

619
1986

ISSN 0130-1457

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

№120

ბიბლიოთეკა

030060
№7 1986

ეროვნული
გიზლიროთეკა

სიღნაღის რაიონის სოფელ ტიბაანის კოლმეურნეობაში.
სურათზე (მარცხნიდან): ინჟინერ-მექანიზატორი როლანდ
გურაშვილი და კოლმეურნეობის თავმჯდომარე გურამ ტოღა-
შვილი.

ფოტო იხებ დავითაშვილის და
მალხაზ დავითაშვილისა.

ქართველ მწერალთა ჯგუფი საბჭოთა კავშირის მწერალთა პირველ ყრილობაზე.

დაუვიწყარი დღეები

ჩვენი დიდი ქვეყნის დელაქაოაში შეიკრიბნენ საბჭოთა მწერლები თავის მერვე ყრილობაზე.

თვალის ერთ დახამებებაში არა, მაგარამ სწრაფად, ძალიან სწრაფად გაფრინდა ნახევარ საუკუნეზე მეტი, ორმოცდაათობიძე წელიწადი ჩვენი პირველი ყრილობიდან. გაფრინდა და თან გაყოლია იმ დღი ფორუმის 597 დელეგატიდან თითქმის ყველა, ათობდე ჩვენთაგანის გარდა. მთელი ჩვენი დიდი ქვეყნიდან. პირველი ყრილობიდან მოყოლებული მე ყველა მომდევნო ყრილობას დავსწრებივარ, როგორც დელეგატი, მაგრამ ის პირველი მაინც სულ სხვა რყო, იგი განსაკუთრებით ჩამჩნა სხოვნაში. ჭეშმარიტად დიდი სამწერლო პრობლემები განიხილა ამ ყრილობაზე; იქ ჩაყვარა საფუძველი მსოფლიოში მწერალთა პირველ გაერთიანებას, სსრკ მწერალთა კავშირს.

ყოველთვის უსახელოდ მახარებს ამ ყრილობის დარბაზის გადახედვა დვასენების თვალთ: ტრიბუნაზე დვას ალექსი მაქსიმეს ძე გორკი, ამ ფორუმის ორგანიზატორი და მეთაური; დარბაზში სხედან ალექსი ტოლსტოი და შაუვა და დიანი, სერაფიმოვიჩი და გლადაკევი, მი-

ხილ ჯავახიშვილი და ლეო ქიაჩელი, პავლო ტრინინ და იაკუბ კოლასი, მხიელი შოლოხოვი და მიყოლა ბუაჩინი, ტრეიან ტაბიძე და პაოლო იაშვილი, კონსტანტინე ფედინი და ნიკოლოზ ტინოზოვი, იოსებ გრიშაშვილი და გიორგი ლეონიძე, ბაბექო და ჩაჩუხევი, ბორის პასტერნაკი და სანდრო შენშაივილი, შირვანზადე და კოდვა...

ჩვენი მომდევნო ყრილობები ასე გამოაკვილდა უკვე ადრე მასსოვს. ხომალად დიდი და დიდმნიშვნელოვანი იყო ჩვენი პირველი ყრილობა.

ჩემთვის ასევე დაუვიწყარი იქნება მერვე ყრილობის დღეები. ამ შეხვედრი რუსულ და მოქმე ხალხთა ლიტერატურის სახელეოგან წარმომადგენლებს, მრავალ უცხოელ მწერალს.

არ შეგვევება ყრილობის შთაბეჭდილებებით შთაბეჭდილებული საბჭოთა მწერლები არაერთი მჭირფასი ნაწარმოებით გაამდიდრებენ მშობლიურ ლიტერატურას.

ირაკლი აბაშიძე,

სოფთ-ააფიციოსი, სოციალისტური შრომის პირი.

ირაკლი აბაშიძე შეიხვედლებთან.

619
1986
პროლეტარული ვეშლა ქვეყნის, შერეოლი

დროშა

№7 (595), იანვარი 1986 წელი

ქურნალი გამოდის 1986 წლიდან
ყოველთვიური ნაწარმოებების
პოლიტიკური და სალიტერატურო-
სახეობრივ შერეოლი

ნ ო მ მ რ შ ი ბ :

ირაკლი აბაშიძე — დაუვიწყარი დღეები.

კომპოზიტორი ანდრია ბალანჩიშვილი. ლილია მისინი — პატარაალი (გომთხრობა).

უპრინელი ბავშვები ქართულ მიწაზე — ფოტონარკვეთი.

ბალათერ არაბული — აფრიკული დღიურიდან (ლექსები).

სოლომონ დემურხანაშვილი — ბეთ-სომეხის სიგალონი (გომთხრობა).

ხუბა ბერულავა — ვიტალი კოროტიჩი

ჯარჯი ფხოველი — ლამის ტაბილია შრომად მხარეში (ლექსები).

მისტიკის ტალიონიდან... ლევაან ლილია — დასტაპარი (ნარკვეთი).

ივანე შარვაშიაშვილი — ნიკო (გომთხრობა).

ილია ანთოლაკ — ცოხნი დადიანი. ლალი გარბაშვილი — მფარლს არამიონად.

თენგიზ სარგაშვილი — ჩხვი უფროსი მგობარა.

ნატალია ორლოვსკაია — ცნობები საკრებულოზე...

შალვა ციციშვილი — ვინც თავი დაჭრა...

ალი დუშაშვილი — ორი ნოველა (თარგმანი ზაზა კობიტაშვილის).

ლევან დონდაძე — ხილვი მსახიობისა.

ბანანა ჟურნალი — ნიჩბისის და-საკალითი ხივი პატიოსა...

იუმორი.

საპარტოლო კა ცა-ის ბავშვთაგონობა

© „დროშა“, 1986 წ.

მ თ ა ვ ა რ ი რ ე დ ა მ ტ ო რ ი

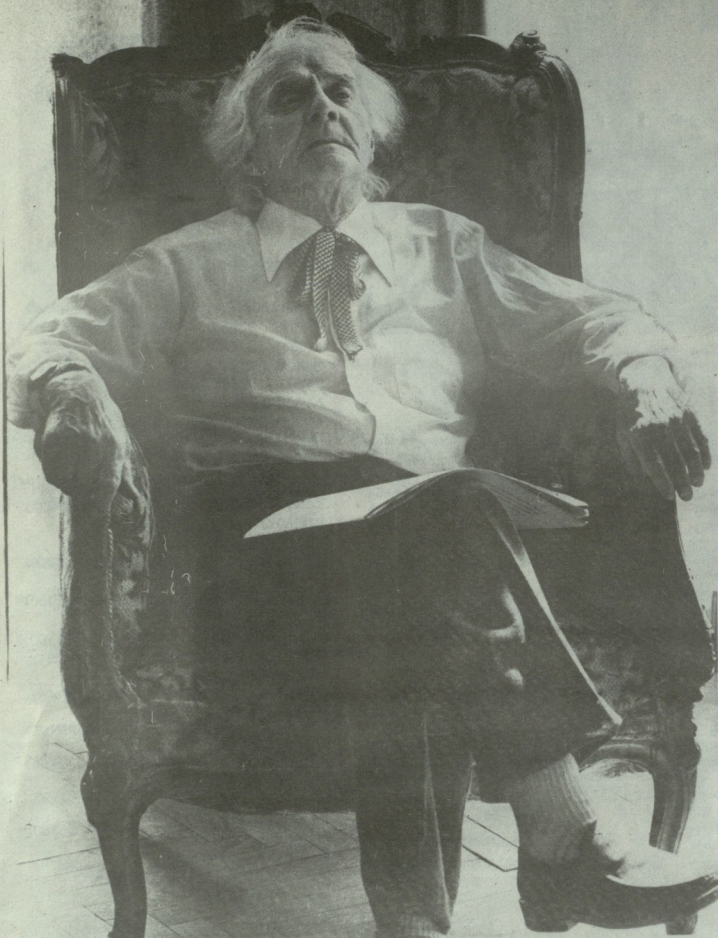
ს უ ბ ა ბ ი რ უ ლ ა ვ ა

ს ა რ ე დ ა მ ტ ი ო კ ო ლ ე ბ ი ა :

ბულნარა ბახტაძე (კ/მე. მდევანი), ოთხი პირიშვილი, ვასილ ზვიტაძე, ნათია ბიორგოზიანი, თინათი ბიორგოლაძე (მ. რედაქტორის მოდილე), ოთხი დემეტრასვილი, სერო ლორთქიფანი, ვახტანგ მსახიობი, ლინარა ნოღა (მხატვარ-რედაქტორი), ლალა სულაბანიანი, ილია ბახაბაძე, ნუგზარ ფოხვაძე, ბიორგი ნარკვეთი, უჩა ჯაბარბაძე.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

სსრ კავშირის
სახალხო არტისტი,
სოციალისტური
შრომის გმირი,
კომპოზიტორი,
**ანდრია
ბალანჩივაძე**

ჩემთვის ისევე, როგორც ყველა თქვენგანისათვის, ანდრია ბალანჩივაძე არა მხოლოდ გამოჩენილი კომპოზიტორი, პედაგოგი, საზოგადო მოღვაწე გახლავთ, არამედ არაჩვეულებრივად მომხიბლავი პიროვნებაც. უღივი ეუმორით სახეც, საოცრად ახალგაზრდული და გულუბგი სულით, სწორედ ისეთი, როგორც მისი მუსიკაც.

ქართული მუსიკალური ხელოვნების დიდ მოამბავს, ქართველ მუსიკოსთა შორის ერთ-ერთ ყველაზე პატივსაცემ და მაღალავტორიტეტულ კომპოზიტორს ანდრია ბალანჩივაძეს სოციალისტური შრომის გმირის წოდება მიენიჭა. გულითადად ვულოცავ ამ დამსახურებულ წოდებას ჩვენს ძვირფას უფროს მეგობარს ბატონ ანდრეას და ვუსურვებ მას დიდ შემოქმედებითს წარმატებებს ერისა და სამშობლოს საყთილდღედ.

გამოჩენილი ქართველი კომპოზიტორის ანდრია ბალანჩივაძის ცხოვრებაში მეტად მნიშვნელოვანი მოვლენა მოხდა: საბჭოთა მუსიკალური ხელოვნების განვითარებაში დიდი დამსახურებისათვის, დაადების ოთხმოც წელთან დაკავშირებით კომპოზიტორს მიენიჭა სოციალისტური შრომის გმირის წოდება.

ანდრია ბალანჩივაძემ მთელი ეპოქა შექმნა სიმფონიური მუსიკის უნარში. სამაგალითოა მისი ცხოვრება და შემოქმედება: ოთხმოც წელს მიღწეული კომპოზიტორი კვლავ აღსავსეა შემოქმედებითი ენერჯით.

ანდრია ბალანჩივაძე არა მარტო დიდი კომპოზიტორი გახლავთ, არამედ არაჩვეულებრივი პიროვნებაც არის: მოკრძალებული, პატიოსანი, პირდაპირი, სამართლიანი, კეთილშობილი.

გულითადად მივსალმები ძვირფას მეგობარს, საქვეყნოდ აღიარებულ კომპოზიტორს და ვუსურვებ მას შემდგომ შემოქმედებითს წარმატებებს.

სულხან ბინძავაძე

ოთარ თაყაიშვილი

შობნიძე

საქართველო

მაგარი თმანი სასონიძე

სოფელში მანქანის შემოსვლა თუ შემოქრობება, ვის გაუკვირდებოდა, მით უმეტეს, შაბათ-კვირას, როცა ბაზრიდან დაბრუნებული გლეხები ავტობუსის ლოდინში გულს დიდად არ იწყებდნენ, კერძო მანქანას ან „ტაქსს“ შეაჩერებენ და ჰაიდა, ნახევარ საათში შინ აიანი.

მაგრამ ახლა წითელი „ფიბის“ განგაშით ჰქოლავა, ხელის ქნევა და მომღმობრი სხეულის ხილვა, მაინც სხვა იყო. იცნეს, როგორ ვერ იცნეს, მანქანაში ჰვრივ მაგალს იდენიცერა ბიჭი — გიგუშა იყავ. ვანა შარტი იყავ!

გიგუშა გასულ წელს თანს-სერავტორიანი ჩაირიცხა, თავისი ნიჭის, უნარის, მდილიანი ხმის შეწყობით ჩაირიცხა. დიდად არ უნდოდა მაგალს ხელთან გაეშვა შვილი, მაგრამ დემირის წყალობას მის ოჯახზე დაეხერხებოდა კალა და უარი როგორც ვაჟი, ჯერ კიდევ სკოლაში სწავლისას სანიათიონ დათავალეფებზე გამარჯვებულ გიგუშის კომისიის წევრებმა უთხრეს: ვარჯხ ნმა გვექს, შეგანა ლორიული ტერიონი დადგება, თავს მიხედ, ბიძიაო... ეს სიტყვები დიდად არ სწამდა მაგალს, ოღონდ, საღამო ეამს სამოვირდას პირუტყვის რომ გამოდინდა, ისე ტბილად მდებროდა გიგუშა, ისე უდად-რდებულ. საიასიანად ათროთა-ლოებულ დღეს ეჩვენებოდა, მისი გარლობას მასთან ერთად მყოფი სოფელი უსმენდა. ეგებ მართლაც ასე იყო...

ჰოდა, გაუშვა შვილი. ჩაირიცხეს. საცა პირველი კურსის გამოცდებს მოიღვეს და შინ მობრუნდებდა, მაგრამ ეს რაღა, ქროლეთ და განგაშით, რომ მიიჩვენს წითელი მანქანა? შვი გიგუშა ზის, მის

ვევრლით კი ვილაც ქალი მოჩანს. შეილი დღე მამულში ნატარილინე, შრის გულზე მოწვარ-დამაშრული ქვრივი მოვლიონდებლობისაგან გამშრეა. მოვიანებო, ცოტა აზრზე რომ მოვიდა, შემდგარ-შეწერილივლამა თვალები ისე მიიფშებებო, თითქოს რასაც ხეილდა, არ სჯეროდა... — ვისია ეს ვაგო? — იკითხა.

— შენია, ქალი, შენი... — ახულებდნენ მეზობლები, ასე ერთხმად მაინც სად შეიყარეს თავი.

— ჩემი როგორ არის? — როგორ და ის... შენია... შეილმა მოვიყვანა. ბიუს მოხედა მაგალომ, შეასა და მუხმუხეხელს, თვითრად რომ უეღვალა კბილები. სახეზე მზე ეფენა, სინარულის, სიყვარულის, ბედნიერებების მზე.

— შენმა ბიჭმა ერთი კაცის ფასი სიმღერა იცის... — შეასენია ვილაცამ. — კი, იცის... — ჰოდა, შეუყვარდა შენი ბიჭი.

— მართლა, შვილი? — საძილოს ჩაპკითხა მაგალომ. ნახი და მორჩილი ჩანდა ქალი, მოვალურით ტბილ-მხიანი, თუთრზე თუთრი ხელები ჰქონდა. გასაოცრად ლამაზი თვალები, მოხატული წარბ-წამწამი, ფრესკოდინან წამომდგარ ლეთისშო ბეღს ჰკავდა, ლოცვა და მუხლმოყვრა მოვიდებოდა.

— მართლა, შვილი? — ხელხალა ჩაეკითხა.

— მართლა მართლა! — პასუხობდნენ მეზობლები. ისინი გარს ერტყმოდნენ პატარაქალმა, უკვერდნენ და უღიბ-მოღენ. მზით გახუხულ, ერთიანად ჩაშეებულ სახეებს

შორის სანთელივით ენთო პატარაქალი.

შინ შეიწვია ქალ-ვაჟი, ფეხდაფეხ მოდევნებული მეზობლებიც, მანქანის მდილიც, კბილხორება, ტანმძიმე კაცი, უარი არ უთქვამს მდილოს, არც ზუსტად ვახსენებია, არიქა, მეჩქარება. სიახით ჩამოჰყავა ერთხანს ცივი წყალი სვა ჰასთან. ლამის ჩააბრჭვედა ვედროში. მერე მსხლის ძირის ჩამოქდა მომღმობრი და მკერდ-მოღელი... ხოსსაც შეეცა, ბოლოს დილოცა და ჰმუხართან მოყენებული მანქანა ერთხამად მოწყურება ადგალა.

იმ დღით, საატარლო რომ მიასვენა, ვაჟი საშხლში დაიმარტოხელა დღად.

— ხელი მოაწერეთ? — ჰკითხა შვილს.

— ჯერ არა, — ვაილიმა ვეჟმა.

— აბა, როგორ, შვილი? საშიშია, — წახდა ქალი.

— რაა, საშიში? — წყუხა სისხარულსადაც სახე ალანოდა ვაჟს.

— მშობლების თანხმობით წამოიყვანე ხომ?

— შინ არ არიან... — როგორ, სდ არიან?

— საოთხარული წავიდნენ... იტალია, საფრანგეთი, ინგლისი.

— მოგაგვეს დედა... — მკერდში მჭილი ჩაიჭა ქალმა. — მერე რას იტყვიან!

— რა უნდა თქვან, ჩვენ გვეყვარს ერთმანეთი.

— ვიცო, ვეყვანო, მაგრამ... მიჩუმა ქვრივი.

იმ დღით ხომ მოარიდა, არც მგორი დამით შეახვედრა ქალ-ვაჟი ერთმანეთს, ოჯახის თუ ქვეყნის საქმე გადაიფეხა ქალმა, ვეკვლად დაუღვრა ახალგაზრდებს. ერთი-ორჯერ პატარაქალი დაიმარტოხელა, წერილად გამოქვითა, მაღალი ხიმ არ წამოუყვანინარო, ხიმ

შენი ნებით წამოდიო... ილი-მთა პატარაქალი, შეთქმულიც ვახსენებდა — გვიყვარს ერთმანეთი. ჩაიჭა და ჩაე-მია დაღდა, მშობლები როლის ჩამოვლენო, ერთი თვის მე-რეთ და ლოყაზე ბრჭყალი ჩამოსივა მაგალომ. ეს ერთი თვე, თივა და ცეცხლი ერთად როგორ მორიდებინაო. ეს რა ხათამბოხა გადაქალა, კიდევ ლოცვავდა და კიდევ წყველიდა შვილს.

არადა, გამხიარულა სოფელი.

ქორწილი არ გაუმართავთ, მაგრამ ლხინი ყოველდღე იყო. ამ ნათლიამ ვადაობტევა სიძე-დედოფლი, ამ ბიძია-ბიცოლამ. მკიორ სუფრანზე თუ საგანგებოდ შემხალბებულ ვახშაზე იწვევდნენ: პატარაქალი მოსწონდა სოფელს, სადაც შეიღეს, შუქი შეუქმსო, ამბობდნენ.

ამ შუქის ნათებას თვითონაც გობობდა დედამთილი, უხალი იყო ქალი.

შეშუბლა მაგალოს სოფელი პარტის სცემდა. ჰუუს ეკითხებოდა, საქმეც ირცელა. შავი სახოცი ვაჟიული შებნა, ქვირე-ბოლის უტყუარი ნიშანი, სიგამდრისადაც დაშრეტილი მკვილ და მარილ-ბისაგან დაკუნძული ფეხის თითივი, მის მომქმეცავ წითი-სოფელზე მეტყველებდა.

დარღმა გული გათოხრა ქალს.

ნებივრად გაზრდილი, დედანიერთა ქალაქელი ქალი რას ვაგაილდებოდა. მის სათუთ ხელებს სოფლის ჰუქუსა და ვარამს თავად როგორ აკადრებდა. უშალო დაიციხებდა თვალს, დაიჭრებდა ყურს. გამიღობ, რომ მგელი დავკარგავს... მაგრამ, ყველგვერს თავი დაეხებოდა, იმ მადლიან

ხალსი ე უნდათ მისი შავტუხა ბიკი, შეიღო ღიღას მოსწონს, თორემ... მამ აქვს კარგობა. ხშირად ვეხმარები აბიას, დედა მუსკოსისათ, მამა უქიბთი. მოგვცეს, შეიღო, დედა, ასე წერილობით წამოავლე ხელი და მიმავალი შენი. რით გადავწყვიტე ამ საქმეს?!

— ლამები არ ეძინა ქალს, კართმა და შიშო მიძალოდა. თვეც გაიქცა... რომ ეცოვნა, საუწყებო ჩაიდავთ, თბილისს მივსვლავ ვეგლო. იმამა ღელს ამჩნევდა დედა, ქალს ავსს შორის ეკვლიათ ამისვლა კარგს არას უშვებდა. ვაჟი შეიძულენდა დედას.

— შიშოდის საწყურის თავადლე უშველი ახლა ვაზრდებმა, მეზობლებმა აუბეს მხარე. ლამის თვეებიც, ვარიანობა, დილის ბაგა-სუვი — ვაჩარვიც ხეტიალს. ძველი ძველი სახლიც მიიხარებულს, კლდეზე გადმოქრებული ჩანჩქრის, სანაბაო და სასუბრე ადგილები. ქალის ესისი აცოცხლებდა იქნებოდა. ამას ვაგის სიძლიერა ერთადღა (რაც სამღერა და სილიონი ჰქონდა, იმ ერთი თვეში მოიღოა გაყდა).

— პატარასაც ვერ ავაყვებდნენ, ყველაგობს ნახვას სურდა. წავედით და ვაგარისი, თანხმდებოდა დედამ თოღო. ალაგ-ალაგ დამართებდნენ სიძე-დედასთან, საღვდაც ვაძინებ. მერე ნახისლყო ხევის ჩრდილში იმავსი ერთმანეთს ჩახვევლო დალალოდა და ხელსი აყვანლო მოჰყავდა ხესეს. ბუნებრივად დღეები დედაც, ჩარვიც უფლება არავის ჰქონდა.

ხელი მინიჯ მოაწერეთ, შეუჩნდა ერთ ღელს დედა. პატარაშს პასპობის დავიწყებოდა, მხოლოდ კამა წამოვიღე, თითქმის სასერნიოდ წამოსულოყის და მალე უახვებ იბრუნებდა პირს. ეს რა ახალგაზრდობა წამოვიდაო, ვინაწყევნა ქვრები, ვათხივებდა თამაში ჰგონივთ. ცხვირებდას თაგისი დუწრები კანობელიც აქვს, თუ ახალგაზრდობს ეშლებათ, ჩვენ, უფროსებიც, საღვდაც ვართო, თითებზე თვლიდა დღეც, ეს მეთითხმებოდლო, ეს მეთითხმებოდლო. თვის ბოლოს შობილები ჩამოვიღებდნენ, შვილს მოქებნიდნენ, წერილობით ითვნიდნენ (მობოლოშივეს ბარათი დაეკრებივნა ქალიშვილი).

— მერე ბრათო უშველიდა? ეგებ მილიცაჲ ჩაერიათ. ვამოთებდა და სასყელა ვინ იცის, რას იტყუება გოგო. ეგებ თქვას — ძალისხლად წამოვიყვანესო, შემაკვნიდესო. ვაი, დამიწყულუო ქალიშვილი!

— ერთ სიღამის სკოლის დირექტორი ესტუმრათა. ალიოშა უცვლავა. რაიონში ცნობილი ვაი.

— ალიოშამ პატარაშის ვინაობა მოვიტინა, როცა ქალმა მისი პატარაშმა დასახველა, ვანს მეცუქვალი ნაუბრად კაცის. პატარაშო ცნობილი პროფესორის ერთადერთი ასული აღმოჩინდა.

— ბართლო, ბიჭო? — მოხდება სიძეს.
— დიანო... — შიშით დუღისტარტო სიძემ.
— ბიჭო?!

— ერთმანეთი ვიყვარისო, ვერ გაბნება თქმა. ვერ სკოლის დირექტორის ზედქონდა, მეორე აღძენმა შეძლებამ, შიშოფიციებით შემფრთხიებულ მამათვლებამ დაუბრუნეს იგი. ხეირადღა მერე ვერც პატარაშისავესი ვაგამოხდა. ისედაც კარგავილაო, ტანწერილი და მკვლავებამოქრელი გოგო, კიდევ უფრო მაღალი მივჩენებოდა...

— ბიჭო ქალაქში უფრო ღალად გრძობიდა თავს, გამოცვლებზე ხშირეთი მოიღვის, ისიც უფლებს: კამერტონის სიზუსტის რიგის ბეგარის. ეს იყო ქალაქში, ხოლო, აქ, ყველაზე ახლითვე აღამაშებო, ყველაზე საყვარელი კუბიანგაემშიმი თითქმის ფასი დაეარავებდა. მათ უფრო ახლა ერთი უბრალო, მუხლებში გაღულენული ბიჭი იდგა, რომელსაც არც სწავლაში გამოეჩინა თავი და არც შრომაში. ამას თავი დაევახებოდა, თუკი წინას მალიონად ჩაჩრიხებოდა დედა, სიმღერა და ტინეჯობა ჰურის ვერ დაეშვესო, კეის ვერ გამოვიძვლებო, ახლა რაც ქალაქელი ქალი მოიყვანა, შიშოვლანა ერთად ლამის მთელი ვეყვანა დაიყვნა პირისათ. ეხვეებოდა, რომ ღელს თუ ხვალ წაგვიღებენ ქალს, როგორც უფროსს მკერიდან ასულიდნენ. ამიტომ ხშირად, შუაღამისას, გამოვიძვებოდა და მთვარის სხივებში ვაგანათებუო ილა-სალმო (გასათელიო) მთვარისან ლამები დაეიჭირა, სახსომ ვერ შემოჰყავდათ ქალი... გულსწყვეტით უშვებრდა მას, თითქმის ვანგებდას დრო მისწრაფს, ეს ერთი თვე ჩაითავებდებოდა და წავაკრიფდნენ ქალს.

— მათი სიცყარლო უცნურა ავითმებს ჰგავდა ვაჟი კარგახინა ამჩნევდა ქალს საკონცერტო დარბაზებში თუ სავარსებო დარბაზებში. შორიდან უთავალოვებოდა, ვეზღავებ სასიძულეს. მიღწევასთან დასტარებოდა უშვებო.

— იმ საღამო კონცერტში კი ურთველ მოჩაწინდებოდა. ვაჟი თორთუღის არის ასრულებდა, ქალი ულამაზეს მელოდიას უტარებდა. თანაბრობა შემობლებოდა, საერთო მილოცებებმა ერთმანეთს ვავლიო. მეორე სიღამის, ბედმა თუ ვანგებამ საორლონი მუსიკის კონცერტსა ზე გვერიდებოდა დასხა ისინი. სხინეჟა შევავებდელი იხსენებდა ვაჟი ქალისავე მოხედებას ვერ ბედავდა, ქალს კი თხელი, სიფრფვენი თითები უთრთობდა...

— ამას მოჰყავა ფეხით ხეტილო ბიბისის ძველ უბნებში, ერთხანად თავს დასაყრდენი წყნობა და თქვი, ნაცირისდარი სალისი უცხო შესასვლილი და ნახევრად სველი ქალიშვილის პირველი კონც... დაქორწინებოდა და ზვიღვინებოდა. გამოვადებით მიიღობდა და ახალგაზრდას წაიღებდა მამამისი. ბურბანში მყოფ ვაჟს ვეხვენიბოდა, რომ სველი უცხო ვიწროვებოდა, რამდენიმე დღე ვეხვენიბოდა და უკვე გამოიღებოდა და... ყველაფერი გახდებოდა.

— ბურბანში მყოფ ვაჟს ვეხვენიბოდა, რომ სველი უცხო ვიწროვებოდა, რამდენიმე დღე ვეხვენიბოდა და უკვე გამოიღებოდა და... ყველაფერი გახდებოდა.

— ბურბანში მყოფ ვაჟს ვეხვენიბოდა, რომ სველი უცხო ვიწროვებოდა, რამდენიმე დღე ვეხვენიბოდა და უკვე გამოიღებოდა და... ყველაფერი გახდებოდა.

— ბურბანში მყოფ ვაჟს ვეხვენიბოდა, რომ სველი უცხო ვიწროვებოდა, რამდენიმე დღე ვეხვენიბოდა და უკვე გამოიღებოდა და... ყველაფერი გახდებოდა.

— ბურბანში მყოფ ვაჟს ვეხვენიბოდა, რომ სველი უცხო ვიწროვებოდა, რამდენიმე დღე ვეხვენიბოდა და უკვე გამოიღებოდა და... ყველაფერი გახდებოდა.

— ბურბანში მყოფ ვაჟს ვეხვენიბოდა, რომ სველი უცხო ვიწროვებოდა, რამდენიმე დღე ვეხვენიბოდა და უკვე გამოიღებოდა და... ყველაფერი გახდებოდა.

— ბურბანში მყოფ ვაჟს ვეხვენიბოდა, რომ სველი უცხო ვიწროვებოდა, რამდენიმე დღე ვეხვენიბოდა და უკვე გამოიღებოდა და... ყველაფერი გახდებოდა.

— ბურბანში მყოფ ვაჟს ვეხვენიბოდა, რომ სველი უცხო ვიწროვებოდა, რამდენიმე დღე ვეხვენიბოდა და უკვე გამოიღებოდა და... ყველაფერი გახდებოდა.

— ბურბანში მყოფ ვაჟს ვეხვენიბოდა, რომ სველი უცხო ვიწროვებოდა, რამდენიმე დღე ვეხვენიბოდა და უკვე გამოიღებოდა და... ყველაფერი გახდებოდა.

— ბურბანში მყოფ ვაჟს ვეხვენიბოდა, რომ სველი უცხო ვიწროვებოდა, რამდენიმე დღე ვეხვენიბოდა და უკვე გამოიღებოდა და... ყველაფერი გახდებოდა.

— ბურბანში მყოფ ვაჟს ვეხვენიბოდა, რომ სველი უცხო ვიწროვებოდა, რამდენიმე დღე ვეხვენიბოდა და უკვე გამოიღებოდა და... ყველაფერი გახდებოდა.

— ბურბანში მყოფ ვაჟს ვეხვენიბოდა, რომ სველი უცხო ვიწროვებოდა, რამდენიმე დღე ვეხვენიბოდა და უკვე გამოიღებოდა და... ყველაფერი გახდებოდა.

— ბურბანში მყოფ ვაჟს ვეხვენიბოდა, რომ სველი უცხო ვიწროვებოდა, რამდენიმე დღე ვეხვენიბოდა და უკვე გამოიღებოდა და... ყველაფერი გახდებოდა.

— ბურბანში მყოფ ვაჟს ვეხვენიბოდა, რომ სველი უცხო ვიწროვებოდა, რამდენიმე დღე ვეხვენიბოდა და უკვე გამოიღებოდა და... ყველაფერი გახდებოდა.

— ბურბანში მყოფ ვაჟს ვეხვენიბოდა, რომ სველი უცხო ვიწროვებოდა, რამდენიმე დღე ვეხვენიბოდა და უკვე გამოიღებოდა და... ყველაფერი გახდებოდა.

— ბურბანში მყოფ ვაჟს ვეხვენიბოდა, რომ სველი უცხო ვიწროვებოდა, რამდენიმე დღე ვეხვენიბოდა და უკვე გამოიღებოდა და... ყველაფერი გახდებოდა.

— ბურბანში მყოფ ვაჟს ვეხვენიბოდა, რომ სველი უცხო ვიწროვებოდა, რამდენიმე დღე ვეხვენიბოდა და უკვე გამოიღებოდა და... ყველაფერი გახდებოდა.

— ბურბანში მყოფ ვაჟს ვეხვენიბოდა, რომ სველი უცხო ვიწროვებოდა, რამდენიმე დღე ვეხვენიბოდა და უკვე გამოიღებოდა და... ყველაფერი გახდებოდა.

— ბურბანში მყოფ ვაჟს ვეხვენიბოდა, რომ სველი უცხო ვიწროვებოდა, რამდენიმე დღე ვეხვენიბოდა და უკვე გამოიღებოდა და... ყველაფერი გახდებოდა.

საცა იყო, ჭიშკარს მოადგებოდნენ.

— ეჭვი! ახალგაზრდა! — ჩაესმა უცხო ხმა.

— ბატონო, — თავი ასწია. მილოციის უფროსი ეძახდა, ჭროლავილებიანი მელიტოტი კაცი.

წამოღვა. გულისპირი დაიფერონა, დაკრძავებული შარვლის ბოლოები ჩაიწია, საყველ შვიტრა და ჭიშკარსკენ გაემართა. ფეხშიშველი იყო, ოღონდ წვერიშველები.

— მიობრძანდით, ბატონო!
— შენ ვაშაქიძე ხარ, ხომ?
— დიახ,
— გიგუშა ხომ?
— დიახ,
— მაშასადამე შენ ხარ... — ახელ-ღახლა.

— რა გნებავთ, ბატონო?!
— ჩვენ რა გვინებავს? — მხრები აიჩჩია მილოციის უფროსმა.

შანქანიდან ახლა ნაცრისფერპიჯიანი ჭიშკრა კაცი გადმოვიდა. იცნო რაიკომის მდივანი. სწორედ მან მოულოცა სარაიონო დათავილებიანზე გამარჯვება, სიგელიც ვადასცა.

— ქალი სდა არის? — კბილებში გამოსცრა მდივანმა.

— რომელი ქალი.
— როგორ თუ რომელი? — გაეცხრა იგი. — ხელი რომ სტაკე და წაითყვანე, რა იფიქრე?

— რა უნდა მეფიქრა. ჩვენ... გვიყო... — ენა დაება გიგუშას. გვიყვარს ერთმანეთი, ვერ ვაბედა თქმა.

— შიშისაგან შხნდა, — ჩაიჭირებდა მილოციის უფროსმა.

ნაცრისფერი „ვოლგადან“ სახელმძივრებელი მწვენიერებიანი, ტანსაცმე ქალი და ფერმკრთალი, სათვალისანი მამაკაცი გადმოვიდა. კაცის შუკრას იმდენად არ შეუფიქრებია გიგუშა, რამდენადაც ქალმა შეაჯრით, მისი მომწევი თვალები ისე შეჩერდნენ მესტკმეროდა, თითქმის ყმაწვილი კაცი კი არა, ცივისსიხონი ძვეწამაველი გამოსარილებულ იყოს შუა ვახაზე.

ამ გემოვნებამ მთლად დაახინა ფიქრი.

ქალი თვალებით ბუროვდა მის ჩაქმულობას, ტალახით დაწმწკმული შარვლით, ბეჭებზე გადამსკული ჭროლ ხალხის, აბურხულ წვერ-ბლ-ვანს. დამცინავად, ოხნავდა აქი-ლოცებით ათვლილებდა მას...

მშველი არი ჩანდა.

სათვლიან კაცს ხელში სანთებულა ეჭირა. ჩხიკ, აბრიალიდებოდა ალი. ჩხიკ-და ჩაქრებოდა. ასე განუწყვეტელი სასთებოტას გაუთავებულმა ჩხაქუნმა, მამაკაცის ხრტილში კლამბამ თუ ქალის ვაგებულმა მზერამ, თითქმის მიანგლა ყველა ხმა, ძახილი, ლაფარობი

კრუხის კრიახი, ჭალაზე ხბოს ბლავილი, ინდაურების ყურყური და მახლობელი ქალების მშვიდი ხმები.

ცალდა ჭიშკარი შემოაღეს, ვენახიდან ეზოში შემოვიდნენ. წინ პატარაილი მიდიოდა, წინსაფარი ღობის პარკებით ავესო, კახის კალთაზე მუხულის ფოთლები ავრდნენ. უკან დედამთლი მოჰყვებოდა, მკლავზე სიმინდის ტაროები ეწყო.

მეფიდნენ. მელვარებისაგან წინსაფრის წვერი ხელიდან წაუტდა პატარაოლს, გაიტკა.

— დედა!
— შვილი!
ერთმანეთს ჩაეკვრნენ. დედა სახეს, თვალებს, შუბლს უკრინდა, გულში იტრიადა შვილს.

— მამიკო! — ახლა მამას მივირდა გოგო, — როგორ მომეჩატრე...

ყრულ და უსიამოდ ჩახვევა რაიკომის მდივანმა. მილოციის უფროსი კვლავ ბუქს უხდევდა. მიწურულ მტევე-ნელებით მოსრესოდა გიგუშას სხეული.

ყველაზე ადრე ქართველი მოვიდა გინსს, სათითოდ აკრიფდა პატარძლის დაცვენილი ღობის პარკები, ვიბებდა ვივისო, როცა ჭიშკარს მიიწია და ფერგადსწრებოდა, უხარხარ გაემუხელო შვილი დაინახა, არ დაინახა. უდარდელი დიმიტი გადაფიხის სახეზე, ჭიშკარი ფართოდ მიიღო.

— მიობრძანდით, ბატონო! — მიიპატეხა სტუგუნბა.

რაიკომის მდივანმა ჩასვლა დაანარჩა. დანარჩენებს მოხვდა.

— ჩამობრძანდით, ბატონო! ცოტა დაისვენეთ, — ძკვლე შეიხივრა ქალმა.

— ჩაივლით? — მილოციის უფროსმა პატარძლის შიშობულზე გადასახა.

— საღ? — ამრგვით იეთხა

მწვენივრებლებიანმა ქალმა.

— გავარკვიეთ, რა მოხლად, როგორ.
— მავას იქ, თქვენს კაბინე-ტში, ვაგარკვეეთ.

— თუქნე ხეხა, — დამო-ჩრილდა მილოციის უფროსი. ჭიშკარის სეცეს აკვიროდა მაგალით. უხელოდნდა თუ ბედ-ნიერება ერთად მოვლდებოდა კარს, ჩიტი ესაშველა!

— წაფიციეთ, შვილი! — მამამ თავზე ხელი გადაუსვა ქალიშვილს.

— საღ, მამა?
— შინ.
— მართლ ვი?
— კიდევ ვინ ვინდა, შვილი? — აღმოცერად მოხვდა დედა.

— როგორ თუ ვინ, ვახუშა.
— ვინა? — ცხვირი გააშუშა ქალმა — ეეს?!
— კიდევ ერთხელ გასრისეს ბიტი.

— ჩემს შვილს წასაყვანი არაფერი სჭირს. ნაიაკი ვადმოდგა მაგალით, შვილს გვერდით ამოუდგა.

— განხა ვინმეს მიჰყავს! ეგებ გვირთოდან კიდევ, მაგარიამ...

— ჩვენ არაფერიც არ გვინდა, — ხმა გაუმეაბრდა ქვრების.

— გცილობთ, სოფლის ხალხს...

— რა შეუშია, სოფლის ხალხი, — ჩაერთა რაიკომის მდივანი. — ერთმანეთს შეურ-ცხეთავს ნუ მივაყვანებთ, ქალბატონო!

— შეურაცხეთავა კი არა, ირთავე ჩემი ხელით არიან დასაღრჩობი. — მანქანის კარი გამოიღო და გაავებულ სხი-ბით შიკ ჩაიღა.

— დიახ, წავიდეთ, — ვას-ძახა ქალმა.

— კომივებოდა მამას მოხვდა, ამ მზერით რაღაც შესთხოვა, შეეშველა.

მამამ განზე გაიხვდა, თვა-

ლი მოარიდა. ახლა რაიკომის მდივანს მოუტრუნდა გოგო.

— მომისმინეთ. მე ხომ... და აბრიადა.

— სატრიალი კი გაქვს შენი — ჩქარა-მთქი — დასტყვი-ვლა დედა.

— ჰო, კარგი, მოვიდვიარ! გიგუშა არ იძიროდა.

მაეს გვერდით დედა ელგა, ერთიანად ცანცანდად ქვირილი. ახლა მათკენ გამოქანდა გოგო. გულში ჩაიკა ვაგი. შუბ-ლო, თვალები დაუყოვნა. ძე-რე დაშრებულ მკერდში ჩაემ-ხი მაგალოს. ცრემლით დღუ-მდღრა გულის ფიცარი, მიმ-რუნდა და წავიდა.

ერთხანს ასე იღვანე დედა-შვილი.

მანქანების შორიული გუ-ვნი რომ მიწვლიდა, ყვარო-ვით ხმელი ხელი მზრებზე მო-ხვია დედა შვილს.

— წვილით, შვილი!
— შუა ეზოში, სანახილს წინ, თოქზე, ყვავილებით მოხატუ-ლი, ჭროლი კახა ეკია. შეუ-ბერავდა ნიაგი, აიტაცებდა მა-ლლა. კიდევ და კიდევ, იქით არ გაუხვლიდა გიგუშას. არც კონსერვებორიში წასულა მო-მდევნია თვის.

...უქანასკესლად მილოციის უფროსის კაბინეტში მოუწია პატარძალთან შეხვედრამ. თვა-ჩაღებულ სტრეფიდა გოგო, თავი არ აუწევია, მზერა არ გაუმართია. დედა ადგა თანზე, სივთის ცეცხლით იწვიდა ქა-ლი.

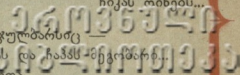
ახლა სოფელში ცხოვრობს გიგუშა. ქალკები იშვიათად ჩამოდის. სიმღერითაც იშვია-თად მიღვრის.

ხოლო პატარძალი, უქვე მიორედ გათხოვილი, როცა თავისი ცხოვრების ყველაზე უმწვენიერეს, ულამაზეს წუთ-ებზე ფიქრობს, ის მთავარიან დამცემი ავირდნება, მის პირ-ველ სიყვარულს ასე უიღბ-ლოდ რომ დაეხვება.

საქართველო
საბჭოთავო

ჩვენი კუნძულის შხიარული და უღარდელუ მბაზინდრე... აქ არის ჩაპაც — პატარა ძილუ, დიდი თვალბით რომ შესტყერის ჩიკას ოინობს...

აქ გვაყავს ჭულბარსიტი ჩიკას და ჩაპაც შეიკობინა... და მათ გაიღლა, დემაიწაზე მონატრებული, სამოცდაათი დარიღ ცხოვრობს ჩვენი თითო კუნძულზე... ბორგავს ოკეანე...

ვარკვლავები ქანაობენ ზეცის თავანზე და მკრთალი მთვარეც აქით-იქით აწყდება სივრცეს... ქარბოშის ფრთებზე განფინილან ბნელი ტალღები,

იქ კი, წინ, საღდაც მობი დივი ანათებს უქუნს და ვერცხლოსფერი შადრევანით მოვებინობს და კვლავ გვაქებებს მონადირეებს... ბორგავს ოკეანე... ბორგავს ოკეანე...

ბანშორეპა

1

აი, გშორდებით დღეს სამუდამოდ, თავს დავებრუნავენ მწველ ქარები და ნაბიბის უკარგო ვეღარბო აღარ შერჩება ეს ჩაყავლევი...

სხადსაგა გზებით ვეკლით მარტონი, თუ შეგვიტა თვალი ყაბმისი, ზღავზე კი, როგორც ეთიოპილტორი, ხვალ აღბატრისი კვლავ იბრიალებს...

და ამოხრდება მზეც ამოსასკლით, ბულით სავსე და ქვიშანარევი და წითელ ნისლის ამ სამოსკლით, კვლავ იბრიალებენ მწველი ქარებიც...

2

თეთრი ბოინგი უკვე აფრინდა, კრიალს ზეცის ლუჩი ხარნიში და ხომალდებით მოჩანს აფრიკა, შეტურებული ოკეანეში...

შორს რჩება მხარე მრავალ ფერების, უდაბნოების, ვრცელი ჭუჭუნების, სამშობლო ჩემო, დიდი ხნის მერე მონატრებული შენთან გბრუნდება...

ამ უცხო ცის ქვეშ უფრო მაღლეგბ, ათითასჯერ შორში ვაძმობი, პირამიდებზე უფრო მაღალი და ხელთუქმნელი ციხეჭაბრებით...

წუხნითი, ლხნითი, გამკობს რომელიც, გამარჯვებო შორში ვაძმობი, შენი წარსულით, შენი მომავლით და უქმნდესი დლით დღევანდლით...

უცნობი სივრცე ვეგვიბრის დაბოლიან, კრიალს ზეცის ლუჩი ხარნიში და ხომალდებით მოჩანს აფრიკა, შეტურებული ოკეანეში...

კედარი

რჩეული კედარი — მინდრის სამკაული, შეიც სევედა გაუწუნებს იქნებ? და ვინმე მბირ ყარბის, აქ რომ გაუწუნა, ოცნებით მალავდი ჩრდილკვეშე...

წარიტოე ქამი და უქამო ამინდი გრავალს და ქარიშხალს ვისცეს, მაგრამ შენ შემორჩი იმედად ამ მინდორს და ახლაც აქ დგახარ ისევ...

კვლავც სამოსელი ლოდ აღრიალებ, ვით სევედა და მწვანე ნისლი, ის, ვისაც შენ ელო, უკვე გზამი არი, მოვა და, კედარო, გისნის...

საპარა

აი საპარაც ხორშავით, ქართი, კვლავ ბედუნებს უხმობს, მიელის, აქ არ გაივლის ყარბი მგზავრი, არ იქაქანებს ძეხორციელი...

მივდივართ, ქვიშა უსტყვის და წივის, ზანზალავების წვანწვარები ჩქამი, სიღ აქლებების დაღლილი მწკრივი ნელა მილოინის სიჩუმეს ღამის...

ბულით გამობრულ უდაბნოს თავზე შეუცნობელი გუგუნი ისმის და ერთდერთი, სიცოცხლით სასეს, როგორც კუნძული, თრთის ღამის...

ქარავანი კი მიდის დასავლეთ, მიაღებრუნებს დამეულ აფერს და ვარკვლავების სხივით დასავსებით დავებნთის ზეცის ფერმკრთალ თლად...

გამი — კუნძული

ბორგავს ოკეანე და ამ დამეში მხოლოდ მისი გუგუნი ისმის...

ვარკვლავები ქანაობენ ზეცის თავანზე და მკრთალი მთვარეც აქით-იქით აწყდება სივრცეს...

ბორგავს ოკეანე, ძირს კი წიაღი — ღრმა უფსკრული ჩაგვსაფრებია, დასახლებული ვეშაპებით, ზღვის ღომებით და ზვიგენებით...

მე კარგად მესმის მათი სუნთქვა, მათი სხეულის ავი დავფუნი, ვხედავ მათ ცივ და მინისებრ თვალებს და სლიბინა კუდების თამაშს...

გხედავ მათ კიბოებს, მთვარის შუქზე როგორ ელავენ... ბორგავს ოკეანე...

და ჩვენი გემი — თეთრი კუნძული, მბეჭდილბან აწყვეტილი მიწის ნაჭერი, დაფრთხატებს ტალღის ბორცვებზე... აქ არის ჩიკა — მაიმუნი აფრიკის ტყიდან,

ვლადიმერ ბაიკომსკის სახელობის პრიმიის ლაბორატი, კოიბა ბალატიარ არაბული ხანჯრ-ქლივი ზამთრადამათი თიხლინათი იმერო-ხოლა ფოთის სარკავით თიხლინათი ბაიბაზა, როგორცაა ბურკინაზე აფრიკის სანაპირობა-რონი, მივიღინავთ უფდავად კიბაბა დაწარბ ლაბაბის, იმპლა: „აფრიკული დღიური“-ბათავაზოთი რაფდინთი ლიქს აქ ციკლი-დას.

ბზაში

დუმს ოკეანე — ლურჯი მინდორი, ზედ თოლოები ჰვეახან გვირილებს. დუმს ჩათულებილი პოსიდიონები — ქარი უთრთოლებს თმების ბილილებს...

ახალი დროის გემით „არაგითი“ უცხო მხარისკენ კვლავ ვეშურები. მწვანე ბურუსში ჩნდება ანგოლა პალმის ხეების პარაშუტებით...

და ნისლით ავსილ სამყაროს მიღმა, მიღმა სივრცეთა და მიღმა ქარის, მთარხებს მთვარე ვაცრეცილ ნიღაბს და შრიალებენ სხივები მთვარის...

გაქავებული და ვასუსული ზღავც მდუშარეა ახლა ცისათი და ჩვენი გემი — თეთრი კუნძული მიემართება, მიდის დასავლეთ...

გამი პირაპუდის საბაჟინხადვი

ტალღების შრეზე შრიალებს ბინდი და ქარში გემი ირწყვა კენტად, ამ ყიამითში საითხვე მიდის? ანდა ღამიდან ვინ უხმობს, ნეტავ?..

არგავონილი ზათქით, ხმართით ზღვამ იფუგუნა და იწიაქა, არც მგზავრი ვინმე, არც მგზღავური, ყველაში შთანთქა ზნელმა წიაღმა...

და გემბანს შავი ჩრდილი ებურბის, საღდაც სორიდან ისმის ზარის ხმა: ის დაღლილი და მიტოვებული დასაღლაპვად მისდევს ქარიშხალს...

ემეიბტა

ბებერ ეგვიპტეს აღდეს მგლისფერი, ზეცა იღვრევა და იქუფრება, და ფარაბონა ეტლების მტკერი, გავქავებული ცაში ღრობლებად...

...ფლოქავებქემე ქვიშის გააქეს წკარუნი და მიჰაფავენ მტრის ჯარს უკუღმობი, სხვის კარს იცავენ უსახარბონი და უშაბული მაივლუკები...

წინ კი... ათასი შუქი იწიება, თითქმის სამყარო მოჩანს აქედან და ჩვენი ავდივართ პირამიდებზე, იმ გარდასულში გადისახედად...

— აქეთ მოიხედ, ვახტანგ, რას მი-
სჯობს ახლა? —
საოცროდ თვალში უკვე შეუქუნდა
და სახეზე ისეთი ბედნიერება ეხატა, თითქოს
ამ ცხოვრობდა ერთი წუთით ბალ-
ადაც არ უყენია არასოდეს.

— ვახტანგ, თქონი
— მოდი, ამ ჭკობით დღევანდელ დღეს
გაუმარჯოს. ღმერთო, მუდამ ასეთ ხასია-
სზე მამყოფე, დღეს ყველაფერი ღამაზე
შეჩვენება, ვახტანგ, ცხოვრებაც, ადამი-
ანებიც, დღეაძირიც. ასე მგონია, მთელი
სამყარო სიკეთელ იყოს გადაჭყეული და
არც ერთი ბოროტი აღარ ქაჩუნდება.

პატარა ქალაქის განაძიას, მაღლობზე
წამოდგარი სასტუმროს მესამე სართულ-
ზე ვისხედით ორადგილიან ნომერში და
თითქმის მთელ საფურხავანის გადაკვე-
რებებით.
მაისის საღამო იყო. ცის ტანობაზე წი-
თლად მოქცეული ვეება მზე დღამაფის
კოცნით ეთხოვებოდა. ქალაქი უკვე საღა-
მის მყუდროებაში ჩაფლულიყო. სიმწვანე-
ში გაფანტული სახლები ქაინკველის
ბუდეებივით მოჩანდა აქედან და ვგვიჩო-
ბდი, ადამიანები როგორ ჩაბლაქუჭობი-
ნენ დღეამაფის, თითქოს შიშით შეგრძე-
ნებულნი, ვიცავდნენ არ გამოგვეოცხოს
ხელონად და არ დავაღვროთო.

მე და ვეა ზარიძე ერთი საათის წინ
ჩამოვედით სამურხავანში. დღეაღეთ-
ნა დაბრუნებულ დღეაქალაქი და იმავე წუ-
თიდანვე გაველიდით, სხვა ადამიანებთან
კმეციტო. რაკ ყველაფერი ამანქან-
ვით და მისამგზობებელ გზებებს მოე-
წყლით.

ორი ჭიქის შემდეგ კახურმა დალი-
ლობა გავიფანტა, ცხოვრება ააფერდა,
მიწას მოგვეყურება და ცაში აფეხვებდა.

— ვახტანგ, ახლა შეინ რაგია. გამა-
გებინებ ერთი, რას იფურები იქით, —
მიწყობდა ვეა.

— რას ვუყურებ და, აგერ იმ სვეტე-
ბიან სახლს თუ ხედავ?

ზარიძე გადმობინა, ჩემ მითს გა-
აყოლო მხერგა.

— ვხედავ, მერე?

— ვუყურებ იმ სახლს და ასე მგონია,
თითქოს იქ ვიღაც ჩემიანი ცხოვრობდეს.

უფრო მტკიცე, თითქოს ოდესღაც მეც
მისცხოვია. მაგ სახლში, საკვრეველი,
რამ გამიჩინა აკეთი გრძობა?

ზარიძემ მხრები აიჩემა, გაოცებით და-
მამტერდა.

— აი, მაგ სახლის თამაშობით საქარ-
თვლოში ყველა სახლს გაუმარჯოს. რას
იტყვი?

ვეა ერთხანს ჩაფიქრებული იჯდა, მე-
რე რაღაც სევდიანი კილოთი დაწყო:

— კაცმა რომ თქვას, განა ყველა სახლ-
ში ჩვენი სისხლი და ჭიგარი არა ცხოვ-
რობს? ყველა სახლში ჩვენი გული არ
ფეთქავს? ჰოდა, ეგრე იყოს, ამინ

და ჭიქა მომიჭახუნა.

ერთხანს ორივენი ვლუმდით, თითქოს
სათქმელი შემოგველია, გრიობა დაამ-
რიტა და ამ დროს კედელზე მიმარებულ-
ლი პატარა ყუთიდან მკაფიოდ გაისმა ქა-
ლის ნახი ხმა:

— მოისმინებ ბეთოვენის უფერტოუა
„ეგმონტი“.

ზარიძე სავარძელზე შეტოვდა, თვალე-
ბი გაუბრწყინდა და აღფრთოვანებით წა-
მოიძახა:

— ჩვენს გულში ხომ არ ისლენენ, ვახ-
ტანგ!

— ეგრე ჩანს! — დავუდასტურე და

გეოგრაფიის სიჩქარი

ქარიზმი

სილომონ დეპურხანაშვილი

სავარძელი მოხერხებულად მოვირგე, რომ
ამ ჯადოსნურ მუსიკას მთელი არსებით
დავინებოდი.

სევდიანი, მაგრამ ერთიან მომგვარე-
ლი მძლავრი ბგერები დარჩა თითქმის
და ისეთი შეგრძობა დამეფულა, თითქოს
ღრუბულზე ვიწვეო და იმ ქვეყნისაკენ
მივიყინებოდი, ვისაც ეს მუსიკა ეძღვნე-
ბოდა. აგერ, მთადაღისაგან ჩაერული
მეშენებარე სახის ნიდერლანდები.

მუსიკა დაიბაძა, სევდიანი კილო სიმ-
ნევემ შეცვალა და ამ ღვთიურ ხმაზე მეც
ბრძოლის ენაზე ამიტანა. ნიდერლანდები
სიმხნევე მოიკრიბეს. გაიღვიმა ჩაგრულმა
სულმა. საბრძოლველად აღსდგა ხალხი,
დაიწყა ბრძოლა და მუსიკა ახლა გრივად
დადაიქა. ბრძოლა გამძაფრდა, მე-
სიკაც ცეცხლვანი გახდა, სადაც არის
გადაწყდება ბრძოლის ბედი და აგერ, აგის
თამაშაყვებელი აკორდები და ორი მოწყ-
ვეტილი ბგერა.

აქანყების მოთავე ეგმონტი მოკვდა. წა-
მით ამახრხნი დღემილი დაღდა, მუსი-
კისაგან ძარღვებში სისხლი გაიყინა.
გული გაჩერდა, გავიხია, სადაც არის სი-
ცოცხლე გათავადებო და ამ დროს გაის-
მა ნახი, უტბილესი ზარი, სახლბოხად
რომ დაედო გულს და გათოშობი სის-
ხლე გააღხო. გლოვის ხარს გამახნივე-
ბელი მუსიკა შეეცაცლა და სტლი რქმე-
ბით ააგოს.

მუსიკა მიწყდა. ოთახში დემილი გა-
მეფდა. გაოცებულნი ხმას ვერ ვიღებ-
დით. ისეა ზარიძემ გატეხა ნახი.

გამარჯვება იმათი კი არაა, ვინც გა-
მარჯვების ნაყოფს ეუფლება, არამედ
იმათია, ვინც ბრძოლის ველზე რჩება.

— ამ უფერტოუაზეც ვე არის და იმი-
ტომაც დღეობული. აბა, როგორ უნდა იმა-
ფიქრო, რომ ეს ღვთაებრივი მუსიკა და-
მიანის შექმნილია და არა ღმერთისა.

— მოდი, მამონ, ვახტანგ, ბეთოვენის
თამაშობით მუსიკას გაუმარჯოს. ვაჭო-
რების ეამს ჩვენ ვუხმობთ მუსიკას, მხო-
ლოდ მუსიკას შეუძლია სასოება გააფან-
ტოს და სიცოცხლე კვლავ შეგვაყვაროს.

— საერთოდ, ხელოვნებას გაუმარჯოს,
ვეა, მუსიკა, მწერლობას, მხატვრობას...

— ეგრე იყოს, მაგრამ მუსიკა მაინც
სხვაა, იმიტომ რომ უსიტყვია. ბგერაში
უფრო მეტი სულია, ეიდერ ახრში ახრი

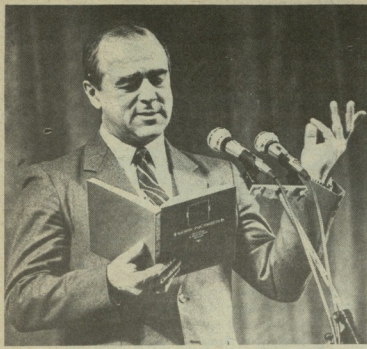
— ქისაა, შიგ მუერანები ყრია. ბგერა
კი არაფერი არ არის წაბლაქული, მინა-
ვანად წმინდაა.

ვიცოდ, ეს ვიციკლი ნათქვამი იყო და
ვეა თავისდა ახალგადა. ასე სჩვეოდა
ხოლმე, მაგრამ ამას ყურადღებას აღარ
მაქცევდი.

— ერთი რამ უნდა გკითხო და მიპასუ-
ხე, თუ ძმა ხარ: ვინც ხელოვნებას ქმნის
ის ხელოვნება უყვარს, შეიძლება ბორო-
ტი იყოს?

— შეიძლება, — ჭოუტად გააწინა
თავი ზარიძემ. — წარმოუდგენელია, კა-

ვიტალი კორტინი

ქართველი ხალხის, ქართული მწერლობის კეთილ მეგობარია. როგებც უკრაინული ლიტერატურის არაერთი შესანიშნავი მოგონების სახელი ამოწმდება, ამ დღი მთავრობის ერთ-ერთი უპირველესი მებრძოლა გამოჩენილი უკრაინელი პოეტი, პროზაიკოსი, ჟურნალისტი, საზოგადო მოღვაწე ვიტალი კორტინი. იგი დღესდღეობა განავითარს უკვდავი შიოლა ბაჟინისა და მისი დიდებულის

თანამებრობების სახელოვან ტრადიციებს.

ვიტალი ალექსის მე კორტინის სახელი მშობლიური და ახლობელი ყველა ქართველთაგან, მის მრავალგვრიან შემოქმედებას უდიდესი ინტერესით უწავიან ჩვენი რესპუბლიკის მშრომლები. მწერლის საუკეთესო ნაწარმოებები თარგმნილია ქართულ ენაზე.

25 წლის წინათ შედგა ვიტალი კორტინის პოეტური დებიუტი („ოქტოს ხელები“, „სურინება ცისა“, „ლილიონების ქება“) ახალგაზრდა ავტორის გამოჩენას საშუალო სარიცხველ მხედველად მიესალმნენ ჩვენი დროის უდიდესი პოეტები — მაქსიმ რილსკი და ნახიმ პეჭეთი. მათ, როგორც შემართვად გულშისაგრძობა, იმათივე დიდი მომავალ უწინასწარმეტყველს პოეტს.

შემდგომმა წიგნებმა („მდინარება“, „ლექსები“, „ცეცხლი“, „ლილიონი“, „მისი კანონი...“) ნათელჰქვეს, რომ ვიტალი კორტინის პოეტური გზა ეს არის დიდი დაუცხრობელი შემოქმედებითი ძეგლების და აღმოჩენებისა.

უარესად საინტერესო ნაწარმოებები შექმნა ჩვენმა მეგობარმა პროზასა და მხატვრულ პუბლიცისტიკაში. შესანიშნავი პუბლიცისტიკური რომანთაგან „სახე სიძულვილისა“ მას სამართა კავშირის სახელმწიფო პრემია მიეცა. ტრას საზოგადოების სახელობის უკრაინის სარ შედარებით პრემიის ლაურეატს ვიტალი კორტინს ასევე მინიჭებულა „საქართველოს სახელობის რესპუბლიკის კავშირი“ ალექსი კოცხელი, „საქართველოს სახელობის რესპუბლიკის კავშირი“ ალექსი კოცხელი, „საქართველოს სახელობის რესპუბლიკის კავშირი“ ალექსი კოცხელი, „საქართველოს სახელობის რესპუბლიკის კავშირი“ ალექსი კოცხელი.

როტის ასევე მინიჭებულა „საქართველოს სახელობის რესპუბლიკის კავშირი“ ალექსი კოცხელი, „საქართველოს სახელობის რესპუბლიკის კავშირი“ ალექსი კოცხელი, „საქართველოს სახელობის რესპუბლიკის კავშირი“ ალექსი კოცხელი, „საქართველოს სახელობის რესპუბლიკის კავშირი“ ალექსი კოცხელი.

სულ ახლახან მომე უკრაინამ მთელ სამბოთა ხალხთან ერთად მტად გულთბილად აღიშნა თავისი სახელოვანი შვილის, გამოჩენილი პოეტისა და საზოგადო მოღვაწის ვიტალი კორტინის დაბადების 50 წლისთავი.

უბილარს ასევე გულითადად, უსახდრო სიყვარულით მიესალმება მთელი საქართველო, სადაც მას მრავალი ძმადნადივი და თყავინამცემელი ჰყავს.

ჯანმრთელ სიცოცხლეს, დიდ ბედნიერებას, ახალ მარწმინველ შემოქმედებით გამოჩვენებას ვისურვებთ, ძვირფასო მშობი და მეგობარო!

ხუბა პარულა

ლამი, ფუნჯი და ნოტი აკეთილშობილებს ადამიანს, ავის მქმნელი ვერ იქნება ასეთი კაცი. ეს ნიჭი ეძლევათ მხოლოდ დღითი რჩეულ კაცთა, დღითი რჩეული კაცი კი ბოროტი ვერ იქნება: ასე არ არის?

—ასეა, ან მე და შენ დღეს სულ სხვა დავალით ვუყურებთ ცხოვრებას. უფრო მეტად მიყვარან ადამიანის და მტერი რაზემაც მაქვს. თუ, რა ლამაზია ის დღე! არჩევი ვიღაცამ მაყავსუნა.

— მობრძანდით! — მეცხინაა ვაჟა. კარი მოხედვით შემოაღო შუახნის ქალბა კაცმა.

— მაპატიეთ, მე ამ სასტუმროს დირექტორი ვარ.

— მობრძანდით, ბატონო, — ვაჟა წამსხტა და სკამი მიუმარჯვა.

— არა, ცხადლობთ, — სკამი ირბად ვაიხვად სასტუმროს დირექტორმა. შუაოთახში უხერხულად გაჩერდა და ჩიბონად ცხურისებრი ამოიღო. — მაპატიეთ რომ შეუძლოდა დაგირღვიეთ, მაგრამ გულმა აღარ გამძლიო. თქვენ, თურმე, კომპიუტერები ბრძანებულხართ და სიმართლი გეკონტროლებთ: ბანანს აბუსერებში მართლა გარბიანიალ?

— არ იცი, მისი ნათქვამი ვერ გავიგებ, თუ რა იყო, უკრძალავს არც კი მიმოქცევა. ზარიტი დასმენავად იღიმიებოდა და გულგრილად დასუსხობდა:

— არა, ბატონო, ტყუილია, ჭირი ვაუტყურებ.

— ნამდვილად იცი? — სახე რალადანარად მიიღრიალა დირექტორს.

— როგორ თუ ნამდვილად, — გაღიზიანება შეინიშნა ზარიტის ხმაში. — გუშინაც ენაზე ბანანს.

— სასტუმროს დირექტორმა თავი სინანულით გადაქანა.

— კმ, რა არის ხალხი, ეგეთი ტყუილი

გავიწონა? ბოდიში, ბატონებო, მაპატიეთ, მაპატიეთ... და არც კი შეგბურუნებულა, უჯან-უჯან დაიხია და ისე გავიდა.

თავაუბამძეველი შეუყურებელი ზარიტის.

— შენ არ იცი ეს ამბავი, ვაბტანა?

— თუ ძმა ხარ, გამაგებინე, რა ხდება?

— რა და, ვილყას ჭირი დაუფრია, ბანანს აბუსერებში გარდაიცვალა. ატყდა რკვეა ბათუმშიდან, ქუთაისიდან, სოხუმიდან, გორიდან, თელავიდან. ისეთი იყო ბანანს, დანა პირს არ უხსნიდა. შენ ეს ამბავი მართლა არ იციდი?

მავრამ ვაჟა ზარიტის ხმა აღარ მესმოდა. ყურები მიშუღდა. უცებ ვიგრძინე, როგორ დაიმსხვრა ჩემი რწმენის კოშკი, ნანგრევებირა ეყარა ჩემს ფერხთით და ერთბაშად მოზღვევებულმა ვარამბ წამლუკა. თვალს მოკვარი: ყველაზე მიაგრიხებულა პატარა ყუთმა, სიანდაც წლდნ რწმენით სავსე ლფორები მუსკავი ჩრქველია, როგორ მოადინა ძირს ზღირთაბი და როგორ დაიმსხვრა.

ბანანს აბუსერებიც ამ რამდენიმე წნის წინათ დანიშნეს ერთ-ერთი სასტუმრო დასწესებულების ხელმძღვანელად. სიყრმიანთი მხელი ცხოვრება ჰქონდა გამოვილილი, არ იყო ტყვილი, რომელსაც მის გულში არ გავილეს. ცხოვრებამ ყოველგვარი ზნაში შეაგა, სულთ მარცხველ დასცა. შუახნის ასაკში, როცა მისი შემოქმედება გაიფურჩქნა, როცა ცხოვრებამ აღმდგელო შეიღდა მიილი და თავივე ხელის გადამითი ეფერებოდა, ძველმა ტყვილებმა მაშინ გამოიყნა და გული გაუბნარა.

ეს გულნაზარტი კაცი მაინც ხარიგით სწევდა მკანას. მისი შემოქმედებით ტყვებოლენტი მთელ სამკოეთში, ეფრთასა თუ აზნის მკვერბში და „აიაშხინამ თვალნი უქეთესობითა ყოფამან, მოიცვა გული

შნამან სიხარბისამან, დაბნულა ვინება შეტრან და განიხვანა გზა სულად მორიგელობას“.

— რა იყო, ვაბტანა, რამ დაგამუნჯა, აქეთ მიიხეტე, კაცი! — შევერებოდა ზარიტი. გაიცებულმა შეხევიდი, მის შუადან გამოვლო, ქაიებით ლამან სახეს ერთი ხანოც არ ეძღა მკუნისა.

სავარძლიან წამოვდეგი და აივანზე გავდედი. სამურხაყვანი გადავხედი. მზე უკვე ჩახსულიყო. ბნინი მოციოვდა.

— კალამი, ფუნჯი და ნოტი აკეთილშობილებს ადამიანს. ავისმქმნელი ვერ იქნება ასეთი კაცი! — გამახსენდა წელახდელი ნათქვამი და გული ჩამეშტკა.

განასაქვიყო იყო, რომ აბუსერებიც სწორედ თავისივე თანამოკლემ გავტყველდა ეს ხმა? ამ გზით სკადმა მისი გამწარება. ყოვლის შემწე დემტორი, რად ინებდა ადამიანის სულში ასეთი შნაბის ჩათესვლას და თუ იხებებ, რად ანიჭებ უნარს ხელოვნებითი კაცთა ცოდნებისა. ვინ იყო ის გესლით ვაულოერი კაცთაგანი, ვინც ატყ თვალსაღრუბრებშია მძილა ბანანს, ბეთპოვენი და ჩავაგმწარა ეს ულამაზესი დღეცადელო დღე!

ზურგით ვიდეგი და მაინც ვიგრძინე, ვაზა ზარიტმა ჭქა როგორ აასლი. ერთი ხანა ხანა ურბავდა იქდა. მერე ეთი და ძალზე სტდიანად მითხარა:

— მე რა მტერი, ვაბტანა, მომხდენ, შე კი ცვილი.

შევიხანა ზარიტი, კაცმა რომ თქვას, მართლაც-და, იმას რაღას ვერცხობი. მისივე უმეზურბი. ჭქას ხელი მტაცი და თითქოს დაღითი ეუთხარა:

ვაჟა, მოდი, მაინც ვაუმარჯოს რწმენას, რწმენას ადამიანისდმი უმეზურბი ცხოვრება გავტყურებდებოდა და... კიდევ, იგი, ვინ ვაუმარჯოს? ვინც მკვლარია და ცოცხალი უნდა იყოს!..

უკრაინელი ბავშვები ქართულ მიწაზე

● საქართველოში დასახვენლად ჩამოვიდნენ უკრაინელი მოსწავლეები. ბავშვთა გამაჯანსაღებელი ქალაქი „ცხვარიჭამია“, სადაც ნორჩი სტუმრები იხვენებენ, მცხეთის რაიონის ერთ-ერთ თვალწარმტაც ადგილზე მდებარეობს.

ბავშვებს ზაფხულის დაუვიწყარი დღეების გატარება მოუწევთ. პიონერულ ბანაკებში ბევრი საინტერესო ღონისძიება ტარდება — სპორტული ასპარეზოებანი, შეხვედრები თანატოლებთან, რესპუბლიკის გამოჩენილ ადამიანებთან...

სურათებზე: დასახვენლად ჩამოსული უკრაინელი ბავშვები გამაჯანსაღებელ ქალაქში.

სსრპ — საზრნამთი 1:1.

საბჭოთა ფეხბურთელები რაც და დემიანერკო გოლის გატანის შემდეგ.

სსრპ — უნანათი 0:0.

წუთიც და როდინოვი გოლს გაიტანს.

მექსიკის სტადიონებზე...

მსოფლიოს XIII ჩამპიონატი
მსხზუსტოში

არც ერთი სპორტული შეტყინება, თვით ოლიმპური თამაშებში, ვერ იხილავს გულშემატკივართა ისეთ ფართო აღდგირას, როგორცას მსოფლიო ჩემპიონატი ფეხბურთში.

ამ სანახაობას, რომელიც ოთხ წელიწადში ერთხელ იმართება, მილიონობით კი არა, სულ ცოტა, მილიარდი ადამიანი აღვიწერს თავსუფრს.

ჩვენ, გულშემატკივრები, ოთხ წელიწადში ერთხელ, მოწვები ვხდებით ახალი კერების და ვარკვლავების დაბადებისა. მსოფლიო ჩემპიონატი ფეხბურთში, ეს ის საცდელი პოლიგონია, სადაც ისინებრა ახალი ტაქტიკური კონცეფციები, ზორის ისხამს გამოჩინული სპეციალისტთა ჩანაფიქრი, ისახება და ისახვრდება ფეხბურთის შემდგომი განვითარების კარდინალური ვებები.

შიდთ, გავისნენთ: ერთ-ერთმა მსოფლიო ჩემპიონატმა ფეხბურთის მოყვარულებს გვაჩუქა პელსიან პირველი შეხვდრის სისარული. გაციანთ ფილა. გეზიარეთ ამ დიდებულ მწვრთნელის მიერ დაწუშავებულ სისტემას: 4-2-4, რომელმაც მსოფლიო მორიარა.

მიერე ჩემპიონატმა გვანახა, კრუფის წინამძღობობით, პოლანდიელთა მიერ შესრულებული ტრატული ფეხბურთის აღუყვარა ნიმუშები.

ია თქმა უნდა, ისიც ვასოვთ, ოთხი წლის წინათ ვამართულ მსოფლიო ჩემპიონატში რობარტ აბრამაულები რეზობართა საფრანგეთისა და გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის ნაკრებ ფეხბურთელთა განსაზღვრებული მატჩი...

ერთი სპეციეტი, მსოფლიო ჩემპიონატის ნახვარსაუკუნოვანი ისტორიიდან, ბევრი უცხადური, განუმორებელი, დიდებული და დაუყვარაი შემთხვევა შემინახა ფეხბურთის გულშემატკივართა მოგონებაში.

დღეს კვალა მოგონებამ მიერე პოლანზე გადასაცვლა.

ყურადღების ცენტრშია მექსიკა.

აქ მსოფლიოს ხუთე კონტინენტის 24 უძლიერესი ეროვნული გუნდი თავგამოდებით იბრძვის ფეხბურთელთა უმძლველ-

სი ცილოდს — ფიდეს ოქროს სანუკვარი თასის მოსაპოვებლად.

მექსიკა, ჭრეჭრეობით, ერთადერთი სხელმწიფთა, სადაც მერეოდ ტარდება მსოფლიო ჩემპიონატი.

ბევრს მაინა, რომ ქვეყანა, სადაც ახლა მსოფლიოს ჩემპიონატი მოეწუთ, თავისი ბუნებრივი სპეციფიკურობით ნაკლებად ხელსაყრელია ფეხბურთელებისათვის.

სიცხე, ზღვის დონიდან დიდი სიმაღლე, კანგაბლის უმპარისობა და ბოლოს, დროის ფაქტორი, აი რაზე დობებ მედიკოსები, უყრნალისტები, მწვრთნელები, ფეხბურთის თავგამოდებულ გულშემატკივრები...

პოლონეთის ნაკრები გუნდის გამოცდილმა მეკარემ ოუზეფ შონიარჩიმა უყრნალისტებთან საუბარში განაცხადა: „მოწადინება ყველაფერს ძივის. აქ, მონტერეში, რომელიც ზღვის დონიდან მხოლოდ ხუთასიოდ მეტრზეა, ყველაზე მეტად ცხლა. ვეინდა ვისარგებლოთ შემთხვევით: პირველი ადგილი დავიცავით ქვეჯვრეში და აქ მივილით მოწინააღმდეგე გუნდი, რომელიც შეჩვეული არ არის ასეთ სიცხეს, ცხალია ვერ გავვიძლუბს“.

სიცხეს ვერც პოლონელებმა გაუძლოვს. ლეხნა, რომელმაც მსოფლიო ჩემპიონატებში რეკერ მოიპოვა ბრინჯის მელები, ფორმა დაკარგა. პოლონელებმა თავიანთ ქვეჯვრეში მესამე ადგილი დაიკავეს. და მხოლოდ მერევედინალში მოხილობის უფლება დაიხსნურეს.

ჩვენი ფეხბურთელები სხვა სანუკვარების წინაშეც აღონიხნენ.

მექსიკაში გამჯაზრებამდე რამდენიმე დღეში არაე საპოთა ნაკრების მწვრთნელი შევიკლა. გუნდი გადახალისდა. ნაკრებში შეიკვანეს ისეთი ფეხბურთელები, რომლებიც ვანამდე შეკრებებზე არ იყვნენ მიყვულნი.

ადილი როდი იყო ერთი ადვანსლვრული გვიგით შხაღობიდან უცხად ყველაფრის შეკვლა, რამდენიმე დღეში ახლა ჩნადვიერზე გადასვლა, გუნდის შეკლა, შეთამაშება და პირდაპირ მსოფლიო ჩემპიონატის ტურნირში ჩამბა.

რამ განაპირობა ასეთი მოულოდნელი ცვლილებები? უპირველეს ყოვლისა ჩვენი გუნდის არასტაბილორობამ. საკონტროლო მატჩებში მისმა სუსტმა თამაშმა.

გადაწყვეტი რომი შესარულა კიევის „დინამოს“ აღზევებამ.

როგორც ცნობილია, კიეველმა ფეხბურთელებმა იმარჯვეს. მათ ზრწყინვალე წარმატება მოიპოვეს ვეროპის ქვეყნების თასის მფლობელთა თასის გათამაშებაში. კიეველთა მიერ 2 მისი ჩატარებულმა საუკეთესო მატჩმა, როგორც იტყვიან, ბევრს აუხილა თვლი და ბევრი რამ ცხადი გახალა.

ნაილი გახალა, რომ სწორედ კიევის „დინამოს“ ტექნიკა, ტრეტიკა, გამძლეობა, შეთამაშება უნდა ვამხდარიყო ჩვენი ნაკრების საიმეოთ დასაყრდენი.

დავუშვათ, რომ თასის გათამაშების დინამო კიეველთა წარმატებლობით დაინაღრა. რა მოხდებოდა? ნახავივით მაშინ ვალერი ლიბანოვსკის ნაკრების სათავეში? წაიყვანდნენ კიეველ 12 ფეხბურთელს მექსიკაში?

ალბათ არა. აი, რა მოხდა ნაგნული ოთხ წელიწადში — ესანეთის წინა ჩემპიონატიდან მექსიკაში შეხვებამდე: წლებიდად მსოფლიო ჩემპიონატის თინალში ველარ მოხვდნე იუგოსლავიის, ავსტრიის, ჩეხოსლოვაკიის, ჩილეს, პერუს ნაკრები გუნდები. მათი ადგილი მექსიკაში დაიკავეს უნერეთის, პორტუგალიის, მაროკოს, ბულგარეთის, მექსიკის, პარაგვის ეროვნული ნაკრებებმა, რომლებიც ესანეთში არ იყვნენ.

სარწინოდ გადახალისდა გუნდების შემაგვრლობაც. მაგალითად, საპოთა ნაკრებში წინა ჩემპიონატში მონაწილე შემაგვრებლობამ ცხრა ფეხბურთელი დარჩინა: დასაყვი, ბესლოვი, ჩიგაფი, დემიანერკო, პოლინოვი, ბალი, როდინოვი, ცეტუშენკო, ხანოვი. გუნდში არა არიან სულადველიძე, ვაეროლივი, ბალატარა, ჩიერეკივი, ოხანესიანი...

მსოფლიოს ჩემპიონამ — იტალიის ნაკრებმა თითქმის თვითონ ოქროს გუნდი შეინარჩუნა — მთლიანად ფეხბურთელი,

ათ-ათი ფეხბურთელი — გერმანიის ფედერაციულმა რესპუბლიკამ და პოლონეთმა. ბრაზილიისა და საფრანგეთის ერთგულ ნაკრებში 9-9 წინა ჩემპიონატში მონაწილე ფეხბურთელია.

ამ შხრივ ყველაზე არასტაბილური აღმოჩნდნენ არგენტინა (4 ფეხბურთელი) და უნგრეთი (3 ფეხბურთელი).

გუნდების გახიზვებამ, ცხადია, შემაღვენილობათა გაახალგაზრდავება გამოიწვია. საშუალო კავშირის გუნდი ერთ-ერთი პერსპექტიული ნაკრებია ფინალისტთა შორის — ჩეხეთი გუნდის შემაღვენილობის საშუალო წლოვანება 26,4 წელია. ჩეხეთი ახალგაზრდული გუნდია მხოლოდ ბოლგარეთის ეროვნული ნაკრები — 26,3 წელი. ზოგიერთი სხვა გუნდის მაჩვენებლები ასეთია: ესპანეთი — 26,82, პოლონეთი — 26,9, ბრაზილია — 27,1, არგენტინა — 27,1, უნგრეთი — 27,18, დანია — 28,04, გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა — 28,32, ჩრდილოეთ ირლანდია — 28,7, ალჟირი — 28,8.

ჩვენმა ფეხბურთელებმა კარგი სტატისტიკა აიღეს. მათმა გამარჯვებამ უნგრეთის ნაკრებთან (6:0) დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა სპეციალისტებზე. ევროპის ჩემპიონ საფრანგეთის ნაკრებთან მატჩის ფრედ დამთავრებამ (1:1) და კანადელებთან გამარჯვებამ (2:0) საშუალო გუნდი თავის ქვეჩვეულებაში პირველ ადგილზე გაიყვანა. მაგრამ რაოდენ დასანანი, რომ ამ წარმატებებს მერვედფინალში დამარცხება მოჰყვა და ჩვენი გუნდი ჩემპიონატის შემდგომი საფეხურების გამოეთიშა.

შეჯიბრების პირველსავე ეტაპზე მოხდა მთელი რიგი მოულოდნელობანი. მაგალითად, არაფერ ელოდა, რომ მაროკოს გუნდი გაუსწრებდა ინგლისისა და პოლონეთის ეროვნულ გუნდებს და თავის ქვეჩვეულებაში პირველ ადგილს დაიკავებდა. ასევე მოულოდნელი იყო პორტუგალიის გუნდის შეჯიბრებიდან გამოთიშვა.

ჩვეუფურ ტურნირებში გათამაშდა 36 მატჩი. სტატისტიკისების პირველი ჩანაწერებიდან მკითხველებს ვთავაზობთ ზოგიერთ მათგანს:

მატჩების ერთი მესამედი — თერთმეტი — დამთავრდა ფრედ (სამი — 0:0, შვიდი — 1:1, ერთი — 2:2). ცამეტ შეხვედრაში უპირატესობა მინიმალური იყო (ოცამა — 1:0 — ეს ყველაზე უფრო პოპულარული ანგარიში, ოთხში — 2:1

ეროვნული
ბიზნისი

ღანი — ურუგვაი 6:1.

ელკაიერი ბურთისთავის ბრძოლაში.

და ერთში 3:2). ექვსი თამაში დამთავრდა ორი ბურთის სხვაობით, ოთხი — სამი გოლის, ერთი — ხუთი ბურთისა და ერთიც — ექვსი ბურთის სხვაობით.

ყველაზე შედეგიანად გამოიყურებიან პირველი ჯგუფის გუნდები — აქ გატანილია 17 გოლი, მესამეში — 16, მეხუთეში — 15, მეორეში — 14, მეთოხეში — 13 და მეექვსეში — მხოლოდ 9.

ყველაზე მეტი მთითამაშე — 20 — გამოიყვანა სსრკ ნაკრებმა. აი ზოგიერთი წამყვანი გუნდის მონაცემები: ბელგია — 19, ესპანეთი — 18, დანია — 17, ფრანგული, ინგლისი, საფრანგეთი, არგენტინა — 16-16, ბრაზილია 15, იტალია — 14.

ბრტოლა იმდენად დაძაბული იყო, რომ ფეხბურთელები ხშირად არიდგვედნენ სათამაშო წესს. მსაჯებმა 78-ჯერ უჩვენეს ყვითელი ბარათი მთითამაშეებს, 6-ჯერ წითელი. ყველაზე მეტად ისჯებოდნენ მეხუთე ჯგუფის გუნდები — აქ სამი მთითამაშე დაქვემდებარებული იქნა მიედინდნ, ჩველ-

მეტმა მიიღო ვაფრთხილება. 18 ვაფრთხილება მიიღეს მეორე ჯგუფის გუნდებმა. იმავე ჯგუფიდან მინდვრიდან გააქვეს 1 მთითამაშე. პირველ ჯგუფში აღინიშნა 16 ვაფრთხილება. შედარებით ყველაზე მეორე სასჯელები მიიღეს მესამე და მეოთხე ჯგუფის გუნდებმა. (მესამეში აღინიშნა 8 ვაფრთხილება, 1 გაიყვება, მეოთხეში — 9 ვაფრთხილება).

(ცალკეული გუნდებიდან „თავი გამოიჩინეს“ ურუგვაის ნაკრებმა (2 გაიყვება, 7 ვაფრთხილება), ესპანის ნაკრებმა (1 გაიყვება, 8 ვაფრთხილება), სამხრეთ კორეისა და იტალიის ნაკრებებმა (6-6 ვაფრთხილება), ჩრდილოეთ ირლანდიისა და შოტლანდიის ნაკრებებმა (5-5 ვაფრთხილება).

არც ერთი ვაფრთხილება არ მიუღიათ ბრაზილიისა და უნგრეთის ნაკრებების მთითამაშეებს.

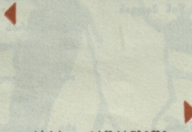
პირველი არბაშიძე

არგენტინა — ესპანეთი 1:1.

მარალონსა და

შირას ორთაბრძოლაში.

სსრკ — საფრანგეთი 1:1.

პლატინის, ბელონისა და ბოსის შერკენება იაკოვენკოსთან.

ღამეც ტკბილია მშობელ მხარეში

ღამის თვალში: კოშტების ფიქრებზე...
გრად მწაშა ფესვებს გრძობენ შინ ტბრები...
ხოლო მწერა ვარსკვლავების გზას იტყვიან...

ზღვას სანაპიროს ქვიშა უყვარს: გადმოჰარის და ისე იბრუნებს...

თითხებელი და თამაგაშლილი ეთამაშება.

წვიმის ნაერთაშლი შეროდგომის ფოთალი...

მაღე ღრუბლებიც გახლდინ თიარ სამოსებს — შობავენ შაშვლ ხეებს... დაფინენ მიწის ჭროლობებს...

მთების ენა იცის მდინარემ —

უკვლადღე კალთებზე ეტოტავება, უღრენს, კბილებს უკაწუნებს... ისე... უბრალოდ... სუმრობახუმრობით... შეჩვეული, პატარონ შეთამამებული ძაღლივით.

არახად არ წავალ, ხანამ არ დაფთვლი მე ამ ქვების ძვილსძვილ წყულღებს... ამ კედლების ძველ ჭროლობებს — უნახსილო სისხლი რომ ხდით და ის სისხლი რომ რწყავს ხოლმე დავიწყების შავ უკვადლებს ძველ საულავებზე...

ჩანჭერა. ანგელობის ნაწივი. იბისს ნახლოვანდ ეწვება მიწაზე.

ქარაფთა კბილებს გამოივლის. უღრანის ზნელ იღლიებს გამოივლის. ბუერის სარჩილოლობებს გამოივლის...

და მოდის შინთან... და მიჰყვება შენს შორიულ სამშობლოში — და მიჰყვება რეგარკრეთი სიზმრის მიწაზე.

ნეტავი მოვიდეს და მითხრას თუღაც სიტუვა სიმუღლივით...

ნეტავი მოვიდეს, ხანამ ჩემი მოლოდინი საბოლოოდ არ დაეცემა უსახელო ზრქოლის ველზე, ფრთხილდამსხრებელი...

თვალი უველოფრის ხედავს.

ქუჩის პირას ხეების მწკრავი. ქალკის ნაღვლიანი პანორამა. გარეუბნის გორაკებზე კვამლის ქულები.

ხოლო სულ ახლის: ბავფი დგას და ცას შეუტურებს გაივლებული და ელის, როდის ჩამოვარდება ბურთი, ოდესღაც რომ ააფრო ცაში მავანა... შოხანი დედაბრა... სკერპი: დანსლული წველები — ვისთვისაც ძალზე გრძობდება ეს დღე.

ღამე იგვიანებს... ეს!

ქალკის ნაღვლიანი სურათი...

დახურე ფანჯარა... კმარას სიზმრის კარი გამოაღე, შედე... თვალი უველოფრის ხედავს: სიზმრის ნაღვლიანი პანორამა... ეს..

საშინელი პანორამა:

მანქანის ნაწლები, მანქანის ხელფები, მანქანის დაღვარქნაილი

სისხლძარღვები ურია ავტოსტრადის განაპირას ხვიარა ბალახით გახარდული...

წინ პირქუში კლდე გადამეღობა.

მასთვის, რომ ეგლო ის ჩემს გზაზე, მტვერდაფინილი... და შერე უყვებ ვაიზარდა, მხრები ვაწოდა...

და აიშართა ის მთახვით და წინ მიდგას

და გვას კეტავს და არ მიშვებს მე ის ჩემი სიკვდილისაკენ.

ნეტავი უველამ დაივიწყოს ქვეყანაზე ჩემი სახელი — მაშინ, როცა უხილავი შოთაფთვალის

წება შეგვარის და წაგვავანს ის მე და შენ აკრძალული ნაიბისაკენ.

მთელი სამყარო გადატკეპნის ჩემმა ტრედებმა — სიზმრის გზებმა სად არ მატარებს...

და ეხლა ვხედავ, რომ სიზმრები სეპლებივით იხოციბიან და სსონის ნაცვლად ფერული რჩება, გზებზე წაყრილი.

რა ქილვი ვინმეა სსონან!

ის ვიკაუკუნებს ახეზარი მეზობლებივით... ჩვენ კი ვაკუონენთ კარის გაღებას, რადგან, ცხადია, თუ ვაკაულებთ — იქ ვიხილავთ გარდასული ტანჯვის ნაფუთებებს...

ვიღაც სურავს სამყაროს კარებს და დახურული კარის მიღმა ურღე გაისხბს შორი ქვითინი...

ეს ჩემი ხმა — ღამის პირისპირ, მიუხაფარი ვარსკვლავების პირისპირ — ცივ ღამეში ოხლად გარეთ დატოვებული...

შის ნახარებზე მოითბული, დაჩოქილი ჩვენი ჩრდილები...

ირმის ნახტომზე გრძელი არის უსახელი ფოთლის ცხოვრება.

ალბათ, მიეცილებ მეც უყვადვი სიკვდილი როსმე — დუსტრატანამეტიროვე ხანოვანი... დისკოთეკების უტყო ციცილით გარეულ თმას გულზე დახაყის...

სადე ვინდა, იქ გამოკვეთი...

ასე იტყუებს თავს სუვევლა უკანასკნელ დღეს. სადაც ვინდა, იქ გამოკვეთი... ო, ციცილოვანო... ო, წარბატაციო... ო, ჯადოსნურო...

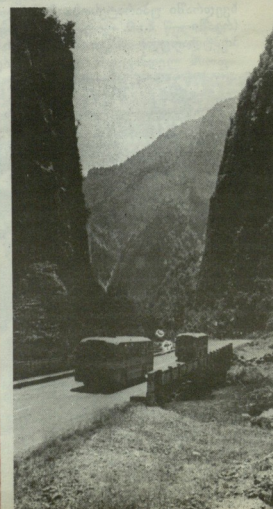
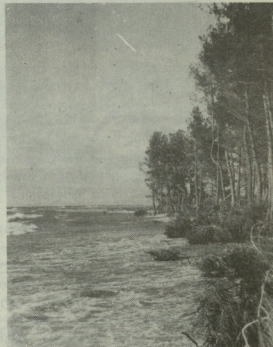
ბედისწერის მოითბული ტყე შის ნახარებზე დაჩოქილი ჩვენი ჩრდილები. ო, ციცილოვანო, სადაც ვინდა იქ გამოკვეთი...

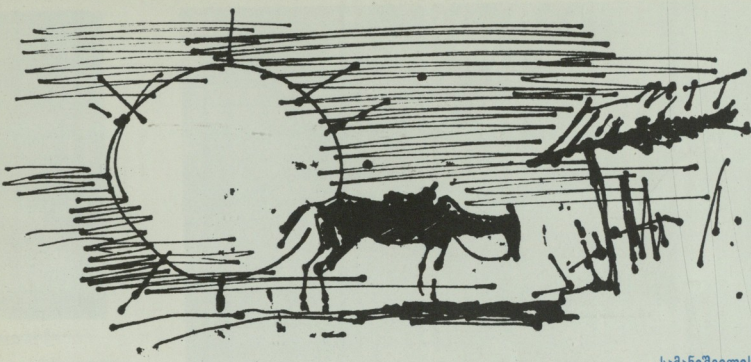
ასე იტყუებს თავს სუვევლა... ო, წარბატაციო, სადაც ვინდა იქ გამოკვეთი... ო, ღვთაებრივო, სადაც ვინდა იქ გამოკვეთი...

ჩვენი ქვეყნის

მთასა და

ეროვნული ბიბლიოთეკა

„სამანიშვილის დედინაცვალი“. თავსართი.

პეტროს
ფურცლები

„სამანიშვილის
დედინაცვალი“.
პლატონი და ბეკინა.

სამედიკო ბაზა

სურსათი ნაღობობა

ბავშვიანი ქალბატონი

ქრომნილი
ბიზნისი

დაბნევა

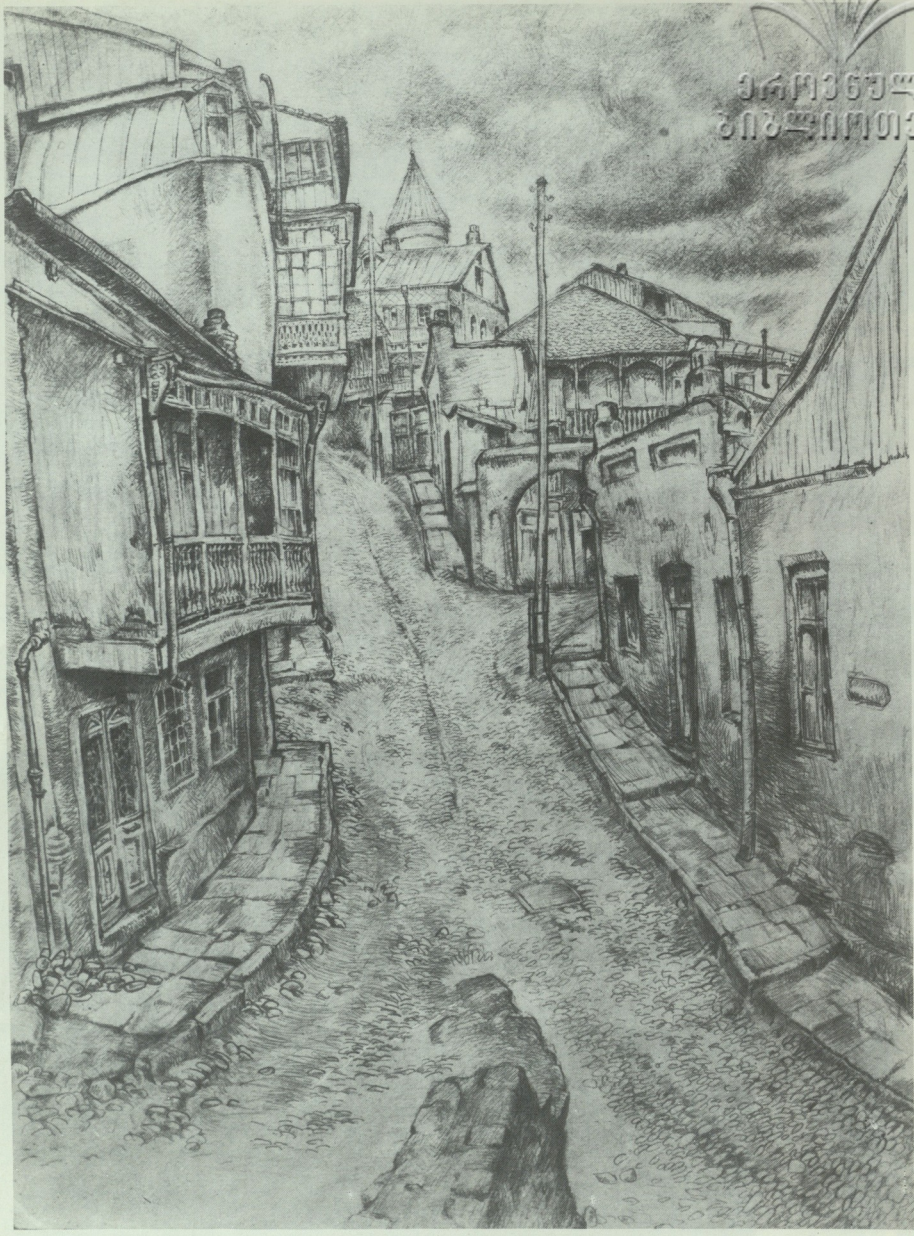
საბავშვო

შინაგულა

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ძველი თბილისი. გომის ქუჩა.

დასტაქარი

ომის ობი ქარიშხლიანი წელი ცეცხლითა და სისხლით არის ჩაქრული ქართველი ექმნის, სახელო დასტარის სასონ ჩიქოვანის ბიოგრაფიაში. ის იყო მძიმე განსაღმწიკის, უსაზღვრო სიამაყისა და გმირობის წლები, ღვაჭრობის, კეთილშობილი გრძობების გამოვლენის წლები. სასონ ჩიქოვანმა, უკრაინის მეორე ფრონტის ჯარისკაცებთან ერთად, ხანგრძლივ ევროპა შემოიარა. მან საბჭოთა კავშირის შეიარაღებულ ძალაში ოცდაათობმეტ წელიწადს იმსახურა და დიდ ზღაპარულ ლიტერატურულ სამედიცინო სამსახურის გენერალ-მაიორამდა.

...სასონ ჩიქოვანი 1915 წელს დიდადა ხოსის რაიონის სოფელ ხეთოში. იმავე წელს მამა გარდაიცვალა და ოჯახში საძმოსი გარდა ერთი და და სამი ძმა დარჩნენ: ანდრო, მიხეილ და გრიგოლ (შემდგომში ჩვენი სასიყვარულო მწერალი). მათ მძიმე ბავშვობა გამოიარა, მაგრამ დედის შრომუნებობამ ყველას თავისი ზღა ახოვნინა.

ანდრომ განათლება გერმანიაში მიიღო. სამშობლოში დაბრუნებისას საბჭო მეორე ფრონტის ინიერადი დიპლომ შემოიბრა. მიხეილმა უფროს ძმის ზგას მიჰყვა, მანაც საბჭოეო ინიერადობა აირჩია. ამჟამად იგი ზუგდიდში ცხოვრობს და დიდი პატივისცემითაც სარგებლობს.

სასონ ჩიქოვანი ხეთის სოფლის სასკოლში სკოლის დამთავრების შემდეგ ერთხანს სასაქონლო მშობლიური სოფლის კოლმეურნეობაში დარჩა. ბავშვობიდანვე ოცნებობდა, ექიმი გამხდარიყო და აქი უბრაუდა კიდევ წაიღო 1936 წელს იგი თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტის სტუდენტი გახდა. ინსტიტუტის დამთავრება დიდი სამაქრო ომის დაწყებას დაიბოხდა და სასკოლის მოახლოებ წაიღა ჯარში.

1941 წლის დეკემბერი. ქარი-ფეოდოსიის სამხედრო ოპერაციისთვის ამტოვრობის დასაწყისში. ამ მძიმე და სასაუბისგებლობა ოპერაციისთვის მედიკოსებიც ვიზუალიზირდნენ. როგორ მეტროროლოლოვარი პირობებში გადასესს დღესანები. 30 დეკემბრისათვის, მტერთან გაფართოებული ბრძოლების შემდეგ ჩვენმა ჯარებმა ქერი გაათავისუფლებს, ხოლო 2 იანვარს ფაშისტები მთლიანად ი-

ხევარტუნულიდან განდევნეს. გამარჯვება ოთღო როდი მოვიპოვები; დალოტა ასო-ლით, ათასობით საბჭოთა ადამიანი, უფრო მეტი დაიჭრა. სამედიცინო პერსონალი თავგანწირებით მუშაობდა.

ფრონტულმა ვითარებამ მედიცინაში ახალი პრობლემების გადაწყვეტა მოითხოვა. მთავარი იყო დაჭრილ-ვმირებულ მებრძოლთა განკურნება, შეუპოვარი ბრძოლა ინტენსიურ დაავადებთა აღმოსაფხვრელოდ, სისხლის გადასხმის საკითხის მოგვარება. ამ მძიმე და ქარცეცხლიან დღეებში სასონ ჩიქოვანი სხვა მედიკოსებთან ერთად ვეჯაცეცხობდა, იძულოდა ცოდნა, ეუფლებოდა ფრინტული მედიცინის თავისებურებებს, პოსტალტურ ქირურჯობას.

ქართველი დასტაქარი დეპრეზიონით ერთად ათენდდა და აღაძებდა. უხევედა მათ ქროლოტებს. მონაწილეობდა ოპერაციებში. როგორც ქროლოტები სწრაფ ამბუტაციებით თავდებოდა. ამას თან ერთობდა ისიც, რომ ზოგჯერ ამ ყველაზე მშველიობიანი პროფესიის ადამიანებს — მედიკოსებსაც ექ უხდებოდათ იარაღით ხელში მტრის მოგვრება.

1943 წლის ნოემბერში 52-ე არმიის ნაწილში ყოფნისას ჩიქოვანმა დენბერი გადალახა. ეს მინიარის პირველი ზღუდერი იყო, რომლის დაძლევავე მოუღდა ჩვენს თანამებრძოლებს. დენბერის გადალახვა მანაც სხვა იყო, რადგანაც ჯარისკაცებისათვის დახმარების გაწევა დაბოშების დროსაც გაბეჭდილებოდა.

სამედიცინო პერსონალი არც ერთი უწყით არ ტოვებდა თავის სამუშაო ადგილს. სული ომის დროს იყვნენ, რაც შეიძლება მეტი მებრძოლისათვის შეიარაღუნებით სი-ოცხლეს, ეხსნათ ისინი სამუდამო ხეობისათვისაც. ეს სურვილი თითოეულ ექიმს აიფუყებდა ყოველ ნაბიჯზე ჩასადრებულ სიკვდილსაც და შინ დაბრუნებულ ოჯახსაც (ოჯახს იგი ოთამდე მოკეთდა). ქემბრული გმირობის მავალთის იძილოდნენ სანტრები. მათ ბრძოლის ვეგლიან გამოპოვებად დაჭრილობები, ხოლო ექიმები იქვე ატარებდნენ ოპერაციებს, თავიანთი სხეულით იცავდნენ ჯარისკაცებს.

იმ დღეებში სასონი თავის ძმას — გრიგოლ ჩიქოვანს

წერდა: „მნელია, ჩემო გრიგოლ, სიტყვებით ვაღმოგვცა, თუ რა აღფრთოვანება სუფევს ჯარისკაცებს შორის. ის დაჭრილობიც კი რომლებიც ჯერ ჰრილობები ბოლომდე ვერ მოეწეშენება, საბრძოლველად მიწვევენ. რაც შეეხება ფრონტზე მედიკოსებს, ისინი განსაკუთრებული მადლობის ღირსნი არიან. ისინი ქეშმარტივ გვიბრუნებენ, თუმცა უიარაღნი. რამდენი სიძველის, გასაკვირი გამოვლენებით მათ. მათველს სსსრ-ის დაილუა. მე თავად სასწაულებრივად ვადავრი. მთელი გულთ ვგრძნობდი გამარჯვების მოახლოებას.“

რაც უფრო წინ იწვედნენ ჩვენი ჯარები, მით უფრო მეტი ჯალ ადებოდათ ფრონტზე ქირურჯებს. საოპერაციოების გეგმა მთლიანად დანაგრეულ, დაზარალებულ დასახლებულ უბნებში უხევედ ბოიდა. ამასთან დახმარება უნდა გაეწიოთ ის ადგილობრივი მოსახლობისათვის, რომელთაც იქნია ფაშისტური ოკუპაციის მთელი წარსილებდა. ვინ მოთლეს, რაღვერი ოპერაცია ვაკეთებთა ჩიქოვანს ჰრატისა და ბიერის ქვეშ. ამ დროისათვის უკვე ხორციელდებოდა თანამებრძოვ სამხედრო საველე სამედიცინო ოტორიის, რომელიც სამხედრო ომის მოიხიბნილებს ექმნილობდა. შტაბშიც იმ ბრძოლების დრო არმის პოსტიტუტის გაქმნობით მთავარი დარტყმის მიმართულებით, რაც კვლავთეოდური დახმარების გაწევის საშუალება იძლეოდა. ასე რომ, დაჭრილებს ევაჟუცია ზურგში სპორთ აიარ იყო. თუმცა ეს სულაც არ ნიშნავდა იმას, რომ დროეტული დასტარის შრომა ამით იოღდებოდა.

1945 წლის თებერვალში, უნგრეთის დედაქალაქ ბუდაპეშტის განთავისუფლების შემდეგ, უკრაინის მე-2 ფრონტის სარდლობამ საბჭოთა კავშირის მამულ მთიანეთის მეთაურობით ზურგის სხვა ინიტეიტებთან ერთად დათავიერა საველე ჰოსპიტალი, სადაც ქირურგიულ განყოფილებას სამედიცინო სამსახურის კაბიტალი სასონ ჩიქოვანი ხელმძღვანელობდა. დარტყლი მეომრებთან საუბრის შემდეგ მარშალი ვაღავებთა ქირურგად და მდღობა ვაღავებნადა ყოველდღეოდური დაამბული შრომისათვის: „თქვენი მეუვეობით, ძვირფასო სამხედრო ექიმებო! — თქვა საბჭოთა კავშირის მარშალმა — ჩვენმა ფრონტმა დაამტკიცა რამდენიმე დღეებია მიიღო. აი რას უღრის თქვენი გმირობა. გმეაღობთ ამისათვის.“

ბრატისლავის განთავისუფლებისათვის ბრძოლების დროს ჩვენი თანამებრძოლი თითქმის მთელ ორჯოვ დღეს ისე მუშაობდა, რომ თავი არ აუწყავია. გამოცდილი, მრავალის მანველი მედიკოსებიც გაოცებული იყვნენ ქართველი ექიმის გამძლეობით. სიტყვა-მცირი, ვებრგით საესეს, საოცრად იმეცდილობელი სამსახური ჩიქოვანი სახიშველი პიროვნება იყო საბჭოთა ფრონტზე მედიკოსებისათვის. უზნობი სიყვარულით სარგებლობდა სამედიცინო პერსონალსა და დაჭრილთა შორის.

1945 წლის 5 მაისს უკრაინის მე-2 ფრონტის ჯარებმა დაამთავრეს ბრატისლავისნის შტრეტობა ოპერაცია, ის შედეგდაც განთავისუფლდა და სლოვაკია. ამ, ჩვესლოვაკიის მიწაზე შეეგება იგი გამარჯვების ნაჩრდილეს.

ომის შემდეგ სასონ ჩიქოვანი მუშაობდა ქირურგად და სამხედრო ორგანიზატორად, ჩვენი ქვეყნის ჰოსპიტალსა და სამედიცინო დაწესებულებებში. 1954 წელს ვადაიყვანეს სოხუმში, ამიერკავკასიის წითელიწროვანი სამხედრო ოლქის სანატორიუმის უფროსად, ხოლო 1959 წლიდან ვარდაცვალებამდე ხელმძღვანელობდა შიესკოლის სამხედრო ოლქის სამხედრო სანატორიუმს, რომელიც ერთ-ერთი სასუიეთისა ჩვენს ქვეყანაში. სამშობლომ ორთაქულად დადასა სამხედრო ექიმის მებრძოლ თავდადებამ, რაც აზინინა წითელი ვარსკვლავის სამი ორდენითა და ცამეტე შველით. მას მინიჭებული ჰქონდა საქართველოს სსრ და აფხაზეთის ასსრ დამსახურებული ექიმის წოდებები.

1972 წელს სასონ ჩიქოვანს მიენიჭა სამედიცინო სამსახურის გენერალ-მაიორის მაღალი წოდება. 1975 წელს ამაღალი ქირურგი ვარდაცვალა. დაკრძალულია საზოგადო მოღვაწეთა საბურთალოს პანთეონში.

(მონაწილე)

გნებუთ დამაჩრებო, გნებუთ ნუ დამაჩრებო: საქმეში ჩავაგმა პირველად შვიდი წლამაჲ ვაჲ. ეს მისა დღეჲმამის საუციდურის შვიდე: ამდენა კაც უსაქმოდ რომდემდ უნდა იქედნ მენა.

დგმა ვადიკასტის. ტარადღვინო, ტხეც შურაბეგოლად მივიწინე. მხოლოდ შვიც დღეს, როცა მე უკად ჩემი ვადაშობა, ვავიბე რომ ეს ყველაფერი ხუმრობა ყოფილა.

პატარა წინათქობი დავიწუნე. ჩემს მშობლიურ ხილნალს, ამ ერთ ბერე ქალკს, ვარწმუნო ძვილისხველი ვაღლო-ქიწურებნიანი ციხე-ვაღაფანი აქვს შემოღობულული. მის ყველაზე მაღალ ბურჯზე ჩვენი ხელებიბი მაწინებულ ცალფერანს ქიბნი ხუთი ხული ვცხოვრობილი. ხუთივეც ერთნაირად გვმოლა და გვცოვლა. მაჩინემა ქალკის ელსადგურის შიტირისხიტად მამოხდა. შუადამემდე იქ რბივდა.

ჩვენი ერთგებოთი დაწინადან პირდაპირ ვადეცქირდილი უღრანად ცუთი დამბარებელი ქიტირის მთებმა და კარდაბის სვეს. ამ ქვირა, რიფზე, ერთ დღამას რომ ახარუნებდა, ისეთი ნაკადული მოყოლყნებდა. ქვიშით და ქვიშით ახალი წყაროები იფხვებდა და ხუთი-ექვსი წისქვილის ბარბელთან მივდილი დამკინდული, აღწის ვაკეზე ჩასვლისთანავე მავ მიწაში შვიტიბოდი.

მაისს აფხარული კარდაბის ამოქიწრებელი ხალხი, დვარცოდოდ ამდევრული ის პატარა და აჩუბა ჩუღ ღრიალ-ღრულიანი წინაიფხარებელია. კარდაბის ადგილებმა, თუ იგი კვეპა-ქუშისხა და კარდაბისავეს ერწყმოდნა შიში ვიციდელი, მამის მისვლაშემდეგ ვიღარ ვაგებრებოდი.

მეჩვენებდა, რომ შიშელი ქალკი, მით უმეტეს მაღალზედ მდგარი უფრო ქიბო, ვასრქვილებიბი მიშობდოდ წიგნებანი უფრო ახალი იყო, ვიდრე წინაწარის სიღვიძე. ვიციდელი და ვიციდელი მშხინაფარ წერტილებს. მაშინ მხოლოდ ათამდე ვითვლიდა და საიდან მეციდონებოდა, რომ ყველაფერი დღეინანს დავიჯობი იყო. ისიც დღეინანს დავიჯობი ვახსენდი, რომ ადამიანის შურარისხილნი თვალის არეში ირიათასუსანზე მებტ ვასრქვიდა ციხედო.

დაბს დამარბებელ-გამტრებელი და ხმენად ქსუული შევურებელი მნაითობა დღუმხდ სერობას.

შუბინდებოდა თუ არა, ისედაც მეუდრო ჩვენი უნაი, ხილნას და მდურბების ცუთობა უნდა ვარდობო. ეს არ იყო ხამარბებრი, თუ და ვაქავებული სიზუტე. იდუმალად ნინას მსგავსი ხამარბებრი იდუმი უთულებოდა ვარწმუნო ყველაფერს. ვაკვირებოდი კი ვიყავი, რომ ასეთ სიზუმეში თითქმის აყარებოდა ელსადგურის შურეული და ერთფერიცხალი ფეშაჲ. უფრო ადარ მთელა კარდაბის ხევიდან მოვიარებოდი კლდის ხილნის შვიდილი, არც ხასრქილას რაკუნე.

ვუცილი, სადვ იყო ის წიხტილი. მაშასობდა ვამბობდი, მუდამ ვამარსხავო იოსებნი — მოსუტო მერისქვილი. ახალყოფითა და ვეჭვილი დამანდული მისი ცხოვრის უფრადლოდა კლდებზე დღემდე თვალებს მიდგას. ვინა ერთობად და ორკერე გახლდი მაჩინემს, რომდელსაც იქ საფეკავო ჩამოქნედი?

— წისქვილი ხომ არ ჩაივად ხამუშობად, საფეკავო ხომ ჩაგნახიანი? — ჩავალმარებო უფროსი დას ვახარებდი. მან ახლად ვადიკასტის: ხამგვარ-წიხელი ერთ უთუთან ტომარას ჩაგანედი. მე კი ჩემს ჩანაიფიქრს უფრო დრამდ ჩაუყვიარ-

დი, უკველი ნაბიჭი ვავწომ-გამოწომე და ურკევი დასკნავად გამოვიტანე. ერთი უხრისხილობანიც მალონება: დღისანი ჩვეების ვერ ვავრდებოდი. ხალხობობი, რაკი მაჩინემა შინ არ იყო, ადვილად შემტმლო წავსლა, მაგამა ვი თუ იოსები არ უყოფილეო ადგილესე. მაშინ სად წავმედილი საფეკავი, სად შეხეფარების თავე?

ახლა, ნახევარი საუკუნის ხანობიდან ვინების თვალით იმე მჩატს არეულად რომ ვავცქირა, ვავიციებოდი ვითხილებო: ჩემი ტალი მიზემი შებინდებოდა დღემდე ვარცთ გამოდგება ვერ ბეადვდნენ. მე კი რახი იმდელი მივასწრებოდი იქ ქოჩიხილურ ხევისე?

...რაც მოხდება, მოხდება! — ვთქვი და მალულად ვაღაფეწვივე.

შუა თიბავის თიბლი და შვიგარის ხალხი იღეცა. პატარა ხანგრ და კიყურა ავიღე, წყნელს წიხელს ამოვიტან-შეიქვი.

ქუშარისი უფთხიხლად ვადელი. საიდანაც წავსდებოდა შიგარი, ფეხებში ვაგებლარობა, შემოწმე-ქარდა.

კარდაბის ხევის ჩახსხველი ბილიკის თავებუ მერია შეუღმანად, თითქმის ვერ ვადიწქვებოდა, ვამოწმებოდა თუ ვანგავი აიტებო. ბილიკს სად-სად ვეკვი.

მე თავებუ დავეწვიე. შვიგარის თვალებს მოფარებული ბილიკი მალე ხულ დამეგარდა. ტყან მოვიხიდე: ვაგბრუნდი და წინასხევე მოვიტრებოდი, რუ არა?

მაგამა არ ვაგბედი, პირქიქთ, ხასრულს ვუმხატ კიდრე.

მუსხლემში ხისხტე ვიგებინე. ერთხამად რადეც დრმულავად ხასკარი ფეხი. ვავიფორსილდე. კიყურას და სხვის ხელი ვუწვი, ფერილობის ყველაზე ციყავი ნაკეფით ვარობობთ ჩავავიპავი. უნებურად აქვიბიინდი.

ხიდანაც დამწვარი პურის ხუნი მეცა. ვიცი ვამოცილო, ვაკმწინდელი. მურისას ყუფე კოშკი, მალე ზედ შემომხატა. ძალიან ხარბენი ჩანდა.

მივიტლ-მოვიხიდე, პირველად შევინწე ქალკის წყალხატუმების ცალკე მდგარი ქიხური, რომლის კარის თავზე ელნაფურა ბუტბადაც ტყან მოვიხიდე. შორიასობო ვადვივებოდი დახალი ცუცხლის შუქზე ში იოსებს წისქვილის და კარის შიგარის თვალი და ხამუშვიდობის დავიცივდი თავი. მთელი ძალით შევავივდი:

— იოსებ ძიაკ! — ხმა, კინდბი არავინ დახმარა. სწორად იმ წუთში წყალხატუმებს კარის ელნაფურას თვალი დახუტა. მამასამდე ელსადგურმა მუშაობა დაამთავრა: მამამეტი მივა შინ და, ახლა, მაშინ ვაივებენ, რომ ვამოვიპარე. რა ამბავა აიტლები?

წისქვილის კართან მოვადღავე ნადეგრადელზე ფეხებგავარცხრებოდი ზედადგარა იღეცა. ზედ ვიბეჭედილი თუქის ტყავა იფარა. იოსები ძიას პალეს საღვანეშე ცოში ვაგზადა და საღვანე ლაღვლიყო. ცოშიცხლ თუქის ფერი მიხეციებოდა, აღწან-ქვილყო, დამწვრის ხუნიც აქედან მოხდებოდა არცმეარეს.

წისქვილის და კარში მიირბედიო შევიცხედი. ქრახის ნაოღურ საფეკავის ცხიკრბებს შორის ნახილბეჭედილი მიწოლთა იოსები შევინწედი. დღე-მარტული ტაღუნდურზე ტბიხლად ხერინავლა.

ფეხის მხარე თვალები ახილა, წამქნადა, ორივე ხელით ცხვირბირი მოისრისა, შემოხიდა და მშახლე დაიბას.

— მთავს მივი არა ხარ ნეწე?

როცა დავუდაბტურე, — ვანახრდი: — საფეკავი ჩამოიტანე? — მაგრამ პასუხი არ მავალა, წამოხტა და შესხმა: — ლავაში დამწენე? ჩა მავრა ჩამინებია, ეს ისტერი!

ვარცთ გამოვიდა. თავის ხალხთა წინაფარში ვავარცხრებოდი ტრულად ლავის ნამტვრეციები გადმოვხეცა და კვლავ შეიფთაბა:

— ახა, სად არის მამამეტი?

ამ დროს უჩვეულად აიტებულა მერია შემოიქრა, იტყობოდა, რომ ვილიცს ხევენი მშობიზბდა. ძეგ ვაქრა. იოსებმა ვურბიბი ცქივა:

— რა აურსაფარი და წვილ-ციფილია თქვენს უბანში, უნე ხომ არ ვერბეწე? ვამარსხული ხარ, ბებო!

ახლა მეც მომეხმა უკვე წინების ხმები: — ნიკო, ჰია, ნიკო!

— შეესახებ, ბებო, მუწენი ხომ არა ხარ! — შემოიხტა იოსებმა, მაგრამ აცხატებულ-ღატაკიბებული იმე დამინახა, თითქმის შესხმა:

— მო, მოთ, ხალხს, ჩამოდი, აქ არა, აქა, თქვენი ნიკო! — ზედადგარისზედ მიხრუნვდა. მურია ისეც ვამოწრა ხილნად, ისეც უსაფე ვაკურეცხლა, ჩანდა, რომ უკვე ახლოვებოდა შინა-რთავანს. წამიც და მაშახლის ფეხის მხა ვიციარს, შემეფე მისი მშავარი ტანც ვამოხრდა. შორიასობი მტკობრამდა. მივიდა, უწოდან დაბმე-ღე, სტლები მომივია, ცაში ამიბავა და სლუტუ-ნიი ვამოვარე:

— აქ როგორ ჩამოხიდე, ჩემო ვაკვირუნა? — ეგულში ჩამიჭრა, ჩამკოინდა და დღუმეცა: — მასუ, მუშობა უნდა დაიწყო, შეიძო?

— ახა, უსაქმოდ რომდემდ ვიყო შინ?

— იმ წუთში დღედაღამც ვამოხრეცა:

— სად არი, სად არი ჩემი ნიკო? დიდება შენ-და, ღმერთო, რომ დამაჩრებდი. ხუმრობა არ იყო, ვილყო? რა დროს შენ მუშობაშია, — ჩემს წლი ჩამიჭრა, თვალებში ჩამხედი, დამკუნე. ხმამაღალი ტრბილთი არ ტბროდა, მაგრამ თვალები კი ეცრებლებოდა.

თა იოსები, რომელიც ზედადგარისში ტბროვებდა, მიმარბნო, მომახლოდა. წინაფარში ვამოხვეოდი ცხელი ლავის ნამტვრეცები შემომაჩერა ხელიში. თან საქმინანი ვილოთ ვამწყცხავა:

— აი, მივიცი, ჩემო ნიკო, უნე პირველი მოწავარია... ხასურარი მონაფურე უტკეხი არავიფორსა-ადა, ვამოხრებოდი. უნე რომ არა, სულ დამინახებოდა. ღმერთმა შეფარება. ეც ერთი და სხვა თახსი!

ამაყად შევეწმირე ორივე ხევი. მადლობა და ერთგვარი სიხამეთი წინაფარყო კილოდი. მერე დღედაღამც მიწოლთა და კახის ღმერთი მიხე-ცი ვამარსხული ლავაში ნამტვრეციები ამოვუტყე-ნი, თათხიანს მიაღლი დამე ელოდა. ადარ ვიცილი, შინასტვი მივიდილი თუ მივეწინადეო? ის ციყავი ახამარული შიბილი ჩემს წელს, ცსკერის შუქზე, მოწოლური ქიბი ციყავიბოდა.

დადიანთა საგვარეულოს ბენეალო-გიორგიანი XIII საუკუნეში

საქართველოს წარსულის თვალსაჩინო მოღვაწეთა შორის თავისი საპატიო ადგილი უჭირავს XIII საუკუნის ცნობილი პირიგებანა, ცოტნე დადიანი. ... კი პატრიარქთან და სათხოვნობიან და ბრძოლა შინა სასოლოვანობა, ახი ისინებენ მას ძველი შარბოული ისტორიისა. სამწუხაროდ, წყაროთა უკიდურესი სიმცირის გამო, ცოტნე დადიანის ცხოვრება სასურველი სისრულით ჩვენთვის უცნობია. უნებნად, კერძოდ, მისი მამის გენეალოგია.

არცთუ დიდი ხნის წინ ცოტნე დადიანის ვინაობა საგვებთ გარკვეულად მიანიჭდათ. ხობის ტაძრის ფრესკებზე, სამხრეთის კედლის დასავლეთ მონაკვეთში გამოჩატული არიან აგრისთავ-ერისთავი შერვაგი დადიანი: „დიდგვით დიდგალო ნათელი“, „ძე მათი ცოტნე“, „ასული ამათი თამაზ“ (ვ. ბერიძე, ხობის ტაძრის ისტორიისათვის, მაცნე, ისტორიის სერია № 2, 1973 წ. გვ. 73). ყველა ავტორი, ვინც კი ხობის ფრესკებს შეხებია, მიიჩნევა, რომ ეს ცოტნე იყო კობახათვის გმირი ცოტნე დადიანი, მამამისი ერისთავ-ერისთავი შერვაგი დადიანი, ხოლო დღეს კი დიდგვით დიდგალო ნათელი.

ეს ოჯახი მოხსენიებული ასევე იერუსალიმში და სინის მთის ალაგებშიც. ასეთი მზის კარგახანს იყო ვაბატონებული საისტორიო მუნიციპალიტეტი და აქედან სიტყვაპაზუღ შეწოლობაშიც შეაღწა.

გ. ჩუბინაშვილი და ვ. ბერიძე სავანეგებოლ შეეხებენ ამ საკითხს (Г. Чубинский, Грузинское чеканное искусство 1959, გვ. 623-624, ვ. ბერიძე, დასახ. ნაშ.). წალენჯიხის ვაჭრობის ხატის მონაკვეთების საფუძველზე სრული უშეკვლობით დადიანთა, რომ შერვაგი დადიანი XIII საუკუნის მიწურულსა და XIV საუკუნის დასვლას მოღვაწე იყო და მისი ძე ცოტნე ვერ იქნებოდა XIII საუკუნის პირველი ხანებისა და შუახანების მოღვაწე დიდი ცოტნე დადიანი.

უკანასკნელ ხანს საკითხი განიხილა ე. მეტრეველმა, სავსებით გაზიარა გ. ჩუბინაშვილისა და ვ. ბერიძის მოსაზრებები და მივიდა დასკვნაზე, რომ იერუსალიმის ალაგებში მოხსენიებული შერვაგი, ნათელი და ცოტნე XIII საუკუნის მიწურულსა და XIV საუკუნის პირველ ნახევარში ცხოვრობდნენ (ე. მეტრეველი, იერუსალიმის ერთი გელანაშვილის გამო, 1974, გვ. 191-195). ე. მეტრეველმა, სასიხაროდ მართებულად, ამ ოჯახისაგან ცალკე გამოიყო იერუსალიმის ალაბო უძველესი, ტიშენ-დორფისტიული ნუსხის ცოტნე და მისი მეუღლე ნათელი და ეს ცოტნე მიიჩნია დიდ ცოტნე დადიანად.

ამდენად, წყაროებში ვხვდებით ორ ცოტნე დადიანს. ცოტნე I არის კობახათვის გმირი დიდი ცოტნე დადიანი, რომლის მეუღლეს ნათელი უნდა იქნებოდა, და ცოტნე II, რომლის მამა იყო ერისთავ-ერისთავი შერვაგი, ხოლო დღესაც ასევე ნათელი უწოდებოდა. ცოტნე I XIII საუკუნის პირველ ნახევრისა და შუახანების მოღვაწე, ხოლო ცოტნე II შერვაგის ძე — XIV საუკუნის პირველ ნახევრისა.

სადღიანოდ გარკვეულია, რომ შერვაგი დადიანი იყო ცოტნე II-ის მამა. სამაგიეროდ, კვლე გურკვევილია ცოტნე I-ის მამის შიგნობა და ისიც, თუ რა კონკრეტული ნათესაობა ჰქონდა მას XIII საუკუნის დადიანთა სახლის ჩვენთვის ცნობილ ოჯახებთან.

XIII საუკუნის მასალებიდან აშკარად იკვეთება „დადიანთა სახლში“ მანდალორი ოჯახი, ორი შტო. წალენჯიხის ვაჭრობის ხატის წარწერაში აღნიშნულია: „...ვამკობთ ჟღარსა შენსა, მაცხოვარი წალენჯიხისათ, მონღობილინ შენის: მანდალორთუბუცესი დადიანი ბუღანი და მეძე მათი, მეორედ მამკობი დადიანი გიორგი და მე დადიანი შერვაგი და მეუღლე ჩემი ნათელ, შესამად მამკობნი ხატისა თუქუნისა...“ ხატის პირველი „მამკობია“ ბუღან დადიანი, რომელიც თავის მეუღლე ჟღარკუთან ერთად ხშირად იხსენიება წარწერებში. ხატის მეორედ „მამკობია“ ბუღანის ვაჟი გიორგი ყოფილა, ხოლო ჟღარკუთა — შერვაგი დადიანი. ბუღანი, ჟუშუაძე და გიორგი XIII საუკუნის მეორე ნახევრის მოღვაწეები არიან და ერთ ოჯახს შეადგენენ. მათი უმცროსი თანამედროვეა შერვაგი. შერვაგის სხეულ-ილი ოჯახის აზლი ნათესავი ჩანს, მაგრამ ოჯახ არ უნდა ყოფილიყო ბუღან დადიანის ოჯახის წევრი.

მანდალორთუბუცესი ბუღან დადიანი, როგორც გარკვეულია თ. ბერაძის მიერ, უნდა იყოს შვილიშვილი თამარის დროინდელი ოღმისი ერისთავის, ბუღან I დადიანისა. დადიანთა სახლის ბუღანის შტო ამგვარად წარმოგვიდგება: ბუღან I (თამარის მეფობაში) ჟუშუაძე — ბუღან II მანდალორთუბუცესი (XIII ს. II ნახევარი) — გიორგი (XIII ს. მიწურული) XIV ს. დასვლამდე). ცნობილია ასევე ბუღან II-ის შვილები, გიორგის ძემბი ევაშარი და ივანე.

დიდი ცოტნე და მისი მეუღლე ნათელი, შერვაგი, მისი მეუღლე ნათელი და ძე ცოტნე II დადიანთა სხეულ-ილი შტოს მიღმა არიან. ვფიქრობთ, დიდი ცოტნე, შერვაგი და ცოტნე II დადიანთა ცალკე შტოს უნდა შეადგენდნენ. ბირველ რიგში ამაზე მიგვიფიქროს სავაჭრული სახელი „ცოტნე“. შერვაგი დადიანი დიდი ცოტნეს პირდაპირი შთამომავალი უნდა ყოფილიყო და ამიტომაც, საფიქრებელია თვადი ძეს ცოტნე უწოდო. ამ საკითხისათვის უაღრესად სინდერგული ჩანს ხობის მაცხოვრის ხატის წარწერა, რომელიც ერთად იხსენიებს „პატრონთა დადიანთა სახლს“, მაგრამ აქაც აშკარად ორი ოჯახი გამოიყოფა: ჩვენთვის უკვე ცნობილი მანდალორთუბუცესი ბუღანი, მისი ცოლი ჟუშუაძე და ძემბი და ხატის პირველ შემამკობელთა ნათელი და ძემბი გარდან დადიანი. თუ შერვაგი და მისი ოჯახი ბუღანის ოჯახის უმცროსი თანამედროვეები ჩანან, ნათელი და მისი ძე გარდან ბუღანის უფროსი თანამედროვეებიც ვგვიფიქრობთ, რაკი ხატის „პირველ შემამკობელთა“ არის ნათელი. ცხადია, ეს ნათელი არ შეიძლება იყოს შერვაგის ცოლი ნათელი. ამ უკანასკნელის შვილი ცოტნე II იყო, ხოლო

ხობის მაცხოვრის ხატის ნათესაობა გარდან დადიანისა. ამასთან, აშკარად ჩანს, რომ ნათელი და გარდან მანდალორთუბუცეს ბუღანის ოჯახის თანამედროვენი, ე. ი. დასოლობით XIII საუკუნის შუაწლების მოღვაწენი არიან.

თუ გავისინებთ იმ ფაქტს, რომ დიდი ცოტნე დადიანის მეუღლე იერუსალიმის ალაბო ტომენდორფისტიული ნუსხის მიხედვით, ნათელი ჩანს, ძველი არ უნდა იყოს იმ დასკვნამდე მისვლა, რომ ხობის მაცხოვრის ხატის „პირველ შემამკობელთა“ ნათელი ცოტნე I-ის მეუღლე, ხოლო „ძე მათი გარდან დადიანი“ კი ცოტნე I-ისა და ნათელის ვაჟი. აშკარაა, ხატის წარწერა იმ დროსაა გვეთვებოდა, რომ ცოტნე I უკვე მიკვებულყო იყო.

თუ ერთმანეთს შევაჯერებთ წალენჯიხის ვაჭრობის ხატისა და ხობის მაცხოვრის ხატის მონაკვეთებს, შემიძებ დასკვნამდე მივალ: ორივე წარწერაში ჩანს მანდალორთუბუცესი ბუღანი და მისი ოჯახი. ორივე წარწერაში ჩანს ასევე სხვა გარდადიანებისა. ნათელი და მისი ძე აშკარად უფროსი თანამედროვეები ბუღანისა, ხოლო შერვაგი და ცოტნე II — უმცროსი. თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ ნათელი და გარდანის ცოტნე I-ის ცოლ-შვილი უნდა იყოს, ხოლო შერვაგის ვაჟიც ცოტნეა, უნდა შევიფიქროთ იმ დასკვნამდე, რაც უკვე აღნიშნული გვექონება: ცოტნე I, გარდანის, შერვაგის და ცოტნე II დადიანთა სახლის ცალკე შტოა. ცოტნე I, როგორც ჩანს, პაპა იყო იმ შერვაგი დადიანისა, რომელიც ადრე კობახათვის გმირის მამად ითვლებოდა. შერვაგის ცოტნე I-ის ვაჟის, გარდანის ძე უნდა იყოს.

დადიანთა ამ შტოს ფუძემდებელი, თუ ცოტნე I-ის შვილის, გარდანის სახელობის მიხედვით ვიმსჯელებთ, უნდა ყოფილიყო თამარის დროის კარგად ცნობილი მოღვაწე, მსახურთუბუცესი გარდან დადიანი. გარდანიც და ცოტნეც სავაჭრული სახელობა და მათი განხორციელება აინიშნულ შტოში სწორედ ამაზე მოუთხოვს. საფიქრებელია, რომ დიდმა ცოტნემ თავის ვაჟს, გარდანს, ხობის მაცხოვრის ხატის წარწერაში დედსაგან, ნათელთან ერთად მოხსენიებულს, თავის მამის, თამარის მსახურთუბუცესსა ნამკობელ გარდან დადიანის სახელი უწოდო. თუ ჩვენი მოსაზრება სწორია, დადიანთა ეს შტო ამგვარად წარმოგვიდგება: გარდან I მსახურთუბუცესი (თამარის მეფობაში) — ცოტნე I, კობახათვის გმირი — გარდან II, შერვაგი (XIII ს. ბოლო — XIV ს. დასაწყისი) — ცოტნე II.

ამგვარად, თვალწინ უნდა გვეჩვენდეს დადიანთა ორი შტო. პირველი შტოს ფუძემდებელია მსახურთუბუცესი გარდან I დადიანი, ხოლო მეორისა მისივე თანამედროვე ოღმისი ერისთავი ბუღან I დადიანი (შესაძლოა, ძემბი).

კობახათვის გმირი დიდი ცოტნე დადიანი გარდან I-ის, მსახურთუბუცესის ძე უნდა იყოს. ამაზე მიგვიფიქროს სავაჭრული ნუსხითა მონაკვეთები და ქრონოლოგიური ჩარჩოც ცოტნე I-ის მოღვაწეობისა.

მეგრის არქივიდან

ლალი მარბაშვილი

ოთარ შენგელაია.

არა, შვილი არ უნდა გავრდილიყო ლანარდ უსამართლობის არ უნდა დამორჩილებოდა იგი. მამაკურთ სული უნდა ჩამოყალიბებულყო მასში. და ლეო ქიაჩელი სწერდა თავის მიუღწევეს, გერა კავახაშვილს: „...და-ამას ჩაუბი მოსვლია, ნათელს უტყენია თათრისთვის. ეს მისი დანაშაულია და არა ნათელასი. ყოვლად საწყალო ბავშვია და არ ვიცო, რა ვუყო. ჩემი აზრით, ისეთი ზედამხედველობაა საჭირო, რომელიც თათრისკენ გათამამებს და ასწავლის, რომ თუ ეინმე უტყინა, სამიადიერო ისეთი უნდა მიუზღოს, რომ მეორედ ვერავინ გაუზღედის.“

არც მამობის ტვირთი იყო მსუბუქი ლეო ქიაჩელისთვის, როგორც ყველა სხვა სატყვესი საქმე.

ისევ ლეო ქიაჩელის წერილში ჩავეხედოთ. აი, მისალოცი ბარათი „თათრის დაპყრობის წელიწადი ათი“. ეს ბარათი შვილს შურნახავს, როგორც მისი მეგზური და შეგონება:

„...სასჯარლო შვილო თათარ გილოცავ დაბადების დღეს და ათი წლის შესრულებას. დღეს შენ უკვე დიდი ხარ და მუცა მოკეთებოვხა. ამ დღიდან თამაშ უნდა უყოლო და მეტადინების კი მოუშალო. ბევრი რომ იკითხავ, სწერ, ხატავ და იმეცადინებ, გონება ვაგებინებ, ანა ნიშნო გავქვს, გამოჩინდება და სახელოვანი კაცი შეიქნება. იტყვიან: თათარ შეგვყავია განვითარებული ბავშვი. რომ თქვენ, თათარ შეგვყავია სულ თამაშისა და წიგნი არ უყავისო, შენიშვნას საწყევლი იტყენა და ჩემთვის კი დიდი უბედურება. ლამაზი ხარ, ხასიათი კარგი გექვს, ტანალოვანი მშენიერი ხარ. შენში აღბნათ ბევრი ნიშნო იფარება. სირცხვილია,

რომ არ გამოაჩინო და თამაშობას ვაყოლო, როგორც ეს ბევრს უტყუებოთ მისდის. შე შევეცდები არ მოვკალი, რაც გავრისხა და განვითარებისათვის გვიჩი. როგორც აქამდე არ აფერი ვაგვლად, ამიერიდანაც არ მოვკავლებია. შენ თუ კარგი იქნები, ყველაფერი მოგვეცემა არასოდეს არ აჩქარდეს დიდად მამა და ნათელი... ათი წლის თავზე კარგ საჩუქარს მიღებ, რომ შეგეფერებოდეს. მაგრამ ეს მოხდება, როცა დაბრუნდებით აქ. მამადის კი ჩემი დიდი დალოცვა, სიყვარული და კეთნა მიიღე ამ წერილთან ერთად. შენი მამა ლეო.“

როგორ ვევაგონებს ეს წერილი ლეო ქიაჩელის მამის, მიხეილ შენგელაიას წერილის შვილისადმი (ლეო ქიაჩელისადმი). წერილი გამოგზავნილია აბსტრაქციონიზმისადმი მიხეილ შენგელაიას მიერ:

„...მე ვაჩიანად ვარ. შენი მამათი მივიღე. აქი ვაცდე, შეკვიანად იყავი, ხშირად ჩემს სატყვეს, რავა დაბარებოდა ავადმყოფობამ. მამ ძალის მეტი იმეცადინებ, იყავი მშვიდობიანი, შორილი უფროსების, ყურადღებელი მამის დარიგებისა. შენ აქი დიდი ხარ, მუცა უნდა გეგონებ, რომ საქმე არ დაახინო. შენი მამა მიხეილი.“

მამის ლეო ქიაჩელი ათი-თერთმეტი წლის ბავშვი იყო, „ყურადღებელი“ მამის დარიგებისა, მართლაც კალის მესსა შეკვიანებდა და პასუხვალა წერილით შობობდა: „პირველად ვისურვებ თქვენს კარგად ყოფნას და დიდიხანა ვივთხოვ, რომ თქვენ კარგად ბრახანდებოდეთ. რე თუ მივითხვით, კარგად ესწავლებით. მი და სამი არაფელში მამქვს. სულ ყოლო-

ფერიში ლთი და ხუთი მამქვს. თქვენი შვილი თათარ შენგელაია.“

...არა, არ გასტყუებია ლეო ქიაჩელის შვილის იმედი. უფროსი შვილი — ნათელა გარდაცვალებამდე ექიმის ფიცის ერთგული გახდა. ხოლო თათარი მართლა რომ მშენიერი ვაყავი და დედა. მან წარმატებით დაამთავრა სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტი და განხა ასპირანტი თბორიული ფიზიკის განხრით. 1940 წელს იგი დამტკიცდა სკოლისა და უნივერსიტეტის მეგობარზე ეთერ ცაგარელზე.

შეიქმნა კიდევ ერთი ლამაზი ოჯახი და დაიწყო წყველი ომიც.

ოთარ შენგელაიამ დატოვა მუშელო, ექვსი თვის გოგონა და სამშობლოს დამცველთა შორის ჩაიღა. საარტიკული ბატარეის მეთაურს, უტურის ოლიტერანტის თათარ შენგელაიას მუდამ თვალწინ ეცემა ახალბედა ოჯახი, მუშელო და ციციკა გოგონა, ასხვდა ბრძენი მამა და მისი დარიგება. სასწრაფოდ საქმე უნებაროდ და წინიდად უნდა კეთდებოდესო.“

რევი უზროსი მემკვიდრე

ოცდაათი წელი არ მუნახა ლეო კვილა, მას შემდეგ, რაც სოხუმის თეატრში ერთად ვმოლაშქრებოდით. იგი ჩემი პარტნიორი იყო და რეჟისორიც, ბევრი რამ მისწავლია მისგან. და აი, კვლავ ვიწვავ სავაზრედ ქალაქს, ვნახე ძველი მეგობრები. ყველა შევცდამლეთო, გამაღარავებო შევც.

შინ სტუმრობის დრო არ მქონდა და ამისათვის შეხვედრა თეატრის წინ: ხანაპირზე, ჰადრებთან დავიქვით. თვითონ ისურვა ასე, მაინც იქვე, ბიბლიოთეკაში, ვიქნებო. ვი-

ლდი ფრთხილი ნახვით მომავალ, გაეღიარებულ ლეოს. ის კი მოვისტავებდებოდა ლამაზი და ენერჯიული. ისევ უნაკლებად თვითი კიბობი. წიგნებიც მკვლევარად ამოეჩინა ილ-ლაში, თვალში უღალავდა.

საოცარია, თითქმის მარტო ლეო კვილათის არ ვასულე ეს წლები... საკმარე ჩამოხსნდით თეატრის წინ, იქ, სადაც ლომებია და შადრევანი ჩველს, ორი ბებერი ჰადრის ქვეშ. ზღვის სოფლის შადრევანს ჩქარავიცი ემატებოდა და მამაშადა ვსაუბრობდით.

ზღვაც მშის ბილიცი ვაწოლდეთო,

რომელიც უნახურლობამდე მიიღაცნებოდა, ჩვენც მას მივეცივით, ბევრი რამ მოვგონებო.

სოხუმის ქართული თეატრი მრავალი საუკეთესო მსახიობის აკვია. აქ აიღვა ვფი ლეო კვილადაც, ამ განსხვავებით, რომ სხვებმა დღერი თანდღერ და წავიდნენ, ლეო კი სახელამდე ერთგული დარჩა მისი დიდობა წელი ზოდა მამე ჰასან.

ქმინდა მრავალი გამარჯვება, იყო სასწრაფოების წინაშეც.

ოცდამეათე ვინ ბედავს მასთან შეკვირებას ვინ არის ეს კვილა? სკეპტიკურად განწყობილი სავაგებო კოხიიაც კი ჩაიღვა სოხუმს. მავარა, როცა მათ წინაშე წარსადა მოხიბვლადობდა, ტანად ვამაქვა, უშუალო, მგონარბობი და მოქიარო, სხვაგვარა იყო, იქამდე მისი ტიტლო. ამის შემდეგ მისი და დიდებულად წინ ურჩიდა, ფერდინანდს, ტიპატკს, მენის, პლტონს კარტებს, ყვარატიებს, მამალოკს, ერგულს, აფტაბას, ილი-შუქს...
სხვა სახეების ვივონებს. ამ მი-

გონების არა ჰქვს მსახიობის მიერ განსაკუთრებულ სცენურ ქმნილებათა შედახების პრეტენზია. ამოტავებდა მესხებზეში ზოგიერთი მომენტი, რომლის დაფიქრებას არ შეიძლება.

თეატრული ინტერეტის დამთავრების შემდეგ ჩამშენიმე წელი სოხუმში ვმუშაობდი. დებიოტი მქონდა „ხეგნების ვინაში“. ჭერ სულ ახალბედს მამხინდა დრამატისში სახეს მინახს სახის როლი დამაინური განცდების ვადრობდა. მისად, ჩემი პირველი პანინარი ვახლადი იყო კვილა — ონენი, რომელმაც მისი კოლეგალიობითა და თანადგომით გამოიღმავა პირველი რომლის დაუცვლადი, მდღევარე მოვინდა.

ლეო — შავიანი ვირტუოზული კოხილბედა ხუნტაკივის წერილს ვაგონებს „რევიზიონში“. ვარდინის ოქახის დასახელებულია ვინ მოხუცებითად მხას დაუბამლებდა, მავარა ვიომ ვარგებულად მკარგობდა და სწორედ ისეთი საჩიოთარი ხატვების წამოიყვირებდა, როგორცაა

მილილია ფრონტიდან ითარის სამკუთხა წერილები: „მედიფისი მამა მე კარგად და ჩამბოთლად ვარ, ასე რომ ჩემზე მე უნდა ღირსი. ვინაგან მე მშვიდობით თავს მთავარ, მამო, ნახს და ვთერის უხარბრობი მე დასტოვე. მე დაგებუნდები სალი და ჩამბოთელი. შენი შვილი თორა“.

...დაწმუნებული იყავი, რომ მტერი მალე განაღებულდება და მე სალი და ჩამბოთელი დაგებუნდები თქვენთან. ერთმანის ვაფრობოლით, როგორც თვალის ჩინს. მალე განახათ. ამა თქვეს იცით, რა კარგად და ყოხილად იქნებით. ვარკერობით შენი დიდი იმედი მაქვს, ჩემი მამა. დახარბობის მავერი გაავაწვლი, მავარა რა ვენა“.

მტერი კი გაათვრებით მოიწვედა და ცეცხლში ახვედა ჩვენს მიწასა და ცას. სიკვდილი კიდევ წუთში იყო მისალოდნელი. დიდი გამარჯვება დიდ მსხვერპლს მოიხიბოდა. და ითარის ზოგარე წერილი სახანდირო სიტყვები წამოსცლინა: „მამა, ჩემზე ნუ დიარდებ, რაც მისაღწენია, მოსდენა, ჩემი თხოვნა მხოლოდ, თერისა და ნახს ნუ დამარბობენ“...

და, აი, მტერი ისევ უკან იხევს. სიკვდილისა და გამარჯვების იმედი უფრო ძლიერდება ითარის წერილებში. 1942 წლის 4 მაისს, ...ჩვენ წარმატებით ვსარულდებ ჩვენი დავალებას, გმირ ქალაქი სპირის დაცვას. ამ უწყე გაზაფხულია. პირველი მაისი როგორ იხვიოდა, დიდი ბელის ბრძანება ჩვენ ყველანი კიდევ მეტად აღგავითრავან, აქამდე არ ვაყრდილი მტერს ხერის. ესეა კი გაათვრებული სიძლიერის დაგარტყამი მას.

...მე, ჯანბოლი და გოცირები ერთ დანაყოფში მოგვლითი თებერლის 27-ს მტერს ყუმბარა და დოლითა გოცირები—მშვიდობი ახალგაზრდა, ასისტენტი უნივერსიტეტისა, გეოგრაფი. ერთ-ერთი ბიძოლიში გმირულად დაიღუპა ჯანბოლი, ჩვენი მეზობელი. მან თავისი სიმამელი და პირადი მგალითი იცვლია შეტევაზე წაყოფანა და მტერი უშუალოდ, როგორც ეთერი შუერს, მის ოჯახს ცნობა მიუღია. ერთი ჩემი ამხანაგი, ხარებავა,

ძალიან მიმედი იყო დაპროლი მეტელში. ესეა კარგად არის და თავდადებით იბრძვის სამშობლოსათვის.

პირველ მაისს მე მალდობა გამომიცხადეს. დაწმუნებული ვარ, რომ 1942 წლის ფაშის-მხედრის განსაღებრების წელი იქნება და მშვიდობითა და გამარჯვებით დაგებუნდები დიდ მიწებზე“.

...ი ცეცხლის წვიმიდან ითარს პირველსედა, რას წერდა მისი მამა: „შენი ახალი მოთხოვნის სუვეტი მაქნება“, — სთხოვდა იგი ლეო ქიაჩელს, წერილები სახანდიო მიწერილი წერილები ჰირდებოდა მეტროლო ცას. ავი წერდა იგი დამ: „მოთქმე შენთან და სწავ შეიმდებს გრძელ წერილები“. თავად კი არ ეცალა, შწირად ემასუნა შინაურებისათვის.

1942 წლის 5 ივნისს... ესაა ითარ შენგულიას ფრონტიდან გამოგზავნილი წერილის ბოლო თაობი. სიკვდილობის დაცვას შეეწირა ითარ შენგულია, ლამაზი, ნიჭიერი, დიდი მომავლის მქონე, სამშობლოს ერთგული ჯეჯაკი.

ლეო ქიაჩელი, ტრაიელ გოლოსავითი ომის ქაიზობისგან ტრეტებამსხვერველი, ტანდოლი და ფეხებგაიბი მუხა, ამ დღეს დაუბრუნებამ მაინც ვერ წააქცია.

...და დაწერა ახალი ნაწარმოები „მთის ცეცი“, რომელიც მთლიანად „კომუნისტებში“ გამოქვეყნდა და მოედო პირელ ქვეყანას. მაღე უყრნა ლამა „ხნამა“ რუს მკითხველებს მიაწვდა ეს დიდებული ნაწარმოები (იგი თარგნა ელიზბარ ანანიაშვილად).

ომის დამთავრების შემდეგ ლეო ქიაჩელმა მიიღო შვილის მეგობრისა და თანამებრძოლის, ბატარის უმცროსი ბიძის ტახტის ალექსანდრე კოსტატინის მე კახიშვიის წერილი.

კიდევ უფრო გაწვავდა მიუშუშებელი და სამუდამო ჰირობის ტყიფილი. ლეო ქიაჩელმა ინახლა შვილის მეგობარი. მათთან და რამათთან ერთად დათავადობის აღდგომა, სადაც ითარი დიღუპა. განიშროვებავნ ვაიგი, რომ ივნისის შეტევის წინ ითარ შენგულია ვაზდა სამაიონა კავშირის კომუნისტური პარტიის

წევრობის კანდიდატი და წარსდგინილი იყო ლეიტენანტის წოდებზე. კახიჩის დაწერილი უკმაში იმ ჯარბორობის დამომხების შესახებ, რომელიც შეეწირა ითარის და მისი თანამებრძოლის.

სიკვდილობიდან წინაშე კიდევ წერდა რის დამობრები, ბუნისსათავადი მამავალი ვაზზე, იარა ზონი ჰარჩელის ბაქაშე შესულობა კაცს. გამარჯვების დღეს და მუხლსა და თვისი თვალით ნახა შვილის ბოლო ავტოლოგოვული.

ლეო ქიაჩელს სინახული დარჩენია, რომ არასდროს უმადინა შვილისთვის თავისი წინაპრების შესახებ, რადგან არ იყო ამისი სარი. ახალგაზრდებს მოგონებებისთვის ასე სჯალიათ. ისინი პირველად ეცნობიან ცხოვრებას და უკან მოიხვედის დიდი ადგილი.

...დავად ლეო ქიაჩელისთვის მეგობრების წერის დრო, მაგამა ადარი იყო ითარის მისი ცნობისმოყვარებითი მაქერალი თვალები. ლეო ქიაჩელი იგონებს, თუ რა გავაცილებით ადვილდნა თვალ-ყურს შვილი მამას წერის დროს. რობია იგი ავადი დასუსტებული მუხლად, როგორი გულისკუთხეტი დასტარებულია შვილი თავზე შემოქმედი მამას. და, მთავარი ისაა, რამდენ დიდ ახვარბაშე უწევდა მამა შვილის შენიშვნებს.

...ზოგ ადგოს ისე გოცირებად, თითქმის გამოქცევა გაბარბობი. — წერდა შემდეგ ამის შესახებ ლეო ქიაჩელი.

საქვეყნად ცნობილი მწერალი გამამოცლას აბარბობა შვილს, რადგან ხელდვია შვილში მხატვრულ ნიქს უტუტურის, ბუნებით თანდაყოლილი. ითარი, როგორც ლეო ქიაჩელი იგონებს, მთიანეთების წოდებშივე წერდა თურბუდ მოთხოობებს, ორბუდ არ ამქვლიდნა მამს.

როგორც ჩანაშრობებიდან ჩანს, ლეო ქიაჩელი ვანბერბახებს მეგობრებზე მუშობდა. „სიკვდილი თბური, მისალოდნელი, შენგულიასთვის ვაჯარი, მაპარბი ზურბანი, მამჩემი მიხილი, დედა მართა ხეტია...“ დარჩა ასეთი ჩანაშრობები მწერლის არქივში და რა დასახანია რომ მკითხველმა ვერ იხილა ეს მეგობრები.

„მეკურებრები...“ „ხან ცოლს...“, „ხან ქალაშვილს...“ და რომ უფრო ვახავები ურდოლად, რამდენჯერმე კი გათავადიდა ამ ფარხებს.

სულთანბეგე უ. მაქვიცივის „არ-შან მალ აღინა“ იყო მსახიობის კომედიური ტრადიციის და მუსიკალობის ზეშე, ბოლო არ უნდა მის იმპროვიზაციებსა და ახარბებს.

...დღე ხომარობით მამის სახელით მომხარობა. ანთ ვანახებს ვარგის მდევანს „ვარდო“ და ორივემ ერთ-ლიანად ვაჯივრენ. ლეო — თურქულ ქაქ ცენქენ მუღამ ცენქურად მომხარობად ზოლზე, მაკან მოავრდებოდა თუ არა, რომ მე (ვარდო) დაწინაურებულა მთავრ კვაივი, ხმის დაპოხებით პოეტებება „ქობის-რავილი“. იგი ძალზე ენახტურად ვადალიდა თვის ფერიდან მთორგზო და „ვარდლან ქობისორგოვლი“ — ამ ბატარა ეპიკურული დამოკლებულბობა ნაიფური ვაპას ატვინა. მისი ერთ-ერთი, ბოლო სიკვდიური ნაშუგვარია ხანგებულის მოჯარის აჯივი დაღიანს როლი მიხედო მტერ-

ელიშვილის „ნიკოლოზ პარაიაშვილი-შა“.

...შვენიერი ეპატორენე ჰეჯევაპას მარჯვდა ხელი, მათი სავაქრო ღლინი სტამბოლში, დათავა ვედა, რომელსაც დავით დაღინა ასწავლობდა უნობა, ლეო მზავა იყო. დაღინების ბაშე ყრბლბადაგებულ ლეოს სახავის ამ ყრბლ განსაკუთრებულ ხილად ჰქონდა. ლეო დავით დაღინას ვარტყელ ბატონავურ მიდღუბარბოსთან ერთად პირველადელ მო-ახროველი წარმოავადღინდა.

...ლეო ვედას, როგორც რეგისორმა, დიდი ამაგი დასდო სიხუმის ქართულ თეატრს. მისი ხასიათის კაცისათვის რეგისორისა მოსულა სრულად ბუნებისთვის იყო, რადგან მას, შესწავლნა შეწინაობარს, აქვს მანდიტორის ანროვუნება, სახავრი ხედავ და მოვალდობა ვარგოვლებლის უნარი.

...როგორცაღდ სექტემბერი დაუდგამს, რომელიდან მალე შევახვებს იმხანურებს: „ურბისის ციხე“, „ლამარის“, „ხეხი ზურბურად კვებობა“, „ჩუბებია, ილიკი და იღარბინი“, „პა-

დლის დიდოფლი“. მისი წარმოდგენები მუღამ ბოქოს თანხრობი იყო. მასში არც ეტყობოდა თანამედროვეობის აქტუალური საკითხები. ლეოს სახელი წლის თებულ შევით აღნიშნეს აფხაზელი და ზუღაღი. უკვლავური კეთილად დათავადიდა, მაგამა ლეოს არ უყვარს წერტილის დასმა, ამიტომაც გაურბნა ახალი მინებები მისი თანხრობის შეიქმნა სიხუმის ახალგაზრდული ხალხი თეატრი. მაქვეანდულობა სახლის თვითმომხდელ ძალბები კომპოზიტორ ა. კორდენიანს ერთად მოამზადა ჩაიკოვსკის „მეგანი იმგინა“. წარმოდგენა სიხუმის ვულხობილად მიიღო.

...ამ გამარჯვებას სტიმული მისცა და კომპოზიტორ ა. ჩინხაიანს ერთად შეუდგა „დაისის“ ახლებიანს. იგი მრავალჯერ დადგა და ობოლბის ვახტორულის დროს მუსიკათმცოდნეების პალეო შეფასებება დაიმამხებია.

...ღუსტეც აგრძელებს ლეო ახალგაზრდობიდანვე დაწყებულ მხატვრულ

თვითმომხდების ხელმძღვანელობას აფხაზელით. აფხაზელის უმაღლესი საბჭოს ობოლბის დეპუტატი, აფხაზი საზოგადოება „ციღნის“ ლექტორია და მსმენლებს შვენიერების პრობლემებს აჩარბის. არ უწყობდა ვეგრიდ აჯარის საბლეს, მუღამ ვარტყობითა და რწმენი სინჯეს საკუთარ ძალებს. ამ თვისებამ იგი დიდ შემომხედელ და მოქალაქედ აქცია.

... ისევ ბოლეს ვაჯუბობით ზედავ, მაგამა უწყე მისხას კარა, შიგარბისას. აუ, რამდენ დრო ვახსოვებენს მორგებლობით ახლა მინდა დაწერო ლიბრეტო იმპროვიზობა, მოთხარ: სიხუმში უწყე დაარსებულ იმების თეატრი, უნდა ამდეროს ჩინმა დაეშაშს ქალაქშიკო.

...უსწმენდი და მჭკრადი: ლეო ამბობს, ახცე იქნება... იმდროის ქალაქ-ბოლიდ და ამ ოპერის სიკავებლის თუროდ დადგება ამავედრა ხელოვანი, საქართველოს სსრ სახალხო არტისტი ლეო ჰედა.

საქ. სსრ კ. მარქსის სახ. სსრ. ნუნბე. დასტოვებულია

ნატალია ორლოვსკაია,

პროფესორი

დასავლეთ ევროპის სპარტოლოგის სპარტოლოგი და კულტურული ურთიერთობა განსაკუთრებით საქართველოში გახდა XIX საუკუნის მეორე ნახევარი. ევროპიდან ჩამოვიდა ვატიკის, კამბრინგე-ბი 1851 წლიდან მოყოლებული თითქმის მთელივე და საუკუნის განმავლობაში იბოლონა გამოდი-ლი და მუდამ ოპერის და, ხოლო მოგვიანე-ბით შედგა ამართვლია უცხოელ მომღერლებს მის გატარებაში. ამავე დროს გაუშობებდა მის-მოსვლა კავკასიის გზებზე; საქართველოში სტუმ-არი უკვე ხანა ვერსილია თუ, ქართველებზე მიემგზავრებოდნენ საზღვარგარეთ.

ყოველივე ეს ხელს უწყობდა საქართველოს შესახებ ცნობების გავრცელებას დასავლეთის ქვეყნებში, რაც შემდგომში აიხსნა სპარტოლო-ლიტერატურაშიც.

სწორედ ამ თავდაზნობით არის ხანტერებსა სწორედ მიწების კატეგორიის ნაწილობრივ, რომელიც სუბარია სპარტოლოგის შესახებ.

ენიკო კატელნიკოვი (1889-1915) წერს ადრე დაიწყო და თავის ნაწარმოებებს წყავედ იტალი-ურ ეურსტრუმში სტამბავდა. იგი ვერ მოიხრობს მის წერა, მივყავანებით იო რომანებს. შერ-გოლსაის დამახასიათებელია სტილის სიხვედრე და მსუბუქი არინია.

კატელნიკოვის ნაწარმოებები XIX საუკუნის მიწურულში ცნობილი იღება არა მარტო იტა-ლიაში, არამედ ჯერ ქვეყნებშიც, სახელდობრ, მათ თარგმანად რუსეთშიც.

მის წმინდებზე ქართველი პრესის მანხვე გამოცხადება. ირი ნაწარმოები 1887 და 1890 წლებშიც ითარგმნა და დაიბეჭდა „ავტორისა“ შიარტმულია არბები ანსაზაროვი — რედაქტორი ილია ბუჭავაძის უშუალო თანამშრომელი ამ ნაწარ-მოებთან ერთ-ერთი — „უკვალი ვატრული“ („ავტორი“, 1890, № 129) წარმოადგენს ახალგა-რდა ლიტერატორის მინილოგის, რომელიც გა-მოქვეყნებულია ადტორის მიუთითებლად.

ამერხავ უფერებლები ენრიკო კატელნიკოვის ვრცელ ნაწარმოებზე — „იღვრეს დღითი“, რომ-შიც „ავტორისა“ 1887 წლის № 129-147-ში იბეჭდებოდა. მისი სათაური შემოღობებულია, არა-გინადაც ეწოდება „გამგზავრებამდე (იღვრეს დღითი)“.

ორიველი სიტყვა ნაწარმოების შინაარსზე: მოქცეულია ვენციოში მიმდინარეობს. მისი შიარ-ტი ვებრია ოღერე ქარადა — ოცდაათი წლის ქალიშვილი, რომელიც იღვრეს დარჩა, ხოლო მისი ვარცხულებების შემდეგ სრულიად უსასრულო აღმჩინა. თბრია ოღერეს პირობა ზედმა. იგი დადგურს ადვრეს თავის ვადცლებს და თავდა-დავლობს. მისზე მდგომარეობაში მიუიღი ქალი და-სამხარებლად მიმართავს თავის მის, რომელიც მასზე გეგარად უფროსია და, ვისაც თითქმის არ იცნობს. მის წავდა რუხისებრ, რომელიც ოღერე ქრ კიდევ ზაგუდა თუ და თბილისში დასახლებ-ბის ოღერეს თბისთან ცდაცებმა, საჭმარეო ფულს და მარტრებს უკვანის. საბოლოო ოღე-რე არსად არ მიდის: შეუყვარებდა შერსობლად — ახლავარდა პროფესორს და ისინი ქორწინებ-ბიან.

ქართველ ნაწარმოებში თარგმნილია მთლიანად და საქმოდ ზუსტად. ზოგ ადგილებზე შიარტმული უფრო უსაბელოდ ქართველი მოქცეულობების გასაყენ სანამოვლებს. ახე, მაგალითად მისი მიერ გამოყვანილ თბისან იგი მიუთითებს არა იტა-

ლიური ლიტერებში, არამედ ნაწილებში: „წერილობა ერთად 400 ნაწილი გამოყვანა“.

ენიკო კატელნიკოვი თავად საქართველოში არ ყოფილა. ხანტერებსა, რა იციან ოღერეს შეგობებმა საქართველოს შესახებ და რა მასლებითი სარგებ-ლებობს თავად ადტორი.

წერილობა ირინიით აღწერს თავისი ზოგირთი ვებრის უცოდნარობას გეოგრაფიის სტერეო-ში. ახე, მაგალითად, ოღერეს ერთ-ერთი შეგობაი ქა-ლი ვებრისა, რომ თბილისი ამერგობსა. საზავ-გარდა, მიერე ძალით იტორისი კარგ ცოდნას აშეღებებს და ცუბა კოლხებზე, ოქრისი საქმის-ზე, არავადებებს, შეუბესა და იაზრზე.

თვით ოღერე ცუბა რომ იცის კავკასიის შესახებ, მაგრამ ეგვიპტისა, ენობისა უხე-რობილიც მას გეოგრაფიული ცნობების აძლდებს. ხოლო შესოხულია პროფესორი ვერდანი საყვან-ობლ კავკასიის შესახებ დაწერილ წიგნს მოუ-ტანს.

შემოსნებულ წყაროებით შეიძლება ვევა-რადული, თუ საიდან იღებდა ცნობებს თვით კატელნიკოვი. ვენს მიაქვს ვეოგრაფიის სახელმ-ღერედლი, რომლის ადტორიც ტექსტში მოითი-ებულია. მიერე შემთხვევაში მოქცეულია მხოლოდ წერის სათაური, მაგრამ ბიბლიოგრაფიული ცნო-ბარების საშუალებით მოხერხდა მისი ადტორისა და ირხვე წიგნის გამოცემის თარიღების დადგა-ნის გზავლეთი. კომისას სახელმძღვანელო (1889) და ე. ორბოსლის მოგზაურების აღწერა (1885).

როგორც უხვდეთ, ირხვე წიგნი 80-იან წლებ-შია დაწერილი, კატელნიკოვის ამ ნაწარმოებში შექმნილად საუბრებულთა ერთი ფაქტები: პრო-ფესორის ვერდანი მოუხობებებს ოღერეს, რომ წიგნს აქვს ვატიკებ, რადგან სასწავლებლის ბი-ბლიოთეკისა. შეიძლება ვევარადული, რომ თვით ადტორიც ამ წიგნს ვადტორ უსაბელოდ კითხვით იღე-რდა სკოლის ბიბლიოთეკაში, სადაც მიიღო ცოდებრა შერსობლი.

ცნობილია, რომ ვენციის ქრ კიდევ დღი-ბის წინათ ჰქონდათ სპარტო ურთიერთობა აღ-მოსავლითის ქვეყნებთან: ეს ტრადიცია კატელ-ნიკოვის დროსაც გრძელდებოდა. ამასთან არის დაავტორებული ოღერეს მისი ოღერეის თავ-გადასახლება.

ტექსტი ვადუყუებს, რომ ოღერე 1866 წელს, ზრ კიდევ სრულიად უახლოე, ვადცხვარდა სამ-შობლებად, ერთი ხანს სხვადასხვა ქვეყნებში იტბრე-და, ხოლო 1888 წლიდან თბილისში დასახლდა. ოღერეს დღითი იწერებოდა 1868 წელს. ე. ო. მისი მის თბილისში უყვე სამი წლის განმავლობა-ში ცტბრისა. მის შესახებ ჰუწყნად აღმარა-კობს ადტორი, ჩვენ ვადტორის, რომ იგი ურტრ-ნეველიუდაც კავია. როგორც ჩანს, ოღერე უხედილ საქმიანობის მიხედვით. დასმები მისი წერა-ბაში შერსობლია და ჰუწყნე. იგი საყვანად უხესის და, თუ რა მარტრები იმგზავრო. თვითონ მარტრე-ბა, რომ დახვებდა კონტრანტინიოპოლში, სადაც რაღაც საქმე აქვს მოსავარებელი. ჯნად შეგა-რდათ იღვრეს, ხოლო იქიდან ბაბუროში ჩავდენ. „ბაბუროდან თბილისამდე იო რტისის ვანა“, — წერს მისი.

აი როგორ იცნობდნენ კავკასიის XIX საუკუ-ნის ეტრისის საქმიან წერებში. აქ აღმარა აღმოსა-ვლიური ვეგზარები არ ურეველით თავდაცხვარე-ბი. სუბარია რადურე კავტრებზე, რომლებზე შე-ქმნი იმ დროისათვის ეტრისის სპარტო ცენტრე-ბსა და ამიერკავკასიას შორის.

წერისაბ არ ავერებობა ხარისხის მისხედ და უფრო ადრეც ვადტრებულთი თვის ქარაველ-ქალების სილამაზის შესახებ. ოღერეს ურენება ენა, შეგობაი ქალი: „შენი მამ სრე ქარაველ-ქალებშია, რომლებიც მხოლოდში ტლამაზეს ქა-ლებად აიიან აღიკებულთი“.

ვენს სხვა ცნობებზე საქართველოში ურეო-რებული ე. კომას გეოგრაფიის სახელმძღვანე-ლოდანია აღბეჭდილი. წიგნი სრული სიხვედრე-ბით შეუბა წყაროებულს, ხანაც უსაბელოდ ვად-მოვეციან ნაწილებზე წიგნთან. ამხერეს ახალგა-ზრის, იმერის, თბილისის, ვეგცოდნის, რომ ამიერკავკა-სია შავ და კასიის ზღვებს შორის შეგობების, უკანაწილის ომი შემდეგ რომ მას მიეგება სამი არტორიცაა — უარის, არდავანისა და ბაბუროს. რომელი ომი ავერებობს, არა ნაწილები, მაგრამ ნაწილები, რომ სუბარია 1877-78 წლების რუსეთ-ურტობის ომზე. ნაწილებია, რომ საქართველოში ზომიერად და ჩანხალი ზავაა. მიუ ქო უხვი: იქ ავერებობს ის ხარისხი, რაც იდენტურლ ეტრ-ობაში.

ოღერეს და ვენს სუბრობები თბილისის შესახებ, რომის წიგნთან იხინი ამოკითხავდნ, რომ ამ ქალბუი 81 თბის მოხვედა, იგი არის აღმინის-კავალიულები ეტრის, ისევე ეტრისობა და ხარ-ისხე შორის სპარტო შემარებობები ურტობა.

კომას სახელმძღვანელოს გარდა, ზნა სხვა წყაროსაც იყენებს, რომელიც არ ახსებულს. იქიდან მას მხოლოდ ერთი ფრაზა მოუპყეს: „ქა-ლი მდგომარის მდინარე მდგომარე, იქ არის ცხელი ვაგობის წყაროები, სადაცაც მიღის ქალბის დასახლებსა, თბილი წყლის ქალბა“. პროფესორი ვერდანიც მიერე მოჩანდა წიგნს ოღერე თვითონ იტბრებოდა. მასში პირადი ში-ბედილებებით ვადტრებულთა ისტორიული და ეთ-ნოგრაფიული ცნობებთან გრხად. მისი ადტორი — ორსოლი ყოფილა დაღებტანში, აზერბაიჯანში, სომხეთში, საქართველოში მან მიიხველა ფოთი, უთბისი, თბილისი და ირტრე ბიბლიოთეკა სპარ-ტოლოგის სახმდროე გზავნე.

ორსოლის მოგზაურობის შიბედილებმა ძალე-რე ქარაია წიგნის დაწვევისშივე იგი სინაწული აღნიშნავს: „წიგნის ურეცელო ცუბა ვეგოლოდ ჩამოხდის. ამში იგი თავისი უსაბელოდ აღმკანტრე-ბისაზე, რომელიც ვადცხვარდა წიგნის კავკასიის შესახებ დაწინა ეტრული მოქცეულებები საწინული ყოფილებს თავდასხმებით. ადტორი არცხველი უსაბელოდ, რომ ეს ამბები დიდა ხანია წარსულს ჩანდაღე, რომ ამჟამად მოგზაურებს არავითარი საღერებო არ ელმდებოდა. თვით ორსოლი ამ მო-გზაურობის დროს დღე ცნობისმოყვარეობის ამ-რეღავნებდა და ზეთიდათ ათავადებებდა ღრსშესე-ბისაზე ადვილებს. იგი აღტრებებებულთა ბავ-რატის ტაბრი, წიგნს ელვითი მონაცემის შესახებ, აღწერს ისტორიული ადვილებს და შეტვდის საქართველოში სახმდროე ვატიკებ, თბილისის ძვილ ურენებს და ბარტებს.“

როდესაც ქალბის ახალ ურენებს აღწერს, ადტორი მიუთითებს, რომ იგი კარგადაა ნაწინი, ხოლო ცენტრებზე ჰქებებზე ისეთივე კარგი მახარებელი, როგორც „ვენციისა“ პროსტრუტზე (ტებრებურტში) და „ალბანია საღვარეულო“ (მოსტოკში).

საუბრისშია, რომ ორსოლი საქართველოს კულტურულ ცტბრებისაზე შეტვდის, ახსიანობს XII საუკუნის და რუსეთისაზე პრესის. თანამე-რევედ მერგათოვან გამოცემის გრძილდ ირხე-ლოდის, აკაცი წერტილს, რადუდე ტრისიხავს, ნე-კოლოზ ნაჩიათოვანს, განსაკუთრებით ჰუჭავაძე-ნი — კავკასიელი მერენი, — წერს იგი. ამ შედარებებში იტრინია ადტორის სურფად, ხაზი ვენს-ებს და იგი ჰუჭავაძის შემოცნებების მხმდროე-ობას საქართველოდობს.

წიგნი წამოთვლილია წაუყვანი პერიოდილი გამოცემებით. ადტორი კმაყოფილებით აღნიშნავს, რომ ქართული ეტრისი მისი მილიტორი. ამვეკარი ხანტერებს ცნობებს საქართველოს შესახებ იტბრელია შერსობლი ენრიკო კატელნიკო-ვის მოხრობაში.

ხელოვნება

ვიორჯი ბურჯანაძე არ შეიძლება ერთი ნახები არ დავამსოვრდეთ — ახოვანი, მხრებგამოღობილი, თბილი, კეთილი დიმილიანი, ვაკეკური და თვინიერი, ძლიერი და ამ სიძლიერის ვაშო თითქმის ერთგვარად მოკრძალებული...

ჯერ კიდევ ინსტიტუტში, საკურსო და სადიპლომო სპექტაკლებში გამოჩნდა მისი ტალანტი.

პ. შიშინაძე „ფიგაროს ქორწინება“ — ფიგარო, იაკობ სუცესი „წამებაი წმინდის დედოფლისა შუშანიისი“ — ვარსკენ პიტიახში, ფ. დოსტოევსკი, „იდიოტი“ — თავადი მიშკინი; ვაკე ფშაველა — ბტის კომედია“ — ხარირემი, არწივი, თავივი, შიშინაძე, „სისხლის ძიება“ — ქიჩინიძე.

რეპერტუარის ასეთი კონტრასტულობა ცხადყოფს, რა რიგ დამოუდებელ მას რეჟისორები, რომლებიც მუშაობდნენ ამ სპექტაკლების დადგამაზე და არა მარტო დადგამაზე, ამ ნაწარმოებებში ზრდდნენ და აოსტებდნენ ახალგაზრდებს.

პროფესორი ლილი იოსელიანი ასე იხსენებს მის სტუდენტობას: „მეოთხე კურსზე ბურჯანაძის ჯგუფთან ორი სპექტაკლი დაგვდი — მთელი წელი მომიწია მასთან მუშაობა. ფ. დოსტოევსკის „იდიოტი“ დაგვმა რომ გადავიწყვიტეთ, რა თქმა უნდა, ვაძა მყავდა მხედველობაში. მინდოდა მიმეცა ჩემს დადგამაში. არა იმიტომ, რომ უკვე მზად იყო და უსათუოდ დაგვდგა ამ როლს, ვიდრეობდი, ეს მისცემდა სანუალოებს, დამდარიყო სრულყოფისაგან მიმავალ სწორ გზაზე. მივიჩნე, მიმსდარიყო რა არის სულის მინავალი მეფომარეოა, მომარაბი, შეკვეთილი ვენებაა დაგვმა.“

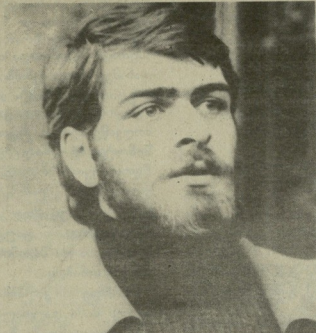
ურთულესი გზის გაგება მოუხდა — ნახევარ სექსტრტი იოამამა შიშინი და არც თუ ის ცუდად. ეს არ იყო ასე ადვილი საქმე.“

რა თქმა უნდა, არ იყო ადვილი საქმე, მაგრამ, საუბნდიროდ, სწორედ იმ ადამიანზე გასუბრობთ, რომლისთვისაც მსახიობობას სულაც არ ჰქონია ცეკვა-თამაშის, გართობა-მხარბულებსა და იოლად ცხოვრების ის სიბოლო, საქმეში ჩაუნდავთ ადამიანების ფუნტაზიას რომ კრეკვაგას. ამაში გავრწმუნებს ის ფაქტობი, რომ ცოტე მარჯვანდობის სახელობის სახელმწიფო აკადემიური თეატრში მან მტკაღ მნიშვნელოვანი როლიც შეასრულა:

გია ბურჯანაძის ავტორისა და არჩილის როლებზე მოუწია მუშაობამ რეჟისორ თემურ ჩხეიძის მიერ შექმნილი ორნაწილიანი სპექტაკლი „ასი წლის წინაა“, სადაც გაერთიანებულია ილია ჭავჭავაძის „ოთხაწილიანი ქრონიკა“, „მეზავრის წერილები“ და „კაცი-ადამიანი?“.

აქ იგი რეჟისორმა ისეთი გამოცდილი სიტატს დააყენა გვერდით, როგორიც თინკინ არჩილი.“

მეორე სერიოზული როლი, რომლის განსახიერებაც მარჯვანიშვილის სახელობის აკადემიურ თეატრში გია ბურჯანაძის ხედავდად, არის ლევინი ლეკ ტოლსტოის „ანა კარენინა“ როსაყვესულ ინსცენირებულ ვარიანტში.

სილა მსახიობის

ლამარა ღონლაქი

აქ შევეველი გვეუქვა, რომ ლევინი ერთი უროულები სახვა არა მარტო ლტოლსტოის შემოქმედებაში, მსოფლიო ლიტერატურაშიც. ალბათ, თითხე ჩამოსათვლელია მისი მსგავსი გემოები და ამის დასასაბუთებლად შევევლი ავტორიტეტული-მეგობრები, მაგრამ ვისაც არ უნდა დავეკესხოთ და როგორი ციტატებიც არ უნდა მოვიშველიოთ, ყველაზე ღიღი ავტორიტეტზე აქ მემთხვევამი მაინც ლეკ ტოლსტოია. მან დახატა ლევინი მთლიანად და გაორბულთე, დაჯერებულთე და დაეჭვებულიც, წინააღმდეგობრივად და მამბებელიც ყოფიარების არსში წვდომის სურვილით ვათანხვულთე და „ყოფნა-არყოფნის“ ტრადიკულ ცაცობრიულ კიოხთაზე ჩაფიქრებულ-მეგობრებულთე.

ჩვენივე ამის გამოერება კი არა, ალბათ, ის უფრო ხანიტერესთა, რომ ლევინის სრულყოფილი პორტრეტის დასასაბუთად თავად ტოლსტოის დასწირად ორასაზედ (შეიძლება ცოტე ნაკლები ან მეტე) გვერდის დაფრეა. ინსცენრების ერთი ყველაზე მისიბი თუხირებულთე კი ისიც არის, რომ მწერლის მიერ დაწერილი ეს ორასი გვერდი სულ რაღდანიშე გვერდიან დაიალოვად, რამდენიმე გვერდზე გადაწერილი როლად უნდა იქნეს. ასეთია სცენის მკვირი კანონი. მსახიობს კი ამ შესლდულელი შესაძლებლობისა და ყოველგვარი კომპრომიზების მიუხედავად, მანვე მოეთხოვება, მოახერხოს მისი გმირის ხასიათის სიროულის მიაკლებ-ვა-გახსნაც, მისი მოქმედების სისწორე-სიროულთეში ან მცდარობაში საკუთარი თავისა და მაყურებლის დაჯერებაც და სულიერი წესიბის ის უზარმაზარი გაუსაძლიაროსავე გვიჩვენოს, რაც კონკრეტული შემთხვევაში ლევინის პიროვნებისათვის არის ნიშანდობლივი.

შენსკენ სავალე ვეწვი, ლეკი თანე კამეობის მესამე პიკნაა მარჯვანიშვილის სახელობის თეატრში. სკენარის დამწეველი რეჟისორია ღამთე დადგმულთე. ეს არის მისი დებუტიკე ამ თეატრში. მისაც ავტორიტული ინსტიტუტში დადგმული მისი საკურსო წარმოდგენა სულან საბა ორბელიანის „სიბრძნე სივრცისა“ ახსოვს, ალბათ, აღმოჩენის არც ის სიხარული დავიწყება, ნიჭიერ ადამიანთან შეხვედრას რომ ახლავს თან. დაფიქრებული, გააზრებული სპექტაკლი დადგმულს რთული სულიერი ცხოვრების ვაკე მიაინიშნებდა და, რაც მოთავარია, ჩანდა ჩანაფიქრის მაყურებლადმდე მიტანის პროფესიული ოსტატობა, მსახიობთან მუშაობის უნარი, სათქმელის სიციხად და ფაქეზი ზონიერება ყველაფერში.

ახალგაზრდა რეჟისორის ყველა ამ თვისებამ, რა თქმა უნდა, თავი იჩინა მის ამ სადგენილო სპექტაკლშიც. და რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, ვიჭრობთ, სწორედ დაკვირვებულად, მგობრად დაჯერებულად დაიჭინდა ამ წარმოდგენის პერსონაჟთან — კახასთან მხეველი იქნა გია ბურჯანაძისათვის გმირთან თანაცხოვრების ყველაზე მიახლოებულ აქტად.

პროფესორი ლილი იოსელიანი წერს: „გამუდგებთ ვადგენებ თვალს მის მუშაობას თეატრში. ვფიქრობ, რომ ის თვისებები, რომლის განვიტარებაცაც ვე შევდილობი, ყველაზე მეტად გამოხედავდა დავით ანდლუაძის სპექტაკლში „შენსკენ სავალი გმირი“.

ამ სპექტაკლში შესანიშნავად ჩანს ახალგაზრდა კაცის ჩამოყვინების რთული პროცესი. ამ გზაზე მან ცხოვრებამი თვისი ადგილი უნდა იპოვოს, მარაოდ უნდა იყოს მეგობრებთან, საყვარელ გოგონასთან, ყველასთან. ძეღლი იქნება ეს პროცესი — ბეგერს დაკარგავს, ბეგერჯერ გული ეტკინება, უსამართლოდ ეტენება მის მიმართ, არასად ეტყვიან, დასჯიან კიდევ, მაგრამ ვია ბურჯანაძის გმირის ყოველ საქციელს, მის ყოველ ქმედებას თითქმის თან ახლავს ის სითოთ და სინაღლად რაღაც განსაკუთრებულ სისათუთე თვით დრამატურება სათაურშივე რომ მოიქცეს.“

სსრ კავშირის სახალხო არტისტი თიარ მეფინთოუსულები დასტენს: „კარგი სოვლა აქვს ვაგილო ინსტიტრეტის კიდლებში, ჰკვიანია, კეთილია და, რაც მოთავარია, ეს ყველაფერი სცენიდან ჩანს, აქტიური სიბილი აქვს. აქვს იუბორო, ხასიათის გრძობა და ჩემთვის მოაღედნდლად „შენსკენ სავალ გმირში“ ვამაგება ღმა დრამატურშიც. რა ვაკეკურთია ამ როლში!“.

გამოჩენილი ოსტატები გემოთქმებენ: გია ბურჯანაძის მსახიობისათვის აუცილებელი ყველა ნიშანდობლივი უნდა აქნეს: ვარგობა, ხმა, შრომისმოთვარება, წინ სწრაფობის სურვილი... ხხვა რაღაც საჭირო იმისათვის, კარგი მსახიობი რომ იყო და დიდ გზაზე იარო!“

დაველოდებით ეს გზა ახალგაზრდა მსახიობს.

3063 თავე გავრია...

ბრამ იოსების ძე რივნის-ვილი...

შემდეგ — იცავ, ყველასათვის საყვარელი და ახალბერი იცავ.

შეგარებმა და თანამებრძოლმა კი „ისკრა“ შერაქვეს: „შენ იცავ კი არა, ისკრა ხარ!“ იცავს ახლა ასე წელი შეუსრულდება. მან კი მხოლოდ მისი მუხუდული იცოცხლა. მაგრამ განა წელთა სიმრავლით განიზომება აღმართის სიღრმე! მან თავის ხანმოკლე სიცოცხლეშივე აიგო ხელთუქმენი ძელი ზვეს გულში, ჩვენი შვილები, შვილთაშვილები გულში და ასე იქნება აწ და მარადის.

იცავ რივნისვილი ქუთაისის რევოლუციური ტრადიციების ერთ-ერთი აქტიური შემოქმედია, მისი სასახლე და სამაჟორწარმოადგენელია. იგი იწითობდა იმ რევოლუციურ ცეცხლში, რომელსაც აღვივებდნენ კობა ჭელიძე, სპამა წულუკიძე, მისი ცხაკაია, აღიოზა ჯაფარიძე...

რა გასაკვირა, რომ ასეთ მოძღვრება მოწაფემ აირჩია სწორედ ის გზა, რომელმაც იგი უკვლავებამდე მიიყვანა.

იგი 1886 წლის 30 იანვარს დაიბადა. იცავს შრომობებს კიდევ ექვსი შვილი შეეძინათ. ოჯახი უძიდურეს გაჭირვებას განიცდიდა. ოჯახის უფროსი — იოსები, გიმნაზიის მეთრე კლასიდან დათხოვილი, ყოველგვარ ხელშეწყობასა და უნარს მოკლებული, ცილა-შეიძის განცხადებების წინაშე აღებული კაპიტალიზმით არჩენდა. დედა — სიმბა, რომლის სიბრძნე და სიყვარული იცავს სიციხეების ბოლომდე გაყავა, ოჯახს დღობობად შესდგომოდა და ყოველნაირად ცდილობდა, როგორც შეეძლებოდა ბუქინების ოჯახის მძიმე მდგომარეობა.

მამამ ათი წლის იცავა რეალური სასწავლებელში შეიყვანა,

ნა, რომელიც მან 1903 წელს დაიბარა. აქ გამოიყვანა იცავს სამეცნიერო და რევოლუციური ინტერესები. როგორც მისი თანაკლასელი და მეგობარი გ. ვარკაცი, რომელიც აღმოაჩინა იცავს, სთავაზობდა, კარგად სწავლობდა, მაგრამ, განსაკუთრებით, მსოფლიო ისტორია ინტერესებდა. ისტორიის საფუძვლიანი ცოდნით ის გაოცებდა იქვე და არა მარტო სკოლის ამხანაგებში, არამედ მასწავლებლებშიც. მას მღიერ განვითარებული ჰქონდა დამოუკიდებელი, კრიტიკული მსჯელობის უნარი, რაც იშვიათი მოვლენა იყო მისი ასაკის ახალგაზრდობაში.

იცავს შეგვიანდაც ჰქონდა, რომ სერიოზული რევოლუციური მოღვაწეობა შეეუძლებოდა იქნებოდა მარქსიზმის საფუძვლიანი შესწავლის გარეშე. მან 17 წლის ასაკში დაიწყო, ინტელის უმისწავლა მარქსის, ენგელსის, ლენინის, პლენხანოვის, ბეგელისა და სხვათა შრომები. მარქსიზმი იყო ის შუქურა, რომლის შუქზეც წარბიროთავდა იგი თავის რევოლუციურ მუშაობას ჯერ მოსწავლეობა, ხოლო შემდეგ მუშეობას და ჯარისკაცობა შორის.

იცავს სერიოზულ თეორიულ-მარქსისტულ მოზამბდასა და დიდ ორატორულ ნიჭზე მეტყველებს მისი გამოცხლა ანარქისტ მისაკუ წერეთლის წინააღმდეგ ქუთაისის თეატრში.

იცავა დამდეგ მოზამბდებელი ამხანაგ იყო, ოც თვითრელი ძალა იყო. ლევის ის გამოჩენილი მწერალი-მარქსისტი იქნებოდა. — ასე ფიქრობდა იცავს მეგობარი, მასთან შერბილი და ფიციცხლბაში, აკადემიკოს შავლა ნუცუბაძე.

იცავა ამ დისკუსიებში შეუდარებელი იყო: ყოველთვის მოწოდების სიძაბულზე მდგომ,

მი, სერიოზული ცოდნით აღჭურვილი, ნათელი ლოგიკის მქონე, ნაზი, გულწრფელი და გარტაცებული, ის შეურყეველი თავგამობლივობა და შეუბოგრობით ენებობდა ბრძოლაში, — ასეთად იცნობდა იცავს მისი თანამებრძოლები, ცნობილი რევოლუციონერი, სამუთთა სახელმწიფოს ერთ-ერთი გამოჩენილი მოღვაწე სერგო ქეთარაძე. მაშინ იცავ მხოლოდ ცხრამეტე წლისა იყო. მხოლოდ ერთი წელიც უნდა ევლო იცავს ერთხელ და სამუდამოდ არჩვეულ მშფთვარე, დაუცხრობელი ბრძოლისა და ღირსობის გზაზე. მაგრამ მანამდე...

მანამდე კი მოსწავლეობის შორის მისი დაუღალავე მუშაობა გვიგინდნდა მოსწავლეობა დიდი დემონსტრაციის მოწყობით (1904 წლის 31 იანვარს), რომელშიც მონაწილეობდნენ ქუთაისის ყველა სასწავლებლის მოსწავლეები. ეს იყო იცავს რევოლუციური მოღვაწეობის პირველი დიდი გამარჯვება. მისი პირველი დასტურებაც სწორედ ამ დემონსტრაციის შედეგი იყო.

იცავა მოლიციის ზედამხედველობის ცენტრში მოექცა. პოლიცია რივნისვილის ოჯახის წინორ, „სტუმარი“ ვახდა. ყოველ მათ ვიზიტს ოჯახის აწირობდა და დარბევა მოსდევდა. იცავს იძულებული ვახდა, არალეგალურ ცხოვრებაზე გადასულიყო. ერთხანს იგი იმალებოდა სიფელ კურსებში, ხოლო შემდეგ მოხილვებისა და მეგობრების დაეინებული თხოვნით წყაღდა ოფისში, სადაც ცხოვრობდა პლატონ იოსელიანის პასპორტით. იცავა აქ დაუეჭვოდ და ოფისის ქართული სათეიტრისა და მისი რევოლუციური ცხოვრების შუაგულში ტრიალებდა.

1904 წლის ვახაზულზე იცავა ბრუნდებდა ქუთაისში და კვლავ ემუშავა რევოლუციურ მუშაობაში.

იცავს ერთი წუთითაც არ შეუწყვეტია ფიქრი სწავლის გაზრდილობაზე. 1904 წლის ზაფხულში იგი მიემგზავრება ლენინის უნივერსიტეტში მოსკოვში. აქ იცავა დაუკავშირდა ქართველი სათვისტომოს, რომელიც შედიოდნენ მ. დავითაშვილი, მ. ტროიშელი, დ. სულიაშვილი, გ. ქიქოძე, ლ. შარაშიძე, ი. მენაბდე, დ. გური,

გენიძე, ა. სანაძე და სხვები. ამ ჯგუფის მიზანი იყო უღელბრძოლში შეეყვანა მარქსისტული მოძღვრება და დასწარბობა ბოლშევიკურ პარტიას ორგანიზაციული და პრაქტიკული საშუალებებით. იცავს მარქსისტული ორგანიზაციის „კავშირის“ „გენერალის“ სახელმძღვანელო წესით აზგახნადა რუსეთში წინასწარ მოცემული მისამართებით, რითაც დიდ დაზმარებას უწყველად ადგილებზე მომუშავე ბოლშევიკურ ჯგუფებს. იცავა ლიფცივის ჯგუფის ამ საქმიანობის ერთ-ერთი ყველაზე აქტიური წევრი იყო.

ლიფცივაში აქტიურ მუშაობასთან ერთად იცავა ემზადებდა უნივერსიტეტში ბუნებისმეტყველების ფაკულტეტზე ფიზიკა-ქიმიის სპეციალობით უმსწავლელად. იგი დღემდე ამ მუშაობაში, სწავლობს გერმანიის ჯერ კერძო მოსწავლელთან, მაგრამ შემდეგ უფლებების გამო თავს ანებებს მასწავლებელს და მეცადინეობას განაგრძობს დამოუკიდებლად. მან თავისი ნიჭისა და მუყაითი შრომის წყალობით მალე ისე შეისწავლა გერმანული ენა, რომ შეძლო, მოემსინა ეკონომისტ კ. ბიუნენის, ისტორიკოს ლამპროვისა და განსაკუთრებით ი. მისი საყვარელი ფილოსოფოსის ვ. ვუნდტის ლექციები.

უნივერსიტეტში სწავლა 1905 წლის 9 იანვარს სისხლოანამა ამბებმა შეწყვეტინა იცავს. იგი დილის გავრეთებს აღარ უძლიდა, დამბობობით ელოდებოდა ახალ იტინებებს გავრეთ „ლიფცივის ნახარხტის“ რიტინასთან. ამ გავრეთით შეიტყო მან 9 იანვრის ამბები და მამონდ გადწყვეტა სამშობლოში დაბრუნება, რათა კვლავ ჩაბმულიყო რევოლუციურ მუშაობაში. მალე იგი გამოემგზავრა კიდევ საქართველოში და იანვრის ერთ დათავილი დამესფიხი დაღვა ქუთაისის მშობლიურ მოწაფე.

რსდმპ კავკასიის კავშირის იმერეთ-სამეგრელოს კომიტეტის დაგეგმებით, რომლის წევრი იყო იცავა რივნისვილი, იგი აქტიურ რევოლუციურ მუშაობას ეწყება მუშეობას და, განსაკუთრებით კი, ქუთაისში დაზმანაკველ ქარის ნაწილებს შორის.

იმერეთ-სამეგრელო რევოლუციის ალში იყო გახვეული. ქუთაისი რევოლუციური ცხოვრებით ცხოვრობდა. ჯარის ნაწილების რევოლუციური კომიტეტის ვალწვევებში მყოფს პოლკოვნიკ ხოდვეკე, რომელიც გამოსუთრებული სისასტიკით განაიროვნა ჯარსაკაცთა მიმართ. 1905 წლის ზაფხულსა და შემოდგომაზე მთელი ძალით იღებდა აჯანყებამ. აჯანყებულმა აღმართის პარაკლდემი, განაიარაღეს პოლიციის ნაწილები. ქალაქი თითქმის აჯანყებულთა ხელში მოექცა.

იცვა ქუთაისის რევოლუციური ცხოვრების შედეგულში ტრიადელი. მან ჯარსაკაცთა მეშვეობით არაერთხელ ხსნა ქალაქი კახეთის მხრივ დარბაზ-დაწოკებისაგან.

ამის შემდეგ ცარხშმა გააძლიერა მეტევა რევოლუციის ძალებზე. ქუთაისში დარჩენილ მუშაობელებსა და იცას მეგობართა უმრავლესობამ დაიხიებით დატოვა ქალაქი და გარეხსნა.

1906 წელს, 17 ივლისი, მეორე დღეს იცვა დღესამი მიემგზავრებოდა. იცა მთელ დღეს შინ იყო. თავის საყვარელ წიგნს „გლეხი კაცის ისტორია“ კითხულობდა. საღამოს დაღწევიდა, მეგობართან წასულოყო დასამეგობლებლად.

გვარჯიანს ქუჩაზე მიმავალი იცა შენიშნა პოლიციისტივნი ტერანტრონოვა და მას პრისტავი ელხორცკოვი დაადგინა ორი გორილითა თანხლებით. მთავარი რომ დანახა, იცვა მოზარუნდა მათვე და შესძახა: „აი, ხომ ხედავ, მე არსად გავრბივარ!“ — გორილითი დობრანსკის ნასროლმა ტყვიამ სათქმელი პირზე შეიყვანა გულ-განგმორულ იცას.

მეფის ჯალათებმა უდროოდ გამოასაღეს სიცოცხლეს რევოლუციის ეს უმშვიდარი ჩაინდო, მშრომელი ხალხის უკეთესი მომავლისათვის მებრძოლი გმირი.

უსაღწერო იყო ქუთათურთა მწუხარება. იცას განცხებას დიდძალი ხალხი დაესწრო, იგონების მისი თანამედროვე და უხლოესი ნათესავი როხა თვალდემოლო, მრავალი სიტყვა წარმოთქვა, ფიცსა ღებნენ, რომ „მის ყოველ წვეთ სისხლს ასმავდა აინახავდებოდა მებრძოლი პროლეტარიატ“.

იცას ნათელი ცხოვრება გზას უჩვენებს მომდევნო თაობებს უკეთესი მომავლისათვის ბრძოლაში.

შალვა ტყეშელაშვილი.

ალი ღვთაძე, ბანიასილი მწერალი. (1909—1949)

ღაბაძის ბანძი

ერთ ქვეყანაში ცხოვრობდა დატავი ცოლ-ქმარა. დადიორბენ და მთხოვრობდნენ. დამე სადმე კეცლის დახმარებდნენ ხოლმე, შემოუსწავდნენ და ლაბარაობდნენ უსახლარო ადამიანის უბედურებაზე.

შობის დამე იღვა. მათთვის ეს დამეც უსახლარო იყო. გზაზე მიდიოდნენ. შობიდა, სცილიდა... თავშესაფარს ეძებდნენ. უცებ კაცს რაღაც საგანი მყოფი ფეხზე კარა იყო, მთავალი უსახლარო და უხარბო. თავისი ვაჭურულის ტყავისა და ძვლების შეიქმნა ც არაფერი ეხადა.

ყველა დატავს, უსახლაროსა და უქონელს რაღაცა აერთიანებს... უბედურება ძალას აძლევს, რომ ერთმანეთს დაეხმარონ...

კაცმა ხელში აიყვანა კატა და თავის დადიორბენ ნაღები შეხვია. ქალს ბურის ბაჭობი აღმოჩნდა და ისიც კატისთვის გამოიტაცა.

შეშაძა ბური კატამ, ჩამოხტა მიწაზე და წინ გაუღდა თავის მფარველებს.

ერთ მოტივებზე ქონს მიადანენ. ქონსი მთლად ცარიელი იყო, შიგ მთავრის მართალი სხივები ძლივსა დასწავდა. მერე მთავრესაც დრუტული ჩამოეფარა და სხივები გაქრა. კატაც საღდაც დაიკარგა.

გვრადი იბოჟეს, რომ ცეცხლი დაენითო. ის იყო, ქონიხან დასწავდა დაბარებს, რომ ერთ კუთხეში კაცმა ორი ნაკერჩხალი დანახა. შემოუსწავდნენ, როგორც სწავლად და გააბეს ლაბარაჯი. საუბრობდნენ ნაკერჩხლების სასიამოვნო სიტინაზე, იმხვე, ვაძლენდნენ თუ არა დიალამე ეს მეგობრობა... მთავრის რომ ვინმეს მოესწინა, იფიქრებდა — ამხვე მეტე სადარდელი არაფერი აქვით. ბეჭდებს ხომ ცოტაც მყოფივით დენდირებოდათვის.

ასე გავიდა დამე, ინათა თუ არა, ცისკრის პირველ შუქზე დატყვება იმ კუთხეში, სადაც ნაკერჩხლები ეგულუბობდნენ, კატა დაიხიბდა...

მთელი დამე თურქე კატის თვალბით თებობდნენ.

ორი ნოველა

„ცხვირის სანახოს“ სანაპიროზე

საგარეუბნო მატარებლის ვაგონი ხალხით არის ვაგონილი. მეტწილად ქალები არიან, ყველა საქმილ მძიმე წონისა. სხეულის ამ სიმძიმეს უფრო აძლიერებს მათი წითელი სამოსი, წითელი ტუჩები და ასეთივე ფერის ფრჩხილები... ბალეტის დღეს ვეგანს სიმუხებით და ტანცემლის ფერთი. ისე ჩანს, თითქმის ყველაფერი ეს რაღაც ოჯახობი, ტრადიციული იყოს. ერთი მთავარი ატრიადა. ტირილდაც ვერ დაარქმევ — უფრო ყვირის. ყველა დაიხურესა ტრიფლის მიხეზით: მუხლებზე არწყვენ, ფეხრებთან, მაგრამ ეს უფრო აზიანებს ყმაწვილს. არც ტკბილულს ეკარება, არც სათამაშოებს. მე დიხანს ველორ ვაგონილი ამ „საიბოვებისა“ ამ შემდეგ ვაგონში ვადავლე.

პირველად ვერავინ დაიხანებ ამ ვაგონში და შევიდა შევეე. მეორე ვაგონილი ვაგონში მოხუცი წველი შევაგინე, მათ რაობდაც თავიდაც რომეო და ჯულიეტა. დაგარქვი. რომეო მაღალი მოხუცი, ფერმკრთალი და გრძელცხვირი, როგორც პოეტო. ჯულიეტა მთლიანად პირილეს, ტანით რომეოს მეთიხებდა. მგვეთი, ყვითული ფერის სამოსი აცვია, როგორც ტრანზიდების დროიდელ მეფეებს.

ჩურჩულით ლაბარაობენ, მათ ლაბარაჯს საკმაოდ აცოცხლებს სწრაფი ექსტეკულიცია. არ, რომეო მგვეთი მომარობით უნ იშვებს ხეულებს, თითქმის ეუბნება: „მიყვარხარ, და მოკვლევა რამეაშენს, თუ იცა... ჯულიეტა იბოვე ხელოს თეთებს აერთებს (თონისი ექსტეა): „ისეთ ხელსახოცს ამოგვიკარგე, რომ თვითონ ვიცეკონსულს შემოუღებ“.

ამის ატანა „შეშულებლი“ ამიტომ არ მიყვარს საგარეუბნო მატარებლები. მაგრამ დღეს აუცილებლად უნდა მივაწვიო „ცხვირის ანაბოზი“. ამიტომ ვერ ვტყვებ მატარებელს. გზის დარჩენილ ნაწილს ვაგონის მარჯვნივ კბიეზე ჩამოჭარბი ვატარებ და დიდი გულმოღირობით ვითვლი სიტყვებზეა ბოძებს.

როგორც იქნა, მივალწვი სანაპიროს. პირველი, რაც აღმოვაჩინე, ვახლდაი ის, რომ პლა-

რევოლუციური ნიშნები

ქი ცხვირის ვარდა სხეულის სხვა ნაწილების ვარდაც ყოველს...

სანაპირო საცხვი ლიმონათისა და კაკოს ვაგონეველებით, მომანავეებითა და მათი თეთრი, ბრწყინვალა ზეურებით. ლიმონათისა და კაკოს ვაგონეველები ცნობილი არიან თავიანთი სიბრწყინითა და სიბრძნით. მომანავენი კი, კაცოცა და ქალიც, ერთად იხიან ტრანსპარასაც და სირცხვილსაც; უცებ შეივარბონენ თავისუფლებას და გადაეშვებიან წყალს. შესცეხენ და დაწვენიან ტყელ ქუჩაზე, მიეფიცებიან მუხს. შარს, სიტყვასა და სითბოს შორის, არიან მთელი თვითცხელ...

სიცილი წარღებთ სხვა საქმეა. ეს სამოსი წინაპრებისაგან მოდის და არც შეცვლილა მას მერე. ქალებიც იხილდნენ ამ ჩვეულებას, მაგრამ არც თანამედროვეობას იფიქრებენ: პაუკებზე გამოდის და ბიჭურად მეტროს თმას კბენავენ. ამ ლაბარაჯზე ავიწყლებათ, რომ ჩადანახები არიან და ჩადრი სანახი ჩამოსირალივება ხოლმე. ზოგჯერ მზრებიანაც. მამხრე ფეკაციონი იმალდნენ ჩადრებში, მაგრამ მხოლოდ იმის მერე, როცა თით-სეთ ახალგაზრდას მივცა საქმილ დამუხატევე ელექტრობით.

მეგობარებ სანაპიროზე და რაღაც ახლმებურად ვერჩნობენ ამ აღმოსავლურად შემოსილ სხეულებს. ერთგან ვაგინირი და საქმილ ისტატურად განსახიებულ „მუცლის ცეკვას“ ვუყურებდით, რომ მერცხალს ქული გულუხვად გამოამაზა. ვერც მიხვებდობდი, მაგრამ ბავშვმა რომ ვადაინახარა და ხელი ჩემვედ გამოიშვია, ქული მოვიხვად და წვეული მერცხლის ნამოქმედარი საკუთარი თვალით ვხანა...

მოკვლე, მანამდე ვერ დაეტრევე „ცხვირის ანაბო“, სანამ მერცხალს არ დამალი თავისი „ნიშანი“, ღვთის მაღალი, მატარებელიც თავისუფლად დამხვდა და მთელი გზა „ცხვირის ანაბოზის“ ტრანსპარა რკინიგზის ვარშეში მოხუციანი ვილებს მეპატრონებს ვთვავალიერებდა.

არასულდამ თანაგან
სასა კომპიოზილია.

სოცელ წინაბედიან კავთისკენ, მაღალმან
 ცელსიბი გავლით, ქვაბავთისკენ მიმავალ უბან
 მივყავართ. ქვაბავთის ბიძის მახლობლად საურ-
 მე გზა იწყება, რომელიც მიტოვებულ სოფელ
 პარტისისკენ მიმართება. აქედან საცაღდესო,
 ზოგან შიის ფერდობზე ჩამორცდილი ტყის ბ-
 ლოკი მიდის კავთის შიის ძირამდე. შიინარ კავ-
 თურიდან კავთამდე თავბრუსმავებე აღმართის
 მიმალენება მიხვეულ-მოხვეული და ვიწრო კლდე-
 ვან ვასახლებულმა ვაგავალი ბოლოკი კავთა მდ-
 ვანარეის დღღორის ქედის მოკრძო წყარზე და
 თითქმის შიის ბუნებრივ დასრულებას წარმოადგენს.
 კარგ ამინდში აქედან აშლებს კავთისბიის თოვ-
 ლით დღღორულ მწვერვალითა დიდებულმა პარ-
 რამს. კავთამდე წარმოდგება სოცელ კავთისხედი და
 მდინარე კავთისის სახელწოდებით. კავთის
 ძირას ან მდინარის ერთიან მიტოვებულ სოცელ
 საურთისხედიან მიმავალი შეწყვედა, როგორც
 ხაზის, კავთის, ისევე, როგორც ქვაბავთის, საყუარ-
 რი ხედი ემსახურება. მდინარე კავთისის
 ირთვე წინარე შეგარინებული ხიდის სახეებენს.

სოცელ კავთისხედი არის კავთის წინდა ვი-
 ვარცის ცელსიბი, მაგრამ იგი ვაივლებით ვივანა
 აწინებულა დღღორის ქედზე მდებარე კავთის
 ცელსიბის სახელობაზე, რის გამოც და უყანა-
 წნელს შრიად თავკავთისა ეწოდებენ შიის პარ-
 ველობისა და უმარტობისა დაწინაურებულა.

შენება საქაილ დაწინაურებულა და შიის უმე-
 ტის ნაწილი მოვანებთითა აღდგენილ ძველი
 ქართული არქიტექტურითა.

კავთის მდებარეობა, ურანმარჯო ვივანა,
 გულმოდგინე აღდგენილ ძველი ცელსიბი, ბიძის
 ბურჯები, საბრძოლო კოშკები იმაზე შეტე-
 ვილებს, რომ თავის დროზე კავთის საშვიტრო და
 არღღორიანი მნიშვნელობა ჰქონდა.

სერგი მაკაბლია ბრძოლაში „კავთისის ხეობას“,
 წერს, რომ თავკავთა ქვაბავთიდან 7-8 კილომეტრ-
 რითა დასრულებული, ცელსიბი ერთ დროს დაწინა-
 ურდა, მაგრამ აღდგენილია. ვივანა წინაშე
 კლდის დიდი დღღორითა და ცალკეობის ნაკეპს
 შიის შეტევილებს ტოვებს. შიის კლდის სიმაკე
 ეს მდებარე უბანის ნახევარი ვაგვიტობით, თავ-
 კავთის ის ციხე-სიმაკე თამარ შეიქმნა აუთა.
 ვივანა დიდ როლს ასრულებდა კავთისის ხე-
 ბის თავდაცვის საქმეში მოთარეშე ცელსიბისაგან,
 რომლებსაც საქართველოს ამოსარტყლად ახმდ-
 რებდნენ თურქები და სახსრლებს. დღესეი თიან-
 კლისი ქედზე აღდგენილდნენ კავთისის სათავი
 და კავთის ადგილის შემდეგ თუხუხულად ძარც-
 ვადნენ ქვაბავთის მღღორე მონასტრის და კავ-
 თურის ხეობის მახლობლობას.

შინახლობას ან აღვილებს ტოვებდა. მეტე ერთ-
 კვე II იძულებული ვაგბა, კავთისხედიანი კა-
 ხეთში (ნაყარდელში) და კურდელთარში) გვიდა-
 ხალებინდა და ამით ფიჯიურე განადგურებისაგან
 იცნა. კურდელთარში კავთისხედილებს კავთის
 წინდა ვივანის ცელსიბი აუთია, რომელიც
 დღესაც არსებობს. მ. მაკაბლიან ცნობას კურ-
 დელთარის კავთის წინდა ვივანის ცელსიბის
 შესახებ უნდა დავშობოთ ჩვენი მხრივ, რომ სა-
 ვარცის რაიონის სოცელ კავთისზე არსებობს
 კავთის წინდა ვივანის სახელობის ცელსიბი და
 საქართველოს ცხოვრებენ კავთისზეობით, რომ-
 ლებიც თავის წინაბედიან კავთისხედიან გავლ-
 სახეობებზეობდა.

ან ტერიტორიაზე პირველი ქრისტიანული ც-
 ლესიბი საქართველოში ქრისტიანობის ვაგვიტო-
 ლების პირველდნელებში უნდა ვაგვიტოვო-
 ამას აღსკვლებს „ქართლის ცხოვრება“, რომ-
 ლის მიხედვით, მეტე შირაქში კონსტანტინე კო-
 ნსტანს დასახარება სთხოვა. მან შირაქი მღვდელი
 და სურთომიძეობრა ვაგვიტოვანა: „და წარმო-
 ვაგვანა მღვდელი და ბურინი ფიქალ შირაქში-
 ის: ჩამოხუ კონსტანტინე მეფემან ვივანა შიის
 შიისა, აღუწერა წმიდა ცელსიბი, ძამბაი ღმრთისა
 სურთისა. და მოსცა ვაგიძი დაღმდელი ებისკოპოსისა
 იოვანეს და ურანანა: „სადაცა ჭერ იხინო აფე-
 ვა“

ნიხების დასავლეთით ხევი კავთის...

ლო ქართლისათა, აღაშენენ ცელსიბიანი სახლსა
 ზედა ჩემსა და ნინო ესე დააკვიდნენ ქვეკითა
 ქართლისათა... და წარმოვიდა ებისკოპოსი და მის
 თანა მოსტყულა, და ვითარ მოწიფინეს ადგლობა,
 რომლებსაც ჰქვან ერუსიმი, და დაუტყნა ბუ-
 რინის საკმედ ცელსიბის: დაუტყნა ვაგიძი და ხაშ-
 ულდნი უფლისანი და წარმოვიდა და დაუტყნა
 წუნდის ბურინი და ვანი, რაჟამ ერუსი უღრენ
 ცელსიბისა, წარმოვიდა და მოვიდა მანგლის და
 იწყო ცელსიბისა შენება და დაუტყნა ფიცარნი
 იგი უფლისანი“.

როგორც ვხედავთ, ბერძენ სურთომიძეებს
 ცელსიბი აუშენებიათ მანგლისში და ცელსიბის
 შენებით მანგლისიდან მცხეთამდე მიხულან. სრუ-
 ლად შესაძლებელია, რომ შიის მანგლისიდან კავთის
 ვივანა ვაგვიტოვალხათი თრიადების ქედო და კავ-
 თისის მოსვლე პირველი ქრისტიანული სალიკავა
 ნაკებობები ან პერიოდში ვაგვიტოვალხათ.

სოცელ კავთისხედი „ქართლის ცხოვრებაში“
 მხოლოდ XVII-XVIII საუკუნეებში იხსენიება.
 კავთა კი მოხსენიებულია ვაგვიტე ბატონიშვილის
 იხსენიებაში: „აღწერა სამეფოსა საქართველოსა“:
 „ნიხების დასავლეთით ხევი კავთისა. ვაგვიტის
 დღღორის, დიდ ჩრდილოთ, ერთიან მტკვარისა
 ხიდარამ. ქვაბავთამდე ემსახურება, ხილანა...
 მანს ზემოთ ზღვარის კალთის არს ციხე კავთისა,
 მაღალს კლდეისა დიდს შენი“. კავთა მოხსენიებუ-
 ლია ითან ბატონიშვილის „ეპიგრაფიკაში“:
 „XIV საუკუნეში თუმურ ლენეს ერთ-ერთი დაშუ-
 რობის დროს ვაგვიტოვებდა, აუზობისა ციხე-
 თცხეთა. თბილისი და კავთის მახლობლად
 მდებარე ქვაბავთის მონასტრის დასხმა თავს.“

თანვე ბატონიშვილის „კავთისხედი“ ითან ვე-
 ლაშვილი თბილისის მიტროპოლიტის კიოხეზე, თუ
 ხილან მღვდელად, უფასულებს: „კავთის ქვაბავთა-
 ვის მონასტრადინ...“

კავთის დიდ მნიშვნელობაზე მითითებს ის
 ფაქტი, რომ ან წყაროებში ქვაბავთის მდებარე-
 ბის მისანიშნებლად, საორიენტაციოდ ვაგვიტო-
 ვებულთა კავთა, როგორც საყოველთაოდ ცნობა-
 ლი პუნქტი. ამავე დროს ქვაბავთე იხსენიება,
 როგორც კავთის ქვაბავთე, კ. ი. როგორც მანზე
 დაკვიტებარცებულა იმიტით.

კავთა მოხსენიებულია კ. ძამბლიძის სახელო-
 ბის ბილწაწერის ინსტიტუტში დაცულ XIX სა-
 უკუნის არ ხელნაწერში. იოვანეს სახარების ვა-
 გვიტე წართა მოსცემა შირაქისა კავთის
 წინდა ვივანისაგან, ასევე 1840 წელს დაირღ-
 ბულ ვივარე თბილისის რეალუმი სასწენება ივან-
 ელი ვაგვიტე.

ღორე მელიქიეთ-ბეგმა 1928 წლის თებერვალ-
 ში თბილისის უნივერსიტეტის დაღვიტობით იფე-
 ვარეა კავთისის ხეობის. მის ტეგატიში „არ-
 კელოლოგური მოვლარობიდან კავთისის ხეობა“
 ში 1928 წელს ნახსენებია კავთა. ღორე მელიქ-
 იეთ-ბეგი წერს, რომ კავთის წინდა ვივარე
 დღღორეწინდაგან ხატად ითვლებოდა. იგი მეტე-
 ნაობითა და მღვდლის ქვაბავთისა და დღღორის
 მხრის შუა. ეს წინდა ვივარე ვაგვიტოვალხათ კრ-
 ფულა დღღორის ქედის იქითა; კ. ი. მანგლისის

მხარეს, სოცელ არხოტი ღორე მელიქიეთ-ბეგის
 მიერ ნაწერ სტელაზე აღმოსაწერული წარწერის
 მიხედვით უნდა ჩვენდგანა XIII საუკუნის
 ნახევარში (1222-1245 წწ.) მიწების უბან კავთის
 წინდა ვივარის ცელსიბის სოცელ არხოტი შენ-
 ვარების თორი წყარის ჩარჩობა. მანგლისის
 დასავლეთით, 9 მის მანგლისი აქ აღმოსაწერი
 სტელა წარმოადგენს კავთის ქვის მნიშვნელო-
 ლობს, ბიძის ქვეს. მანზე აღმოსაწერილებს
 ხელი და ირქვე შენებ წარების ქვეს დაწინა-
 აღმოსაწერილი სტელა წარმოადგენს იმიტით
 კვლად მდგარა შიის სოცელში, წყარისთან და
 მცხეთისთან შიის მნიშვნელ ითა სალიკავად-
 დელი თორის (თორი წყარის ჩარჩოი,
 4 მის მანგლისე მანგლისის აღმოსავლეთით)
 სამხრეთით მდებარე პატარა ცელსიბის ნანგრევე-
 ბის ამონბენი რუბი ქვის ფილის ნანგრევეს,
 რომელიც ვერტკალიგარად მდგარა, არს ასო-
 მთავრული სტეტიური შესრულებული წარწერა:
 „...[სტელისა დგმისათა] ანა[სტ] და
 შეტყუებულა ვივარე[ს] ზღვრენა
 ნადარს ძენი სასოფლისა სასამურისაგან“

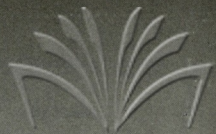
კავთის მახლობლად სამი მიტოვებული სოცელ-
 ლია: პარტისი, ბოტისი და საკურთხისი. სამე-
 ტე სოცელი მიუბის ვარგოცივანა მოქცეული, მდი-
 ნობებით და წყაროებითა დაწინაურებულა. პარტი-
 სის სახალაოა შეგარინებული, საკურთხისი კი
 სახალაოის ტერიტორიაზე ურანმარჯო დასახე-
 ბულ და ტატიბებებრეულ ხეობის ჩრდილოში
 ძველი ცელსიბის ნანგრევებია. ან სოცელთაგან
 არს ნახსენებია ითან ბატონიშვილის „ქართლ-
 კობის აღწერაში“. მეფის ძენ ითანეს ის სოცელ-
 ლიბი აღუწერა 1784-1789 წლებში მეფეების
 ირაკლისა და ვივანის დაღვიტობით. დღღორის
 დაღვიტის ხეგ მათუფინებულ სოცელს შიისის იგი
 ასახელებს კლდესა, კავთისხედი, იღვთის, წინა-
 ბურის, თაღს, ვივარეს, ბოტის, საკურთხისს.

5. ბერძენული ვაგვიტე „აგვიტე არხოტისის
 იმიტის საქართველოში“ წერს, რომ „შედა ქართ-
 ლიდან მანგლისისკენ ნაგვიტობაში მართ-
 ულებით მიდოდა: 1. ახალქალაქი(ბერძენი მ.
 მდინარე კავთისის ხეობით (თვალდაწინარე-ციხე
 კავთა), 2. ნიხისის ხევი (იბრა-ნიხისი-ციხე
 კავთა) და 3. ძავეს ხევი (ძავეს-ნიხისი-ციხე
 კავთა). ციხე კავთა, როგორც ხაზი, კონსტანტინე უმე-
 ვად მანგლისიდან უნდა ქართლოში მიმავალ შირა-
 ვარ გზებს ნიხისის და თვალდაწინ.“

პარტისის იღვრენ სთავებს კავთისაგან, ბოტი-
 სისხედი და საკურთხისის მიმავალი ბილიკები და
 გვიტე. პარტისის მდებარეობს კ. წ. „ნიშო“, ანუ
 სალიკავა, რომელიც თავკავთისა“ მაგვიტობას
 ეწეს ამთავის, ვისაც ზუსს სიძინელს ვარ ამ
 შეტყუება თავკავთისა ახალთა. ნიშო წარმო-
 ვადენა ითა ციხე მცხეთე დასახელებულ ქვეტყებზე
 დასახელებულ ქვის არ მარკოვსა ფილს. ქვის
 ფილსის ზეგითა მხარეს დაწინაურებული ნაკებები
 მიწობინებს, რომ მათ დაწინაურებულია მნი-
 შვნელობა ან ქვითია, არამდე რაღაც ხატე დაწინ-
 აურებობს ემსახურებოდნენ. შეტყუება რომე-
 ლიმ სხვა ვაგვიტობებისათვის ან ფარქისთვის
 ჩარჩოს აღმოსავლეთით, ან მათ ნაკებებს
 რაღაც ეტყუებოდა. ერთ-ერთი მათგანი მოლოდ
 წუნული და გრძობლი ირანმენტიანა დაფარული
 ახეთივე ირანმენტი ეკვება ვარს მებრე ფულა-
 ლი ალბედელი ადამიანის ვაგვიტობებისა. სავარ-
 დლოა, რომ ის ქვეტი კავთისთან ჩამოსტყნა.
 რაღაც მხარეს წუნული და გრძობლი ირანმენტი
 კავთისთან ვაგვიტობებულა.

თავკავთის წინდა ვივარე საინტერესო მკვლეა
 როგორც ისტორიული, ასევე არქეოლოგიურ-არ-
 ხიტექტურული თუხასწარისი და შიის შეტყუება
 შესწავლა ბერძენი საინტერესო აღმოსაწერა ვაგვიტობა.

განანა უსტინოვილი,
 ფილოსოფიური მეცნიერებათა კანდიდატი.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

სიღნაღის რაიონის სოფელ ტიბანის კოლმეურნე იური ხარაშვილი ალოობაზე. მანქანაში იმყოფება იოსებ დავითაშვილის და მალბაზ დავითაშვილის ფოტო.

სმარინადა

იგი სიღამაზის განსახიერებ...

ნამდვილი წრფელი, ზებუნ...

ერთი ძველი მანდილიანი...

მაილე ქალებმა ყვავილები...

შინ მივედი, კარი შევღედი...

კომუნორიანი თარგმანი...

ერპარდ იაგოსენი მიღებაზე მივლა ფსიქოპ...

ქალღმობის მიხედვით, მე ვიცი თქვენ ვინა...

ერპარდმა ჩაახველა და დაიწყო: — მამ, ასე...

ზოომალბაში ქალი ეიხთება გამყიდველს:

— დანი, თუ შეაჩნით, მამა გუწინ ფხიზელი...

საქორწინო განცხადება: „ლამაზი, ინტელიგენტი...

თარგმანი სულხან გუგუშვილისა

„მკრთის“ 20-6 ნომერიან გამოქვეყნებული კარსონორების პასუხები

- თარგმნალები: 9. აგრნონია; 10. ლაურენსია; 11. ინდონეზია; 12. იმე...

- თარგმნალები: 8. ლოქმანი; 6. დღესი; 7. ალიბი; 10. აშური; 12. ბიუტი;

- შეშუბალები: 1. ლოქმანი; 2. ანვარი; 4. მონუსი; 5. ახვანი; 8. მურმანკი;

გარეკანის პირველ გვერდზე: ბიპროსონი. მეორე გვერდზე: სარკულამო ბიურის მხატვრების იური სულჰამანისა...

გადაცემა წარმოების 02.06. 86. ხელმოწერილია დასაბუღებლად 26.06.86. უფ 04705. ქალღ...

Ежемесячный общественно-политический и литературно-художественный журнал «Дроша» («Знамя»), (на грузинском языке). 380086, Тбилиси, ул. Ленина, 14.

რედაქციის მისამართი: 380008, თბილისი 8, რუსთაველის პრ. 42. ტელეფონები: მთავარი რედაქტორის — 99-54-66...

რამდენიმე შრომისათვის გასალაპარაკო აბრეშვილი

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

თბილისი. ფუნუკულორის საბაჯირო, შ.ა.

ТРЕЗВОСТЬ
ДОЛЖНА БЫТЬ
НОРМОЙ НАШЕЙ ЖИЗНИ

